

XXXII. Évfolyam 3. szám

zeneKar

nka Nemzeti Kulturális Alap

www.ZENE-KAR.HU

2025 /03

Polgármester, akinek fontos a zenekultúra is

Szétszakíthatatlan szövetség köti össze ennek a hivatásnak a művelőit

„Nincs utánpótlás a hazai zenekari életben”

Hogyan lehet a komolyzenét visszahozni a gyerekek világába?

Szeretne többet megtudni a szimfonikus zenekarokról?

Tisztelt Olvasónk!

Harminckét éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

A

a **Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének** szaklapja, amely a **Magyar Nemzeti Kulturális Alap** támogatásával jelenik meg

Rovatainkban foglalkozunk a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenei történelmi írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszeri történettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a szimfonikus zenekarok próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

4 KALENDÁRIUM

5 ZENEI KÖZÉLET

MZTSZ

„Gondolatok és vélemények szabadsága”

Dr. Gyimesi Lászlóval, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének tiszteletbeli elnökével az érdekvé-
nyesítés lehetőségeiről, a vélemények szabadságáról, valamint
egy szövetség és egy szakmai folyóirat múltjáról, jövőjéről is
beszélgettünk.

RÉFI ZSUZSANNA

7 KIM

„A cél: konszenzus a szakmai minimumokról és a hosszú távú
prioritásokról.”

Hankó Balázs kultúráért és innovációért felelős minisztert
kérdztük a zenekarok működési feltételeinek biztosításáról,
a nemzeti minősítéssel rendelkező és nem rendelkező együt-
tesek lehetőségeiről, a minisztérium és a szakmai szervezetek
közötti egyeztetésről.

FORGÁCS ILDIKÓ

9 BDZ

A BDZ közönségének harmada a fiatalabb korosztályba tartozik

„Abszolút nincs utánpótlás a hazai zenekari életben”
Hollerung Gábort kérdztük a nemzeti-, és a kiemelt minősítést
nyert együttesek támogatásáról, a hazai zenei élet utánpótlá-
sáról és az idej Zempléni Fesztiválról.

ALBERT MÁRIA

12 SZÉKESFEHÉRVÁR

„Egy várost közösséggé a kultúra és a sport tud formálni”

A vidéki szimfonikus zenekarokkal foglalkozó írásaink sorában
ezúttal nem egy művészeti vezetőt vagy ügyvezető igazgatót
kerestünk meg kérdéseinkkel, hanem Cser-Palkovics András,
Székesfehérvár polgármesterét, az Alba Regia Szimfonikus Ze-
nekar fenntartóját.

FORGÁCS ILDIKÓ

15 BFTZ

Új utak és új kihívások várnak a legrégebbi zenekarra

Nem lesz könnyű a Budapesti Filharmónia Társaság Zeneka-
rának 172. évada, hiszen jelentősen csökkent a támogatásuk.
Bármilyen nehéz is a helyzet, természetes a társulat számára,
hogy minden segítséget megadnak azoknak a tagjaiknak, akik
most veszítették el az operaházi munkájukat. Tóth Lászlóval
beszélgettünk.

RÉFI ZSUZSANNA

17 SZOLNOK

Művészi eredmények, anyagi nehézségek a Szolnoki Szimfonikusoknál

Patkós Imrével és Ignácz Kristóffal, a Szolnoki Szimfonikusok
vezetőivel az ünnepi szezon érdekességei mellett túlélési tech-
nikákról, s a kiszámíthatatlan büdzsé miatti, szüntelen borot-
vaélen táncolás következményeiről is beszélgettünk.

RÉFI ZSUZSANNA

20 VISSZATEKINTŐ

10 és 20 éve írtuk

22 MŰHELY

PORTRÉ

„Zenét tanítani csak szenvedéllyel lehet”

Amióta az eszemet tudom, azóta látenszen a pedagógiával fog-
lalkozom – mondta lapunknak a pedagógus-családból száрма-

zó Liszt-díjas Kokas Katalin hegedűművész, akivel a magyar
zeneoktatás problémáiról, lehetőségeiről, kérdéseiről beszél-
gettünk.

KISS ESZTER VERONIKA

26 Veszélyes játszma

Paganini születésnapjának évfordulóját ünnepli meg Bodor Já-
nos, amikor a rendkívül virtuóz hegedűművész és zeneszerző
24 Caprice-át adja elő október 27-én a BMC-ben.

KISS ESZTER VERONIKA

28 KÖZÖNSÉG-UTÁNPÓTLÁS

Mesezene a legkisebbeknek a Trüffel Quartet előadásában

A Budafoki Dohnányi Zenekar zenészeiből álló Trüffel Quar-
tet a szó szoros értelmében mesés zenei programmal állt
elő, amellyel a legfiatalabb korosztályt szeretné becsalogatni
a klasszikus zene csodálatos világába. Kószás Ágnessel be-
szélgettünk közönség-utánpótlásról, ismeretátadásról, a zene-
pedagógusok, zenészek és szülők közös felelősségéről a gyere-
kek érdeklődésének szélesítése terén.

FORGÁCS ILDIKÓ

32 „Minden zenekari zenészt beültetnék egy hétre
a menedzsment mellé”

Hogyan formálhatjuk eladható árucikké a saját művészetün-
ket? Mi az ügynök feladata, miként érdemes művészügynök-
séget választani? Kiből lehet sztár? Meczner Vera Művészme-
nedzsment című könyve nemcsak ezekre a kérdésekre kínál
választ, hanem áttekinti a történelmi előzményeket és a hazai
piac sajátosságait is.

RÉFI ZSUZSANNA

36 ZENETÖRTÉNET

Huber Károly kvartettje a 19. század 3. negyedében

Huber Károly a 19. századi magyar zene kiváló mindenes mun-
kásai közé tartozott: hegedűművész, zenekari muzsikus, kar-
mester, kórusvezető, szervező, tanár és zeneszerző, aki több
területen idősebb kollégájától, Ridley-Kohne Dávidtól vette át
a stafétabotot. Kvartettjével azt az utat egyengette, amely ép-
pen fiának, Hubay Jenőnek köszönhetően vezetett el az első vi-
lághírű hazai vonósnégyes megalapításához. GOMBOS LÁSZLÓ

42 KRITIKA

HANGVERSENY

A Savaria Szimfonikus Zenekar és a Pannon Filharmonikusok
hangversenyeiről.

KOVÁCS ILONA, MALINA JÁNOS

45 RECENZÍÓ

KÖNYV

Egy dal fogja megmenteni a világot

Francesco Lotoro (*1964) zongoraművész, karmester és zene-
szerző munkássága az elmúlt évtizedekben a koncentrációs-,
internáló- és hadifogolytáborokban született zenék feltárásával
és megőrzésével forrt egybe. Munkája nem csupán archívumi
jellegű vállalkozás, hanem aktív rekonstrukció is: kották felku-
tatása, lejegyzések helyreállítása, művek megszólaltatása és
rögzítése.

KOVÁCS ILONA

44 PRÓBAJÁTÉK

Hankó Balázs kulturális és innovációs miniszter Var-ga-Bajusz Veronika felsőoktatásért, szak- és felnőtt-képzésért, fiatalokért felelős államtitkárral és Zá-vogyán Magdolna kultúráért felelős államtitkárral augusztus 20. alkalmából állami kitüntetések és művészeti díjakat adott át a Pesti Vigadóban.

A ZENEI TERÜLET KITÜNTETETTJEI

Kiemelkedő színvonalú munkája elismeréseként Ma-gyar Érdemrend tisztikereszt polgári tagozat kitün-tetésben részesült:

MAKLÁRY LÁSZLÓ karmester, kiváló és érdemes mű-vész, a Madách Színház karmestere, a Budapesti Ope-rettszínház korábbi főzeneigazgatója

Magas színvonalú munkájáért Magyar Érdemrend lo-vagkereszt polgári tagozat kitüntetést vehetett át:

- HORVÁTH GÁBOR DLA karvezető, karmester, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem egyetemi docense, a Szent István Király Zeneművészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola zenetanára, a Duna Szimfonikus Zenekar és a Szent István Filharmoni-kusok karmestere, a Nemzeti Ifjúsági Zenekar vezető karnagya,
- MALI ISTVÁN klarinétművész, a Nemzeti Filharmoni-kus Zenekar konzultánsa, korábbi vezető zenekari menedzsere, a Magyar Állami Operaház volt zenekari igazgatója,
- ROHONYI ANIKÓ Liszt Ferenc-díjas operaénekes, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, a Ma-gyar Állami Operaház örökös tagja,
- DR. SZABÓ SZABOLCS karvezető, a Komlói Pedagó-gus Kamarakórus alapító karnagya, a Pécsi Leőwey Klára Női Kar és a szekszárdi Gagliarda Kamarakórus karvezetője, a Pécsi Leőwey Klára Gimnázium nyu-galmazott tanára.

Kiemelkedő tevékenysége elismeréseként Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetésben ré-szesült:

- ELLÁNE BODONYI KATALIN énekművész, karveze-tő, a Nemzeti Énekkar nyugalmazott karigazgató-he-lyettese, szólamvezetője.

Zsigó Róbert, a Kulturális és Innovációs Minisztérium parlamenti államtitkára Kiss-Hegyi Anita kulturális kapcsolatokért felelős államtitkárral augusztus 20. al-kalmából állami kitüntetések adott át.

Kiemelkedő tevékenysége elismeréseként Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetésben részesült:

- HALÁSZ ÁGNES zeneelmélet-tanár, korrepetitor, a Pé-csi Tudományegyetem Művészeti Karának címzetes egyetemi docense,
- KOLLÁR IMRE, a debreceni Kodály Filharmónia vezető karmestere,
- LASKAY EDIT zongoraművész, a debreceni Kodály Zol-tán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola főigazgatója, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának mesteroktatója,
- LAX ÉVA énekes, énektanár, nyelvtörténész, az Eöt-vös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának nyugalmazott egyetemi docense, a Budapesti Ward Mária Általános Iskola, Gimnázium és Zeneműv-szeti Szakgimnázium művésztanára, az Affetti Musicali együttes alapító tagja,
- NÉMETH JÓZSEF, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar klarinétművésze, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egye-tem oktatója,
- RIEDERAUER RICHÁRD zeneszerző, a Magyar Nemzeti Férfikar karigazgatója.

Magas színvonalú szakmai munkájáért Magyar Ezüst Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetést vehetett át:

- FARKAS ERZSÉBET, a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetségének szakreferense,
- DR. KOCSIS ZOLTÁN karnagy, a Magyar Kórusok, Zene-karok és Népzenei Együttesek Szövetségének korábbi elnöke és Művészeti Bizottságának elnöke, a debreceni Kodály Kórus vezető karnagya, a soproni Kórus Spontá-nusz karvezetője.
- PÉLI ILDIKÓ fuvolatanár, karvezető, a szolnoki Ádám Jenő Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola mesterpe-dagógusa, a Szolnoki Szimfonikus Zenekar tagja.

Kiemelkedő tevékenysége elismeréseként Magyar Bronz Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetést vehetett át:

- ÁDÁM ZSUZSANNA, a Magyar Állami Operaház magá-néneke.

2025. július 13-án, életének 80. évében elhunyt **Baross Gábor**, a Győri Filharmonikus Zene-kar, majd a Szegedi Szimfonikus Zenekar korábbi igazgatója. Pályáját trombitaművészként kezdte, egyik alapító tagja volt a Győri Filharmonikusoknak, ahol 26 éven keresztül látta el az igazgatói feladatokat. 1993-ban a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének is egyik alapító tagja volt. 2008 és 2013 között a Szegedi Szimfonikus Zenekar igazgatója-ként tevékenykedett. Személyében olyan sokak által becsült művész és zenekari igazga-tót veszítettünk, aki példát tudott mutatni az egymás iránti lojalitásból, a segítőkészségből és a más zenekarok iránti tiszteletből.

„Gondolatok és vélemények szabadsága”

Dr. Gyimesi László szakmai kohéziós erőről, érdekérvényesítésről, folytatásról

✍ Réfi Zsuzsanna

„Egy saját orgánum, amely a zenekarok problémáival foglalkozik – ezzel a felvetéssel keresett meg 32 évvel ezelőtt Popa Péter, miután életre hívta a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségét. Nagyon jónak tartottam az ötletét, azt sajnáltam csak, hogy nem nekem jutott az eszembe, s az MZTSZ örömmel lett társ a Zenekar újság létrehozásában” – idézi vissza a kezdeteket dr. Gyimesi László, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének tiszteletbeli elnöke, akivel az érdekérvényesítés lehetőségeiről, a vélemények szabadságáról, valamint egy szövetség és egy szakmai folyóirat múltjáról, jövőjéről is beszélgettünk.

A kilencvenes évek elején számos egyesület alakult, közéjük tartozott a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége, ami akkoriban nem az igazgatók szövetkezése volt – meséli dr. Gyimesi László – hanem a zenekari művészeti tanácsok képviselői. Ennél szebb pillanatokat ritkán él meg az ember, minthogy igazgatók, zenészek és a szakszervezet országos és munkahelyi képviselői összefognak, s a közös szándék következményeként születik egy ilyen újság, amely a szakma mellett egyaránt szól a nagyközönségnek és a politikának is. Popa Péter nemcsak kitalálta, hanem – követve a nemzetközi mintákat, legfőképp a Das Orchestert – a nagy hagyományokra visszatekintő, német lapot –, következetesen életre is hívta az általa elképzelt és nélkülözhetetlennek tartott újságot. A felépítését, rovatait, mindent ő maga talált ki. A szakmai szempontok mellett az adminisztrációra is odafigyelt, ahogy az anyagi háttér megteremtésére, s így vehettük kézbe az első nyomtatott lapszámot 1994. májusában. Úgy vélem, már azzal, hogy létrehozta és azóta is működteti az orgánumot, beírta a nevét a szakma történelmébe. Az első számokat is lendület, erő, elszántság jellemezte, s tükrözték azt a komoly szellemi háttérrel, amely a lap mögött állt. S nagyon hamar professzionálissá vált az újság. Némileg persze meglepő volt, hogy ilyen nagy hagyományokkal rendelkező szakmai területnek nem létezett korábban önálló lapja, hogy a szimfonikus és kamarazenekarok addigi történetét nem örökölte meg egyetlen újság sem. Mindenesetre komoly hiánypótlást jelentett, s mind a mai napig nem akad konkurenciája. Vannak természetesen más, fontos zenei lapok, de a Zenekar az egyetlen, amelyben a szakmai vagy a tudományos anyagok mellett az általános zenei életéről és persze a zenekari zenészekről is szó esik.

Első pillanattól kezdve tehát a szövetség mellett a szakszervezet égisze alatt működött a lap?

Igen, ráadásul igazán szerencsésnek érezhetem magam, mert a kezdetektől részt vehettem két hiánypótló szakmai lap működtetésében, hiszen a Zenekar mellett említettem a Parlandót is, amely már több mint hatvan éves múlt-

ra tekint vissza. Ez utóbbi orgánum a zeneoktatás területén szintén konkurencia nélkül létezik mind a mai napig, tisztán szakszervezeti fenntartásban, s Zelinka Tamás áldozatos munkájának is köszönhetően, örömeinkre döbbentes nagyságú olvasói számokat produkál. Visszatérve a Zenekar lapra, a születése megmutatta magának a szakmának a kohéziós erejét. Hiszen ne feledjük, egy frissen született szövetségről volt szó, zenés szakmai érdekképviseleti szervezetről, lényeges volt az is, hogy a terület fontosságát folyamatosan és részletesen bemutassa. Mivel a zenekari zenészek jelentős része szakszervezeti tag, így azt éreztem, nyertünk egy új csatornát, hiszen az újság számos alkalommal foglalkozott és foglalkozik ma is az MZTSZ tagjait érintő ügyekkel, amelyekről a muzsikások ebből a lapból is részletesen tájékozódhattak, de arra ügyelve, hogy még véletlenül se váljon szakszervezeti propaganda eszközzé. Az újság a zenekari terület sajtóbéli hangját is erősítette, s így megmutathatták, hogy nem megosztott, hanem homogén, egy irányba gondolkodó ágazatról van szó. Kisebb-nagyobb szakmai viták persze mindig akadnak, de alapjaiban véve szétszakíthatatlan szövetség köti össze ennek a hivatásnak a művelőit. Ma már a múltba visszatekintő, archívum jellegű áttekintés is felbecsülhetetlen, hiszen az egyes lapszámokon keresztül szépen kirajzolódik, miként változott, fejlődött az évtizedek során a zenekari élet, hogyan alakultak a feltételrendszerek. Nagyon jó érzés, hogy ennek kezdettől részese a szakszervezet. Minden egyes lapszám a szakma fontosságát bizonyítja. Azt, hogy szükség van az együttesekre, hiszen rengetegen látogatják a koncerteket, amelyek által mind a közönség, mind a szakma gazdagodik. Az évek során pedig az újság is folyamatos fejlődésen ment keresztül, a kor kihívásainak megfelelően változtak a rovatok, alakult az arculat, született meg az online verzió. Egy ilyen lap sokkal több annál, mint aminek látszik, hiszen más hatása van annak, amiről tudunk, beszélünk, mint ami nyomtatásban megjelenik és sokak számára hozzáférhető. Úgyesen használva az érdekérvényesítésnek is fontos eszköze lehet.

Most viszont új korszak kezdődik az újság életében, hiszen a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tá-

vozásával a Magyar Zeneművészek és a Táncművészek Szakszervezete lett a lap egyedüli tulajdonosa.

Az újságot kiadó betéti társaságban korábban közösen vetünk részt, de a tulajdoni arányoknak sosem volt különösebb gyakorlati jelentősége, inkább technikai kérdést jelentett. Most az MZTSZ az egyedüli tulajdonos, s továbbra is megjelentetjük az újságot. De úgy vélem, annak, hogy a szövetség kilépett a betéti társaságból, semmi köze nincs ahhoz, ami valójában zajlik. A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének egyes volt tagjai – ilyen-olyan okok miatt – úgy döntöttek, hogy azt a szövetséget, amely képes volt méltó módon képviselni a hazai együttesek majd száz százalékát itthon és külföldön egyaránt, otthagyják. Ahogy az lenni szokott, a példa ragadóssá vált... Ráadásul akadtak olyan kilépések, amelyek mögött érezhető volt, hogy nem egyedi, igazgatói döntések, hanem szervezett módon történő távozás. Arról nem hallottam, hogy a zenekari tagságot megkérdezték-e arról, miként vélekednek a szövetségből való kilépésről...Nagyon szomorúnak tartom mindezt. Nem tudom, hogy milyen előnyökkel és hátrányokkal jár a tagság megszüntetése, de biztosan végiggondolták ezt azok, akik a távozás mellett döntöttek. Nekem személy szerint és leginkább azok távozása a szomorú, akik a szövetség aktív közreműködésével érték el a professzionális zenekar szintjét. Azt soha nem tartottam helyesnek, ha egy-egy zenekar vagy annak vezetője a többiek kárára igyekezett gyarapítani anyagi helyzetét. Mint született budapesti is elfogadhatatlannak tartom a másfél milliós fővárosban működő zenekarok és a nyolcmilliós nem fővárosi közönséget kiszolgáló zenekarok támogatási arányait, a támogatás nemlétező szempontrendszerét. Azonban szerencsére maradtak szép számmal így is együttesek a szövetségben. De az biztos, hogy most már nem a teljes szimfonikus zenekari palettát, csak egy – ha nagyobb – részét is képviseli a szervezet. Azt pedig, hogy a szövetség úgy döntött, kilép a lapot kiadó betéti társaságból, pótcselekvésnek érzem, mert nem ezzel kellene gyengíteni az érdekvégyesítés pozícióit. Egyszer már komolyan fel kellene tenni a kérdést: mennyi a költségvetési támogatása a három legnagyobb mértékben támogatott budapesti és vidéki zenekarnak? Évente hány koncertet adnak vidéken, illetve nem a székhelyükön? Mennyi az átlagos helyár a budapesti és a vidéki koncertek esetében a székhelyen és az azonkívül tartott kon-

Én azonban lesújtónak tartom, ha valaki önként feladja a létező véleményét, mert fél a következményektől, mert úgy vélem, ezzel néhány évszázadot visszament a gondolkodásban. Magyarország demokratikus, nyílt ország, ahol mindenki elmondhatja a véleményét, nem lehet alaptalanul rágalmazni, s egy újság is megírhatja azt, hogy szerinte valami nem jó. Ha a tulajdonosok ezért elmarasztalják, akkor előrébb valónak tartják az állami jóindulat elnyerését, mint a gondolatok és vélemények szabadságát...

Elfogadhatatlannak tartom a másfél milliós fővárosban működő zenekarok és a nyolcmilliós nem fővárosi közönséget kiszolgáló zenekarok támogatási arányait, a támogatás nemlétező szempontrendszerét.

certeken? És persze még számos kérdéssel lehetne összevetni az egész problémahalmazt. Megértem persze, hogy Popa Péter főszerkesztői, önálló véleményalkotása, ami a sajtótörvényen alapul, irritált néhány kollégát, veszélyt látott benne, attól tartva, hogy a döntéshozók jóindulatát ezek a gondolatok esetleg megzavarják... Én azonban lesújtónak tartom, ha valaki önként

feladja a létező véleményét, mert fél a következményektől, mert úgy vélem, ezzel néhány évszázadot visszament a gondolkodásban. Magyarország demokratikus, nyílt ország, ahol mindenki elmondhatja a véleményét, nem lehet alaptalanul rágalmazni, s egy újság is megírhatja azt, hogy szerinte valami nem jó. Ha a tulajdonosok ezért elmarasztalják, akkor előrébb valónak tartják az állami jóindulat elnyerését, mint a gondolatok

és vélemények szabadságát... Ezek szerint az elmúlt harminckét esztendő kevés volt, hogy megnyugtató választ adjon néhány olyan kérdésre, mely szerint: a nyomtatásban megjelenő véleménycikkek miatt hány szimfonikus zenekart szüntettek meg, avagy hánynak csökkentették felére a költségvetését?

Tervezték a Szövetséggel egy szerkesztőbizottság létrehozását.

Társtulajdonosként én magam számos kompromisszumra kész voltam, a szerkesztőbizottság felállításáról, annak tagjairól is hónapokkal ezelőtt a Szövetség elnökségével megállapodtunk, de ezt követően több ettől eltérő életszerűtlen javaslatot kaptunk, amelyek nekünk nem voltak megfelelőek, mivel a lapszerkesztés ügymenetét gyakorlatilag lehetetlenné tették volna. Látva a helyzet megfeneklését, megbeszélésre hívtam valamennyi érintett kollégát, azonban a megbeszélés előtti napon a szövetség arról tájékoztatót, hogy a találkozó okafogyottá válik, mert kilépnek a betéti társaságból.

Hogyan tovább?

Az újság továbbra is megjelenik, a célkitűzései, profilja mit sem változik. A szövetség elnökétől, Lendvai Györgytől kaptam levélben – a kilépés ténye mellett – szerepelt az is, hogy az együttműködést a jövőben is fontosnak tartják, s mi ezt komolyan is vesszük. A lap továbbra is Popa Péter főszerkesztésével – bízom benne, hogy még sokáig lesz hozzá kedve – a zenei élet fontos híreiről, kultúrpolitikájáról és természetesen az összes hazai együttesről szól, hiszen erről kapta a nevét: Zenekar.

✍ Forgács Ildikó

„A cél: konszenzus a szakmai minimumokról és a hosszú távú prioritásokról.”

Hankó Balázs kultúráért és innovációért felelős minisztert kérdeztük a zenekarok működési feltételeinek biztosításáról, a nemzeti minősítéssel rendelkező és nem rendelkező együttesek lehetőségeiről, a minisztérium és a szakmai szervezetek közötti egyeztetésről.

A magyar költségvetés európai összehasonlításban is jelentős forrásokat biztosít klasszikus zenei együttesek, a minősített professzionális szimfonikus zenekarok működéséhez. Miniszter úr több megszólalásában is hangsúlyozta, hogy a nemzeti minősítés „biztonságot és tervezhetőséget” jelent. Milyen szempontok alapján és kik választották ki a 11 minősített zeneművészeti szervezetet, amelyekkel a kormány megállapodást kötött? Hogyan lehet ebbe a kiemelt csapatba bekerülni?

– A kulturális kormányzat számára kiemelt jelentőséggel bír a klasszikus zenei értékek ápolása és támogatása. A nemzeti minősítésű, közfeladatot ellátó szimfonikus műhelyek stabil működése feltételeinek biztosítása ezért is alapvető számunkra. Ennek megfelelően 2025-ben a 11 minősített szervezet összesen 8,8 milliárd forintot kapott (2024: 7,7 milliárd) – ez több mint 14%-os emelést jelent.

A zenekarok minősítése szakmai szempontok szerint, az érintett bizottság javaslatára történik, amelynek kereteit az Előadó-művészeti törvény és a vonatkozó kormányrendelet határozza meg. Bekerülni ebbe a kiemelt csapatba folyamatos, magas művészi teljesítménnyel, közfeladat-vállalással és átlátható működéssel lehet. Természetesen a pályázati–minősítési eljárás rendjét évente ismertetjük a szakmával.

A minősítéssel nem rendelkező együttesek működési támogatásának keretösszege viszont tíz év alatt a felére csökkent. Az elosztás szempontjairól és a döntések háttéréről nem sokat lehet tudni, ami óhatatlanul feszültségeket szül az együttesek között. Ezek a szervezetek a fent említett „biztonságnak és tervezhetőségnek” pont az ellenkezőjét tapasztalják meg. Gondolt-e esetleg a minisztérium egy olyan egzakt követelményrendszer kialakításra, amely kiszámíthatóbbá és áttekinthetőbbé tenné az állami pénzek odaítélését?

– Fontos hangsúlyozni, hogy a nemzeti minősítéssel nem rendelkező, de a közös nemzeti értékeinket közvetítő zenekarok számára is elérhetők akár működési, akár

projektalapú pályázatok. Ezeket a Kulturális és Innovációs Minisztérium folyamatosan kommunikálja. Nem engedjük el a kezüket, több lehetőségük is van a színvonalas működéshez szükséges források bevonására. Számos célzott támogatási konstrukció van, amiket a kormány működtet a klasszikus zenei élet ösztönzésére, mint a Nemzeti Kulturális Támogatáskezelő és a Nemzeti Kulturális Alap működési és szakmai pályázatai, támogatásai, valamint olyan kulturális programok, mint a Petőfi Kulturális Program, amelyek különösen a kulturális szolgáltatásokkal kevésbé ellátott térségekben segítik a klasszikus zenei szervezetek működését.

A kulturális kormányzat hagyományosan jó kapcsolatot ápolt a hivatásos zenekarokat képviselő szervezetekkel. Tervezi-e, hogy a korábbi pozitív tapasztalatok felhasználásával megerősítse, és a terület használatra fordítsa a szakmai szervezetekkel való munkakapcsolatot? Részt vesz-e például a Magyar Zenei Tanács „a zenei életet érintő törvények, rendeletek, fejlesztési tervek kidolgozásában, véleményezésében, segíti-e a kulturális és oktatási államigazgatás döntéshozatalát” (idézet a szervezet honlapjáról)? Esetleg más szakmai szervezetek, például a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége, vagy prominens művészek segítik a zenei területet érintő döntések előtt?

– Folyamatos a párbeszéd a minisztérium és a szakma képviselői között. Együttműködünk a jogszabályok előkészítésekor, a társadalmi egyeztetések során is. Célunk, hogy tovább erősítsük ezt a párbeszédet, ezért is támaszkodunk a Magyar Zenei Tanács és a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége szakmai észrevételeire, és bevonunk prominens művészeket is, amikor fejlesztési irányokról vagy támogatási szempontokról döntünk. A cél: konszenzus a szakmai minimumokról és a hosszú távú prioritásokról.

A magyar zene nemzetközi elismertségét a nagy zeneszerzők, nemzetközi karriert befutott előadóművészek és együttesek mellett nem kis mértékben a magyar ze-

neoktatás alapozta meg. Az EU-ban szinte egyedülállóan évtizedek óta, függetlenül a negatív demográfiai folyamatoktól, a klasszikus zenét tanuló 6-18 évesek száma százezer fő körül mozog. Szükségesnek/lehetségesnek látná-e a zeneoktatás és a professzionális zenei előadóművészet szorosabb együttműködését? Lehetne-e motiválni az együtteseket arra, hogy segítségükkel a zenét tanuló fiatalok egészen korán tapasztalatokat szerezhessenek a zenekar életéről, működéséről? (mentor programok, közös produkciók...stb.)

– A klasszikus zene oktatása számunkra kulcsterület, hiszen kevés ország mondhatja el magáról, hogy 6–18 éves korosztályban stabilan százezres nagyságrendű gyermek tanul klasszikus zenét. A Kodály-módszerre épülő zeneoktatásunk világszínvonalú, amelyre a professzionális szféra aktív részvételével építünk. Támogatjuk a mentorprogramokat, nyílt próbákat, iskolai műhelymunkákat, „zenekari napokat” és közös produkciókat; dolgozunk azon, hogy ezekre külön pályázati ablak és egyszerűsített adminisztráció álljon rendelkezésre.

Térjünk át egy kérdés erejéig a zenét művelőkről az azt élvezőkre, a közönségre. Februárban indult a KULT-Kredit Program, melynek keretében egyetemi hallgatók kulturális programok, például klasszikus zenei koncertek látogatásával szerezhethetnek kreditpontokat. Egy szemeszter után mik a tapasztalatok, volt-e már idő levonni a tanulságokat?

– A 2024/2025-ös tavaszi félévben a KULTKredit program révén tíz egyetem hallgatói közel ötven intézmény kínálatából választhattak. Kifejezetten nagy érdeklődést tapasztaltunk a hallgatók részéről: több mint 2500 jegyhasználat történt országwide. Minden érintett városban volt elérhető klasszikus zenei program. A visszajelzések alapján pedig határozottan kijelenthető, hogy a klasszikus zene a Z generációt is megszólítja. Sokan voltak, akik életük első kamarazenekari koncertjére jutottak el, és az élmény hatására jelezték, hogy a programon kívül is mennének. A félévzáró, közösségi médiában folytatott kampány is nagy aktivitást hozott, ezért összességében a programmal és intézménnyel bővítjük a kört.

Többek közt a nyelvi kötöttségek hiánya miatt a zene a kulturális diplomácia egyik legkézenfekvőbb eszköze. Az újonnan megalakult Kulturális Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságnak Miniszter úr szavaival élve feladata lesz az is, hogy elősegítse a magyar művészet minél szélesebb körű jelenlétét nemzetközi szinten is. Kialakult-e már, milyen struktúrában fog ez működni? Lesznek-e célra allokált források? Élhetnek-e majd javaslatokkal maguk a művészeti szervezetek például nagyszabású nemzetközi rendezvényeken, kulturális évadokon... stb. való megjelenésekkel kapcsolatban?

Hankó Balázs

– Az új államtitkárság feladata a magyar művészet nemzetközi jelenlétének erősítése és a kapcsolati háló bővítése. Az a célunk, hogy a magyar művészetet minél szélesebb körben ismertté és népszerűvé tegyük hazánkban és nemzetközi szinten egyaránt.

Az előadó-művészeti törvény megalkotása óta több módosításon esett át, többször felröppent a hír, hogy szándékoznak néhány részletét újra átdolgozni. Van-e szándék a törvény módosítására, vagy meglátása szerint van-e olyan szabályozása a törvénynek, amely a változó körülmények miatt ma már nem időszerű?

– Az elmúlt évtized változásaira több alkalommal reagáltunk a jogszabállyal. A szakmai visszajelzések alapján pedig nyitottak vagyunk további, célzott pontosításokra is. Tudni kell azonban, hogy minden módosítás kizárólag átlátható, nyílt szakmai egyeztetés után jöhet szóba. A kulturális tárca célja, hogy egyszerűbb eljárásokkal, tisztább jogosítványok által stabilabb finanszírozási kereteket hozzon létre. Mindezt természetesen oly módon, hogy közben méltók maradjunk a magyar zeneművészet hagyományaihoz és jelenkori teljesítményéhez.

A cikkben említett szakmai szervezetek vezetői a következő számban kívánnak nyilatkozni.

A BDZ közönségének harmada a fiatalabb korosztályba tartozik

„Abszolút nincs utánpótlás a hazai zenekari életben”

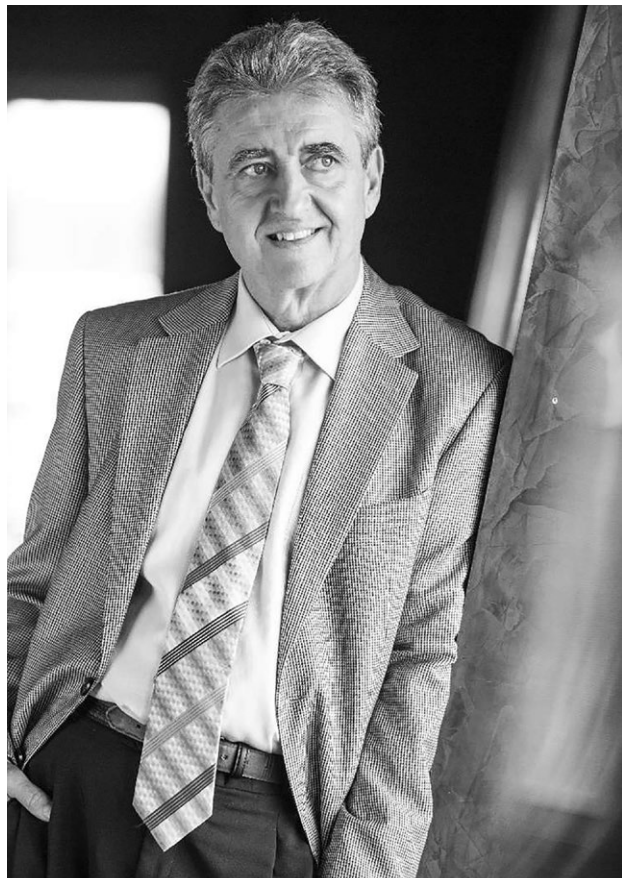
Hollerung Gábort kérdeztük a nemzeti-, és a kiemelt minősítést nyert együttesek támogatásáról, a hazai zenei élet utánpótlásáról és az idei Zempléni Fesztiválról.

 Albert Mária

A nyertes tizenegyek, azaz a nemzeti minősítést nyert zenei együttesek támogatása jelentősen nőtt. A nyáron megjelent közlemény szerint 14 százalékkal (lásd az előző interjút). A mozgáster részben adott: a megyeszékhelyeken, a megyei jogú városokban működő, színházakkal, főiskolákkal, egyetemekkel kooperáló hagyományos társulatok egy része (Pécs, Szombathely, Győr, Miskolc, Debrecen, Szeged) tartozik ide. A többi öt helyen Nemzeti Fiharmonikusok, a Concerto Budapest, a Debreceni Kodály Kórus, a Nyíregyházi Cantemus Kórus és a Liszt Ferenc Kamarazenekar osztozik. Hogy-hogy a Budafoki Dohnányi Zenekar nem fért ebbe a „válogatottba”? – kérdeztük Hollerung Gábor zeneigazgató-karmestert. Pedig ön szerint a BDZ portfóliója egyedülálló.

– Ha a nemzeti zenekarok besorolásának szempontjait tekintjük – mi ezt alaposan megvizsgáltuk –, a Budafoki Dohnányi Zenekar minden kritériumot teljesít. Egyetlen dolgot nem tudunk teljesíteni, azt, ami egyébként nem rajtunk múlik: hogy az állam (a minisztérium) kössön egy háromoldalú megállapodást az önkormányzattal és a zenekarral. Ez az állam döntése, nem a miénk. Információim és emlékeim szerint az elmúlt esztendőkből nem folyt diskurzus arról, hogy bármilyen módon felülvizsgálják a minősítéseket. Hogy egy bizottság, talán a zenei bizottság, amelyben néhány évig jelen voltam, ezt kezdeményezi vagy nem teszi – nem tudom. Maradtak az automatizmusok. Ha egy döntés egy-két ember álláspontja alapján születik, az szükségképpen konfliktust teremt. Ha nincs egy kézzelfogható, érthető, teljesíthető szempontrendszer, akkor az ember nem érti, hogy valójában milyen elmozdulási lehetősége van. Szerintem a magyar zenekari élet most már nevelésesen bemerített a rendszerváltás előtti mechanizmusokba. Rengetegen még mindig nem hajlandók tudomásul venni, hogy a kultúra is piaci termék. Az egész TAO-vita is ezt illusztrálta. Azok, akik kevés TAO-t tudtak beszélni, azzal érveltek, hogy ők a legmagasabb kultúrát adják, amire nincs tömegigény. Aki pedig nagyobb TAO-bevétele tette szert, az elárulta a kultúra minőségi értékeit. Isten tudja hány éve magyarázom, hogy a közí-

lést nem lehet leváltani. Ha a „magas kultúra” úgy dönt, hogy nem hajlandó tudomást venni a közízlésről és ahhoz semmilyen viszonyt nem hajlandó teremteni, akkor garantáltan nem segíti, hogy az értékes kultúra mégis eljusson a szélesebb tömegekhez, hogy legalább fölvilanjon bizonyos helyzetekben és pillanatokban az emberek előtt. Továbbra is úgy látszik, hogy Magyarországon a zenei élet legfontosabb eleme az, hogy ki milyen drága külföldi művészt hív meg, hová utazik vendégjátékra, fesztiválra, vagy csak hagnizni. Eközben arról a kérdéstről, hogy a magyar zenei élet hol tart, illetve hol kéne tartania, nem vagyunk hajlandók beszélni.

Hollerung Gábor

Önnek vannak tapasztalatai a műsorszerkesztésben és a fesztiválszervezésben egyaránt. Hisz a közönség- vagy közízlésbarát tálalásban?

– A tálalás szó némileg megtévesztő, mi – a hasonlatnál maradva – nem a hogyan, hanem a mit tartjuk a legfontosabbnak. A tálon legtöbbször különböző, olykor egymással látszólag össze nem illő fogások vannak, ami kis magyarázattal mindenki számára élvezetessé tehető. A BDZ 22 esztendeje a Zempléni Fesztivál rezidens zenekara, a muzsikusaiból alakított 7-8 kamaraegyüttessel együtt. Hívunk neves vendégeket itthonról és a világból, de a fesztivál gerincét a BDZ és együttese adják. Ezek a kamaraformációk megtanulták, hogyan kell egy műsort összeállítani, hogy kell az emberekhez szólni. Idén volt egy kirobbanó sikerű koncertünk a Zeneakadémián, Brahms g-moll zongora-kvartettjét játszottuk, roppant hatásos, de azért nehéz darab. A műsort a fesztiválon, Sárospatakon is előadtuk. A koncertet Szűts Apor vezette be, akinek nem tőlem kellett tanulni azt, hogy magyarázom, mert ez az igény benne is megvan. És tessék elképzelni: 150 ember tombolt egy Brahms-zongoránegyeshallatán. A nyitóhangversenyen a zenekar Csajkovszkij b-moll zongoraversenyét, illetve a szünet után Bartók Concertóját játszotta, ami szerintem szintén elég bátor választás volt. Előtte legalább 10 percet beszéltem a Concertóról. Csodálatos élményem, hogy az előadást követően tucatnyi ember jött oda hozzám, hogy elmondja, mennyire hálás, hogy ráismert mindarra, amire felhívtam a figyelmét, és így követni tudta és megértette a darabot. A közönség nem zenetudományi tolvajnyelven írt fejtegetést vár, sem szóban, sem műsorfűzetben, hanem akár évszázadokat átívelő kapcsolódásokat a jelenhez. A lényeg az, hogyan bánunk a hallgatóval, mit és hogyan tálalunk számára. Megmutathatjuk pl., hogy Holst vagy Korngold, bár klasszikus zenét ír, nagyban hozzájárult a filmzene kialakulásához, rávilágíthatunk, hogy Bach vagy Rossini művésze mennyire sok populáris, adott esetben dzsesszes vagy rockos elemet tartalmaz. Igazán nagy öröm számunkra, hogy Budapest déli agglomerációja, így Vecsés, Dunaharaszti, Szigetszentmiklós állandó vendégei vagyunk. Éppen azért, mert az emberek boldogok, hogy az újévi, tavaszközöntő vagy nyárbúcsúztató koncerten az abszolút klasszikus darabok mellett megszólalnak populáris számok is, melyekben rámutatunk a közös gyökerekre.

Az újévi koncertünk pl. szerintem az ország legeslegszenzációsabb hangversenye, lassan egy évtizede. Minden évben rosszkorodunk benne, a közönség imádja, és a leg-

magasabb szintű kultúrát adjuk. Akinek Bernstein, Gershwin vagy John Williams nem az, magára vessen.

A normatív támogatás szempontjait teljesítették?

– A normatív támogatás szempontjai egy szép tavaszi napon megszűntek. Helyette él a „tavaly is ennyit kaptál, idén is ennyit kapsz” szisztéma az egész támogatási struktúrában. A BDZ-tól például tavaly egy tollvonással elvették az előadó-művészeti többlettámogatás felét, és ez az idén is így maradt. A szempontrendszer senki nem vizsgálja. Hogy pl. mi a különbség egy nyolc próbával abszolváló és egy ismétlődő koncert között? Hogy esik latba három fuvalista gyerekprogramja és egy nagyzenekari koncert? Hány százalék kortárs zenei mű hangozzon el, miközben az sem tiszta, hogy mi a kortárs zenei mű? Mindemellett a zenei életnek meg kellene értenie, hogy a politikához való dörögölözés nem hoz hosszútávú eredményeket, azonban egy értelmes párbeszéddel eredményesebb lehetne a zenei élet jövője. A politika számára érveket kell letenni az asztalra. Én azt gondolom, súlyos veszély a gazdaság és a társadalom számára is, ha a politika nem fogékony annak felismerésére, hogy a következő generációk egyre alacsonyabb szintű kulturális élmény háttérrel vagy élmény tartalommal élik az életüket. Kisebb motivációjú, kisebb kreativitású,

kisebb szociális kommunikációra képes emberek nem lesznek képesek az ország gazdasági teljesítményét növelni. Fejlődés csak magas színvonalú oktatásból és értékes mentális és kulturális élményekből jön létre. Ha ezt nem vesszük komolyan, akkor előbb-utóbb magyar ugar lesz az ország, kulturális értelemben biztosan.

A tárca szerint számos célzott támogatási konstrukció van.

– Akár 1- 2 millió forintot is el lehet nyerni, azonban az adminisztráció rengeteg időt és még több fáradságot igényel. Voltak idők, amikor ezek az összegek jelentősnek számítottak, csak hogy az infláció a kultúrát is elérte, nem is kevésbé. Nyilván, akinek saját háza, saját koncertterme van, azt kevésbé. Az idei Zempléni Fesztivál technikai költsége mintegy kétszerese a tavalyinak. Pedig nem dupla annyi esemény volt, hanem kétszer annyiba került.

Szenvedéllyel beszél arról, hogy milyennek látja a közönséget.

– Büszkén mondhatjuk, hogy a BDZ közönségének harmada, néha talán majdnem fele a fiatalabb korosztályba tartozik. A budafokiak boldogan járnak az ottani koncert-

terembe és mindig megtöltik. Bár mindössze 400 személyes, de szép és jól hangzó terem. Felújítottuk, koncertteremmé varázsoltuk, de tudomásul kell venni, hogy ott a közönségben erős réteg nyugdíjas. Gyakran hangoztatom, figyeljünk, mert az átlagéletkor már nem 60, inkább 70 plusz. A Müpában más a helyzet, de oda is tulajdonképpen ugyanaz a relatíve szűk, jó értelemben sznob, a magas művészetre fogékony közönség ül be. Versengünk egymással, de már nem igaz, hogy a zenekaroknak teljesen szeparált a publikuma. Zemplénben nemrég találkoztam valakivel, aki nagy BFZ-rajongó és nagy Zempléni Fesztivál és BDZ-hívó is. A 40-es, 50-es korosztály ugyanis egészen másképpen nézi a világot.

A Wagnertől Donizettin át Williamsig terjedő repertoárhoz elég képzett muzsikuss áll rendelkezésre?

– Előbb általánosságban: nem látom, hogy törődnének azzal, ki fog itt muzsikálni 10 év múlva. Eddig 20-at mondtam, az idő azonban felgyorsult, és abszolút nincs utánpótlás a hazai zenekari életben. Magyarországon egyelőre nincs olyan domináns külföldi jelenlét, mint a bécsi zeneakadémián, ahol fél Ázsia és Kelet-Európa kiemelkedő tehetségei tanulnak. Egyébként, ha megnézzük bármelyik európai zenekart, kisebbségben vannak a saját nemzet zenészei. Koncertmestert keresünk, nyilván egy másik zenekarból vagy külföldi együttesből lesz jelentkező. Hogy nincs friss kínálat, nem csak a Zeneakadémia hibája. 15-20 éve látjuk a folyamatot: alsófokon ugyan nagyon magas a zeneiskolás gyerekek száma, de négy év elteltével csak töredékük folytatja. Aki eljut a konzervatóriumi jelentkezésig, azt kénytelen föl-

venni a konzi, különben be kellene zárni az ajtajait. Négy-öt évig bajlódik a jobb vagy kevésbé jó gyerekekkel, a legjobbak megpróbálják a Zeneakadémiát. Őket is föl kell venni, másépp a Zeneakadémia is bezárhatja a kapuit. És itt áll a magyar zenei élet, a kérdésekkel, kik lesznek a jövő első fúvósai, kik a szólamvezetői és a színvonalas tuttisztái és így tovább... Felkészületlenül jönnek a gyerekek, de ez nem az ő hibájuk, hiszen nem zenekari muzsikálásra készítik fel őket az oktatási intézmények.

A másik tragédiája a magyar zenei életnek, hogy az amatőr kórusmozgalom sorvad. Úgy tekintenek rá, mint valami zártkörű klubra, amelyben néhány papa, mama meghallgatja a kórusokat, ez lenne az ő kis mániájuk. Ami egyáltalán nem igaz. 1986-ban még minden középiskolában voltak kórusok. Akkor hoztam létre a budapesti középiskolák egyesített kórusát, amiben a tanárok is szívesen részt vettek, komoly műveket szólaltattunk meg. Azt hittem a rendszerváltáskor, hogy ennek vége lesz. 1990 februárjában azonban a gyerekek kerestek meg, hogy ők folytatni akarják! Így a kórus nem szűnt meg, sőt, 2005-re országossá tettük, így lett az Énekel az ország. Most ünnepeltük a 40. évfordulót, és úgy döntöttünk, hogy újra elindulunk a középiskolás korosztállyal. 380 gyerek állt a Müpa színpadán, és énekelt Carmina Buranát, úgy, hogy nem hittünk a fülünknek. Hatalmas a jelentősége annak, hogy a fiatalok ne csak hallgatással, hanem az aktív részvétellel élményével kapcsolódjanak a zenéhez. Adjunk feladatokat, adjunk értelmet a dolgoknak. Ha ez nincs meg, akkor a magyar zenei élet hosszú távon nem lesz képes egészen működni.

„Egy várost közösséggé a kultúra és a sport tud formálni”

Székesfehérvár Önkormányzata és az Alba Regia Szimfonikus Zenekar „közös hangja”

A vidéki szimfonikus zenekarokkal foglalkozó írásaink sorában ezúttal nem egy művészeti vezetőt vagy ügyvezető igazgatót kerestünk meg kérdéseinkkel, hanem Cser-Palkovics Andrást, Székesfehérvár polgármesterét, az Alba Regia Szimfonikus Zenekar fenntartóját. Szó esett a zenekar rendelkezésére álló források összetételéről, mecenatúráról, az önkormányzat felelősségvállalásáról – a kulturális intézmények zavartalan munkájának biztosítása és a lakosság számára létfontosságú közösségépítés terén egyaránt. A beszélgetés végén pedig fény derült az ARSO és a polgármesteri hivatal együttműködésének egy egészen különleges részletére is.

✍ Forgács Ildikó

Május végén az ARSO 238 millió forintot kapott a kulturális kormányzattól, amelyet ön közösségi oldalán „nagyon komoly támogatásnak” nevezett. A zenekar költségvetésének mekkora részét teremti elő fenntartóként az önkormányzat, és milyen arányban tudnak egyéb forrásokat is igénybe venni?

– A közös hang – ezzel a mottóval hirdette meg 2025/2026-os évadát az Alba Regia Szimfonikus Zenekar, és szimbolikusan – azt hiszem – ez a legfőbb üzenete annak a több éve tartó építkezésnek is, amelyet Székesfehérvár

Önkormányzata a Zenekarral közösen megvalósít. Ebben a folyamatban meghatározó jelentősége van az önálló szimfonikus zenekar 2015-ös megalapításának, a kiemelt minősítésű zeneművészeti szervezet cím 2020-as elnyerésének és annak is, hogy a Magyar Állam évek óta segíti a székesfehérvári komolyzenei élet fejlődését a zenekarnak nyújtott támogatással.

A legutóbb elnyert 238 millió forintos összeget tényleg nagyon komoly támogatásnak nevezhetjük, amelyért ezen a fórumon is köszönetet mondok. Egyrészt a nagyságrend, másrészt a kiszámíthatóságot és hosszú távú fejlődést biztosító támogatási rendszer is fontos lépés a kulturális kormányzat részéről. 2025-ben az Alba Regia Szimfonikus Zenekar összköltségvetése meghaladja a nyolcszázmillió forintot. Ebben benne van az állami támogatás, valamint a Székesfehérvár Önkormányzata által biztosított saját forrás is, amelyet egyéb pályázati támogatás és a jegyadásokból keletkezett bevételek tesznek teljessé.

Magánszemélyek, vállalatok hozzájárulnak-e a zenekar működéséhez? Tud-e egy zenekar Székesfehérváron szponzort találni, illetve látja-e ön esélyét – esetleg konkrét jeleit – annak, hogy komoly mecénások jelennének meg a város zenei/művészeti életében?

– Az élet számos területén tapasztalható, hogy a mecenatúra rendszere újjáéled. Örömmel mondhatom, hogy Székesfehérvár ebből a szempontból is példamutató közösség. Országosan egyedülállóan hívtuk életre a KÉPES (Közösségi Értékteremtő) Programot, ahol a fehérvári cégek és az Önkormányzat együttműködésében esztendőről esztendőre oktatási-nevelési intézményekben végzünk felújításokat, illetve okostantermek készülnek. Emellett a kulturális életben is jelen vannak a támogatók, akik egy-egy intézmény vagy egy-egy program mellé állva segítik a megvalósítást. Ez anyagi ráfordítást, illetve a társadalmi

Cser-Palkovics András

felelősségvállalás jegyében egyéb támogatásokat is jelenthet. A Vörösmarty Színházban több évtizedes múltja van a „bársonyszékes” programnak, ami azt jelenti, hogy a tagok a piacinál jóval magasabb áron vásárolnak „helyet”, és immár külön előadásnapot töltenek meg a támogatók.

Az Alba Regia Szimfonikus Zenekar esetében is vannak helyi intézmények – például az Egyházmegyei Múzeum –, amelyekkel együttműködő partnerként dolgoznak, illetve olyan helyi vállalkozások, cégek is, amelyek a Zenekar köré szerveződött Támogatói körként akár az általuk nyújtott szolgáltatásokkal, akár anyagi lehetőségeikhez mérten pénzbeli támogatással segítik a szakmai munkát. És akkor legyen ez most a reklám helye: természetesen bármennyi segítség elkél, tehát mindenkit örömmel fogadunk, aki szeretné támogatni a zenekarunk magas színvonalú szakmai munkáját!

Popa Gergely, a szombathelyi Savaria Szimfonikus Zenekar új igazgatója egy korábbi interjúnkban úgy fogalmazott, hogy egy társulat anyagi helyzete szempontjából „kulcsfontosságú a fenntartók érdekeltebbé tétele”. Mit nyújthat egy város „saját” szimfonikus zenekara a lakoságnak, mivel segítheti, támogathatja a várost? Melyek azok a Székesfehérvárhoz köthető jubileumok, ünnepek, ahol feltétlenül számítanak a zenekar közreműködésére?

– A zene minden életkorban és élethelyzetben szerves része a mindennapjainknak. Én a technikai lehetőségek fejlődése közepette is hiszek a személyes részvétellel zajló, élő zenehallgatás varázsában – ezt semmi nem válthatja ki. Szerencsére nem vagyok ezzel egyedül, amit a Zenekar legtöbbször telt házas hangversenyeinek és programjainak sora is bizonyít.

Meggyőződésem, hogy egy várost közösséggé a kultúra és a sport tud formálni. Székesfehérvár nemcsak egy lakhely vagy munkahely a fehérváriak számára, mi nagyon fontosnak tartjuk a közösség erejét és a közösségépítést. Hogy a fehérváriak – és az agglomerációban élők – igazi, számukra a teljes és minőségi élet lehetőségét nyújtó otthonnak érezzék városunkat, ahhoz nagyon sok mindennek kell teljesülnie. Önkormányzatunk azon felül, hogy ellátja kötelező feladatait – azaz „üzemelteti” a várost a közszolgáltatásokkal és működteti az intézményeit – nagyon sok egyéb vállalat is tesz, lehetőséget adva az itt élőknek arra, hogy színházba vagy komolyzenei koncertekre járjanak, hogy szabadidejükben a városi parkokban sportoljanak, hogy kiállításokon vegyenek részt, illetve hogy augusztusban a Székesfehérvári Királyi Napokon, ezen az összművészeti fesztiválon is kapcsolódjanak, megtapasztalják az egy közösséghez tartozás örömét.

Az Alba Regia Szimfonikus Zenekar Székesfehérvár élétének szerves részévé vált. Azt hiszem, országosan is példaeértékűek saját bérletsorozataik, ahol a legifjabb korosztályoktól (PartiTúra) kezdve mindenkit megszólítanak

koncertjeikkel. Ezenkívül szervezői a zene világnapján tartott fehérvári programnak, megteremtették a fehérvári újrakoncertek hagyományát és részesei a város szinte valamennyi ünnepének. Amellett, hogy a Zenekarnak van saját otthona – amely éppen most újult meg –, több helyszínen is szerveznek koncerteket, bevonva a fehérvári intézményeket és templomokat is. Az idei esztendőben például augusztus 20-án egy széleskörű szakmai összefogás eredményeként a Hunyadi László opera koncertszerű előadását láthatta a közönség Dobszay Péter vezényletével, Szikora János rendezésében. Mindezt sok ezer ember előtt, egy szabadtéri színpadon, Szent István városában, Szent István ünnepén...

Meggyőződésem, hogy egy várost közösséggé a kultúra és a sport tud formálni. Székesfehérvár nemcsak egy lakhely vagy munkahely a fehérváriak számára, mi nagyon fontosnak tartjuk a közösség erejét és a közösségépítést. Hogy a fehérváriak – és az agglomerációban élők – igazi, számukra a teljes és minőségi élet lehetőségét nyújtó otthonnak érezzék városunkat, ahhoz nagyon sok mindennek kell teljesülnie.

A Zenekar nagyon minőségi és egyben izgalmas évadtervet állított össze az előtünk álló időszakra is. Nagyon jól kiegészítik egymást bérleteik, amelyben minden korosztályt megszólítanak és a komolyzene minden „színét, mélységét és könnyedségét” is megmutatják előadásaik során – merthogy azt sosem szabad felednünk, hogy a komolyzene nemcsak klasszikus, hanem kortárs darabokat, szerzőket és élményeket is jelent! Emellett kiemelném azt a kísérletező kedvet, amellyel műfajilag is kinyitják a kaput a zene iránt érdeklődőknek. Azaz nemcsak egy koncertre lehet hozzájuk csatlakozni, hanem a „Kérdezd a zeneszerzőt...” keretében kötetlenül beszélgetve is megismerhetnek műveket és alkotókat a fehérváriak – a támogatói körre visszatérve itt azt emelném ki, hogy ez a sorozat az Artisjus – Magyar Szerzői Jogvédő Iroda támogatásával folytatódhat. A legbeszédesebb nézői üzenet pedig az, hogy a 2025/2026-os új évadban éppen a közönség kérésének és igényének eleget téve térnek vissza a bérletes struktúrára!

Az Alba Regia Zenekar rendkívül gazdag előző évada, a teltházas koncertek, gálák, illetve az is, hogy az új évadban – ahogy említette – visszatérnek a bérletes sorozatok, mind arról tanúskodnak, hogy az együttes stabil hallgatósággal számolhat Székesfehérváron. Ezek szerint a félórányi fekvő főváros művészeti intézményei nem tudják „elszipkázni” a hűséges helyi közönséget? És ha már az elszívó erőnél tartunk, hogyan tudják ellensúlyozni Budapestet a művészek rendelkezésére álló szakmai, kereseti és lakáslehetőségek terén?

SZÉKESFEHÉRVÁR

– Erre legszakavatottabban talán Ruff Tamás igazgató úr tudna válaszolni. Ami biztos: a közönség figyelméért mindig meg kell dolgozni, sőt, a bérletesek megtartása talán még inkább összetett – és fontos! – feladat. Én úgy látom, hogy ezzel a Zenekar vezetése is tisztában van, és saját szakmai igényességük mellett ez is további motivációt jelent a folyamatos megújulás, a színvonalas hangversenyek, a minél sokszínűbb évadprogram összeállításában. Ez alapján mondhatom, hogy szerencsére megvan a komolyzene közönsége városunkban, sőt talán egyre inkább vonzanak ezek a koncertek máshonnan hozzánk érkező hallgatóságot is.

Székesfehérvár szerencsés helyzetben van, hiszen mind a Hermann László Zeneiskola, mind a Helyőrségi Zenekar jó szakmai bázis, ahonnan hagyományosan művészek érkeztek és érkeznek az Alba Regia Szimfonikus Zenekarba akár tagként, akár vendégmuзикusként, de – ahogy értesültem – az időszakonként meghirdetett próbajátékokra is mindig van érdeklődés, tehát időről-időre „igazolunk” nem fehérvári zenészeket, sőt – érdekességgéppen – már két japán muzsikusként is dolgozott örömmel a zenekarnál. Ami a keresetet, illetve a lakhatást illeti, mindig arra törekszünk igazgató úrral egyeztetve, hogy a lehetőségekhez mérten megoldjuk a felmerülő kérdéseket. Székesfehérvár Önkormányzata kiemelten fontosnak tartja, hogy az intézményeiben foglalkoztatottak mindig megkapják nem-

csak a jogszabályban rögzített juttatásokat, hanem volt olyan év, amikor a város maga biztosított keresetkiegészítés formájában pluszt, vagy éppen a cafeteria-rendszerével is támogatta a munkavállalókat.

Büszke vagyok arra, hogy mind a szakmai vezetés, mind a zenekari tagok számára fontos a minőség és a megújulás, így a bérletes sorozatok, illetve az azon felül szervezett előadások során is számos vendég érkezik, akár karmesterként, akár szólistaként, akár muzsikusként. Ez pedig igazi zenei csemegét jelent mindig a hallgatóságnak is!

Polgármester úrnak van-e kedvence a zenekar repertoárján szereplő művek között?

– Rengeteg szép zenei élményem van, hiszen rendszeres résztvevője vagyok az Alba Regia Szimfonikus Zenekar előadásainak. Ha mindenképpen szeretnék valami személyeset kiemelni, akkor nem egy mű lenne az, hanem egy számomra először meghökkentőnek tűnt felkérés. A zenekar korábbi igazgatója, ifj. Major István kért fel arra, hogy a Vörösmarty Színházban rendezett Újévi koncerten Székesfehérvár polgármestereként a nyitányban én vezényeljem az együttest. Ez mindössze néhány taktust jelent csak, majd átadom a helyet az igazi karmesternek. Az, hogy aktívan részese lehetek a megszülető előadásnak, mindig egy máshoz nem fogható, meghatározó élményt jelent. Mára már elhagyni sem tudjuk ezt a „fellépést”, hiszen azóta egy kedves, szép fehérvári hagyománnyá vált. ■

Újévi koncert

Új utak és új kihívások várnak a legrégebbi zenekarra

„Minden tagunk mellett ki fogunk állni”

Nem lesz könnyű a Budapesti Filharmónia Társaság Zenekarának 172. évada, hiszen jelentősen csökkent a támogatásuk, emellett az egyik kedvelt ifjúsági sorozatukban is jóval kevesebb felkéréssel számolhatnak. De ahogy eddig is átvészelték a nehéz időköt, életben tartva a legrégebbi magyar szimfonikus zenekart, az együttes összetartó közössége most is bízik abban, hogy megtalálják az új utakat Tóth László elnök vezetésével. Bármilyen nehéz is a helyzet, természetes a társulat számára, hogy minden segítséget megadnak azoknak a tagjaiknak, akik most veszítették el az operaházi munkájukat. Tóth Lászlóval sokasodó felkérésekről, szentpétervári Diótörőről, debreceni nagyzenekari koncertről, valamint az idősebb kollégák számára rendezett Senior Gáláról és a hozzá kapcsolódó egészségnapról is beszélgettünk.

✍ Réfi Zsuzsanna

■ *Milyennek ígérkezik az új évad?*

– Nehéznek. Ennek az oka, hogy a támogatásunk – ahogy a területen sok más együttesé is – csökkent, mi a felét kapjuk a három évvel ezelőtti összegnek. Eközben a költségek – terembér, bérek, az infrastruktúra fenntartása – legalább 20-30 százalékkal nőttek. Nagy érvágást jelent a BFTZ-nek az is, hogy a Lázár Ervin Programban ugyancsak kevesebb fellépést vállalhatunk. 2019-től költségvetési kiegészítésként kezdtünk el ebben a sorozatban jelentős szerepet vállalni, az innen befolyó nyereségből tudtuk finanszírozni a kamara- és zenekari koncertjeinket. Persze szívesen játszunk gyerekközönség előtt, ezzel is segítve a közönségnevelést, ráadásul közel száz zenésznek adtunk a sorozattal folyamatosan munkalehetőséget. Mindez most elvész, amit több okból is sajnálunk... Nagy szerencse azonban, hogy az utóbbi időben egyre több piaci felkérést kapunk, többek között a Müpától vagy a Zeneakadémiától. Ezen a nyáron például Bán Teodóra a Margitszigeti Szabadtéri Színház előadásaira is felkérte a BFTZ-t, aminek ugyancsak örültünk. Mivel folyamatosan érkeznek a megkeresések, így rendszeresen van alkalmunk színvonalas hangversenyeken nagyzenekari formátumban muzsikálni. Mindez azonban sajnos nem elegendő, hogy pótoljuk azokat az összegeket, amelyek most kiestek, ezért egy nagy vállalkozásba fogtunk. Az egyesületi forma lehetőségeit kihasználva most nem zenekarként, hanem program-szervezőként próbálunk meg új bevételhez jutni. A Szentpétervári Balett Társulattal és a Bolsoj Színház szólistáival autentikus Diótörő-előadást hozunk el magyarországi turnésorozatra, olyan helyszínekre, ahová egyébként ilyen színvonalú balettelőadás nem nagyon jut el. Missziónak is érzem ezt, hiszen ezekkel a produkciókkal úgy vélem, jelentős hiányt pótolunk. Ahogy abban is bírom, hogy az üzleti része is működik majd. Sok helyen – ahol erre nincs mód –,

gépzenére táncolnak az előadók, de a nagyobb termekben, sportcsarnokokban a zenekarunk kíséri majd a produkciókat. Remélem, hogy ezekkel az előadásokkal olyan bevételt tudunk termelni, amelyből a saját projektjeink is megvalósíthatóak lesznek. A diótörő turné piaci alapon működő kísérlet, amely során megvizsgáljuk azt is, képesek vagyunk-e egy ilyen sorozat megszervezésére, lebonyolítására. Természetesen ezáltal szeretnénk különböző együttműködéseket is kialakítani a vidéki színházakkal, a nagyobb rendezvényközpontokkal, esetleges további turnék előkészítéseként. Mindebben nagy segítségünkre van az új marketinges csapatunk, amely lelkes fiatalokból áll, s az ügyességüket az is mutatja, hogy már nyáron sikerült megdupláznunk a közönségünket. Ha a diótörő előadásorozat sikeres lesz, elképzelhető, hogy az országhatáron túlra is elindulunk... Ebben a korábbi, rendezvényszervezői tapasztalatom is segít, arról nem is beszélve, hogy egy ilyen turné által ismét jobban bekerül a köztudatba a Budapesti Filharmóniai Társaság neve.

■ *A balett mellett különleges produkciókban is szerepelnek.*

– Szeretjük a rendhagyó előadásokat, izgalmas zenei párosításokat. Egyre több zenekar fordult a filmzenék irányába, most nyáron mi is felléptünk a Margitszigeten a Psycho című film élőzenei kísérésével. A BFTZ saját szervezésben nem fog filmzenei koncertet tartani, de a különleges crossover megoldásokat nagyon szeretjük. Régóta tart az együttműködésünk a Várkapitánysággal, augusztusban Tóth Áron Triójával muzsikáltunk együtt, a zenekar szimfonikus költeményeket játszott, s a klasszikus zene jól ismert dallamait a trió a jazz köntösében gondolta újra. Tulajdonképpen ez az augusztus végi koncert indította el a szezonunkat, amelynek kiemelt eseménye a szívprojektünk, a Senior Gála, ahol nyugalmazott művészeink muzsikálnak. Idén ez is számos

Tóth László

Fotó: Emmer

újdomságot tartogat, hiszen a győri Széchenyi István Egyetemmel karöltve, a hangverseny napján egész napos egészségügyi szűréseket is szervezünk október 1-jén, az idősök és a zene világnapján. Az állapotfelmérésekkel, tanácsadással párhuzamosan az érdeklődők tudományos előadásokat is látogathatnak az időskori állapotfenntartásról, gondozásról. Mindehhez a Magyar Tudományos Akadémia biztosítja a helyszínt, ott kerül sor a koncertre is. Október 13-a szintén különleges felkérést tartogat, Klebelsberg Kunó 150. születésnapja előtt tisztelgünk egy fellépéssel szintén az MTA dísztermében. Akad egy olyan meghívásunk is, amelyre azóta nem volt példa, amióta a BFTZ elnöke vagyok, ugyanis Debrecenben ad nagyzenekari önálló hangversenyt a társulatunk, Somogyi-Tóth Dániel felkérésére. A Zeneakadémiával ugyancsak kiváló a kapcsolatunk, tavaly az áriavizsgát is a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara kísérhette, s a 2026-os évben több koncerten is a Liszt kukacok akadémiaja-sorozatnak a részesei leszünk, amelyet Mona Dániel zenetörténész vezet. A Fantasztikus szimfóniát bontjuk ki tételről tételre. Emellett kurzust szervezünk a zeneakadémiai fafúvós növendékeknek, hogy jobban megismerhessék az opera műfaját, a fuvola- és klarinétszólókon keresztül. Nagyobb szerepet vállalunk az oktatásban – ez szintén egy új út. Azt tervezzük, hogy azok a fiatalok, akik részt vesznek a kurzuson, a nagyzenekarban is eljátszhatják ezeket az állásokat, s tapasztalatokat szerezhetnek arról, miként kell egy együttesben játszani, hogyan kell a karmester utasításait követni. Ilyen terveink is akadnak jócskán...

Úgy látom, sok új területen keresik a lehetőségeket.

– Ezt látom az egyedüli kiútnak: piac, piac, piac. Hiszen tavaly hangzott el a minisztertől, hogy azt szeretnék, ha a büdzsé egyharmadát a jegybevétel, egyharmadát az állami támogatás, egyharmadát pedig egyéb forrásokból teremte-

nék meg az együttesek. Bár ez utóbbi nem tűnik egyszerűnek, ennek szellemében kell nekünk is építkeznünk. Fontosak a saját bevételek, ahogy az is, hogy továbbra is a minőségi kultúra fennmaradásáért dolgozzunk, hogy a piaci szemlélet se szorítsa háttérbe a klasszikus zenét, ami túlnyomó részét teszi ki a koncertnaplóunknak. Tervezünk természetesen mi is olyan produkciót, amelyben a klasszikus zenét a látvány is segíti. Új szemlélettel kell ugyanis építkeznünk, ezért is kerestek meg annak idején a muzsikuskok 2016-ban, mert látták, más irányokba kell elindulnia a BFTZ-nek. Frissítenünk kell, új utakat keresni. De engem éppen az érdekel a legjobban, hogy kitaláljam, összerakjam a különböző, rendhagyó projekteket, s öröm, hogy van mellettem egy kiváló csapat, amely segít a megvalósításban.

A szokásos nagyzenekari hangversenyükön, novemberben pedig most egy fiatal magyar karmester áll majd a koncertpódiumon.

– Mindig titkos szavazáson választjuk ki ennek az estnek a dirigensét, s idén messze a legtöbb voksot Hontvári Gábor kapta. Nagy hatást gyakorolt a muzsikuskokra a tavalyi dubaji turné során az, ahogyan beugrással vezényelte A hatyúk tava balettelőadást. Sokaktól hallottam, hogy nemcsak remekül összefogta a társulatot, hanem oly módon gondolta újra a darabot, hogy az egyik legjobb Hatyúk tava-előadásként gondolnak rá. Örömmel kértük fel ezek alapján a november 17-i zeneakadémiai hangversenyünkre, amelyen olyan darabok hangzanak fel, mint Gyöngyösi Levente: A Dunánál koncertáriája, Dohnányi: fisz-moll szvitje, valamint Brahms: 2. (D-dúr) szimfóniája.

Hogyan érintik a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarát azok a zenekari leépítések, amelyek a hírek szerint a Magyar Állami Operaházban zajlanak? Hiszen a társaságba való felvétel mindig kötött volt a dalszínházi tagsághoz is...

– Az első elbocsátási körön túl vagyunk, s több olyan muzsikust is elküldtek, aki a BFTZ tagja. Elnökségi ülést is összehívtunk emiatt. Minden tagunk mellett ki fogunk állni, koncertezés terén természetesen továbbra is számítunk rájuk, minden tagunk kiváló muzsikusk. Mindenkinek igyekeznünk segíteni, keressük számukra a lehetőségeket. Több idősebb kolléga, aki nyugdíj előtt áll, ugyancsak érintett, így őket kiemelten igyekeznünk támogatni. A BFTZ egy valódi közösség, amelynek tagjai nemcsak azért dolgoznak, hogy a zenekar színvonalas koncerteket adjon, hogy minél több emberhez vigye el a zenét, hogy életben tartsa Magyarország legrégebbi együttesét, bízva abban, hogy lesz 180. és 200. születésnap, hanem azért is, hogy mindenki érezze, bármilyen bajban számíthatunk egymásra. Ha már valaki nem muzsikál aktívan, akkor is megbecsült tagja marad a közösségnek. Ha valaki a társulatunk tagjává válik, az életre szóló elköteleződést jelent a BFTZ mellett. S egy ilyen közösségért érdemes küzdeni!

Művészi eredmények, anyagi nehézségek a Szolnoki Szimfonikusoknál

„Már az is siker, hogy megéljük a hatvanadik születésnapot!”

Nyári Parti-Túra Fesztiváljukon hétezer ember előtt muzsikáltak, s átvehették a 950 esztendő Szolnok város emlékérmét is. Beugrással augusztusban a kismartoni Esterházy-kastély Haydn Termében arattak sikert, a következő szezonban több meghívásuk is van már a bécsi Musikvereinbe, emellett rendszeresen lépnek fel a Zeneakadémián és a Pesti Vigadóban. Közben pedig már az is nagy eredmény, hogy meghirdethették a szeptemberben kezdődő, jubileumi évad programját, hiszen oly mértékben csökkent a támogatásuk, hogy nemcsak a koncertek, az együttes is veszélybe került, 9 és fél státusz árán sikerült talpon maradniuk. Patkós Imrével és Ignácz Kristóffal, a Szolnoki Szimfonikusok vezetőivel az ünnepi szezon érdekességei mellett túlélési technikákról, s a kiszámíthatatlan büdzsé miatti, szüntelen borotvaélen táncolás következményeiről is beszélgettünk.

✍ Réfi Zsuzsanna

Legutóbb tavaly decemberben találkoztunk, akkor arról beszélgettünk, hogy előre menekülnek... Ez mennyire sikerült?

Ignácz Kristóf: Részben... Nagyot fordult velünk a világ... Szolnok bizonytalan gazdasági lehetőségeinek és az év eleji politikai csatározásoknak az lett a következménye, hogy az egész évre előirányzott 'fenntartói' támogatásunk nem lesz több mint 37,5 millió forint. Ez a tavalyi bázis szám 30 %-a,

Ignácz Kristóf

de ahogy a múltkor elmondtuk, már az elmúlt esztendő végén is zárolták a támogatásunkból a korábban megítélt összeg majd húsz százalékát. Közben pedig az állami normatív támogatás nem nőtt, nem követi le sem az inflációt, sem a garantált bérminimum növekedését. Kénytelenek voltunk ezért március elsejétől 9 és fél státusszal csökkenteni a létszámot. Van, akitől teljesen el kellett búcsúznunk a muzsikusaink közül, s akadt, akinek a teljes státuszából lett egy fél. De természetesen az előadó-művészeti törvény szerinti kategóriáinknak így is megfelelünk.

Azt a létszámot kellett csökkenteni, amit oly keservesen, évről-évre bővítettek, hogy elérjék a korábban megálmodott együttest?

I. K.: Nem tehettünk mást. De nem adtuk fel, tovább lobbiztunk a városnál és közben munkahely-megtartó támogatásért pályáztunk. A Munkaerőpiaci Alapból kapott 3 havi bértámogatás segített abban, hogy folytatni tudtuk a működést, amíg a városban tisztázódott a helyzet és a szándék. Amit most mégis a legnehezebb megemészteni vagy feldolgozni, hogy amíg mi vidéken bértámogatásért pályáztunk, a KIM budapesti zenekarnak biztosított extra forrást, hogy tájolni tudjanak jönni. Mindeközben a zenekarunkat saját művészeti teljesítménye alapján idén kétszer is meghívták a bécsi Musikvereinbe szerepelni. Persze, még így is voltak koncertek, amelyeket le kellett mondanunk, s a tavasz azzal telt, hogy munkajogi szakértőkhöz jártunk, többször is össze kellett hívni a felügyelőbizottságot, hogy kezelni tudjuk a helyzetet... Az előadó-művészeti többlettámogatásként összesen 10 millióval kapunk többet, mint a korábbi években. Közben pedig azt is tudjuk, hogy sajnos a város sincs könnyű helyzetben, ők nem azért adnak kevesebbet, mert ne szeretnék, becsülnék

SZOLNOK

a zenekart. Ezt az is jelzi, hogy júliusban igyekeztek bővíteni ezt a 37,5 milliós keretet még ugyanannyival, s még valamennyi kevéske „vészhelyzeti” támogatásra is van kilátásunk, ha máshonnan nem jutunk pénzhez. Sok az új és régi szövetségesünk, akik erőfeszítéséért nagyon hálásak vagyunk akár városi, akár országos szinten. Hiszen a város vezetősége is látja, hogy a támogatásukért cserébe mi mindent nyújt az együttesünk. Hírét visszük Szolnoknak lassan Európa-szerte, a zenészeink itt élnek, s a városban nemcsak közönséget, hanem közösséget is építünk. Egy szóval nem az önkormányzat szándékán múlik mindez, bíznunk abban, hogy ha javul a város költségvetési mérlege, akkor a jövőben onnan is a megszokott támogatási szintre számíthatunk. Az azonban biztos, hogy a mostani számokkal nagyon leforrázták a terveinket... Még májusban is csak azt láttuk, hogy június végéig elegendő a pénzünk. Most nyár végére jutottunk egy kis lélegzetvételhez, sikerült stabilizálni a működést, de sok munka vár még ránk.

Patkós Imre: A helyi pénzügyi anomália most felülkerekedett a központi elosztás amúgy is fájdalmas aránytalanságain. Szerencsére a mi zenekarunk olyan, mint szikes talajon a gyom. Elpusztíthatatlan. Ha el is száradunk, utána ismét kihajtunk, és még szebb virágokat hozunk, mint korábban.

Azt láttam, hogy azért több próbajátékot is meghirdettek öszre...

P. I.: Igen, hiszen nyugdíjba is vonultak néhányan, szükség van az utánpótlásra. Bár a korábbi próbajátékok csalódást jelentettek, a legutóbbi meghallgatás visszaadta a reményt, igazán kiváló muzsikuskok érkeztek. Nem tud minden remek zenész Budapesten elhelyezkedni, sokuk vágyik is másfajta életre, mint amit a főváros nyújt. E téren elégedettek lehetünk, mert nagyon jó zenészek járnak hozzánk rendszeresen, akiket egyébként piaci alapon nem tudnánk megfizetni, értékeli ugyanis a nálunk lévő közösséget, azt, hogy sok a fiatal, egyívású muzsikuskok – köztük két Junior Prima díjas és egy Kossuth-díjas művészkollégával –, akiknek azonos a képzettsége, s egyfajta lojalitás, összetartás van közöttük. Szeretik a műsorpolitikánkat, az évad szerkesztését, azt, hogy olyan csoportos és szólamfeladatokat kapnak, amelyekben ki tudnak bontakozni, meg tudják mutatni a tudásukat. Lehet, hogy a színházi, a stúdiómunka vagy a tanítás jobban fizet, nálunk azonban a saját, egyéni ambícióikat is kiélhetik. Mindez erős megtartó erő. Akárcsak a művészeti szemléletünk. De azért hozzá kell tegyem azt is, bár a lehetőségeink csak erre futják, nem lehet nyomott munkabérért elvárni a hűséget, mert bármennyire is szeretnek nálunk, anyagi megfontolásból elmennek többen tanítani vagy akár katonának. S azt is megszoktuk, hogy a legkiválóbbakat nem tudjuk sokáig megtartani, néhány év után továbblépnek. A szolnoki munka mellett járnak próbajátékokra, s nálunk olyan tudást szereznek, amellyel sikerrel is járnak a meghallgatásokon.

A zenekarnevelő munka eredményét sokszor más aratja le, de már megszoktuk ezt is. Hogy sok évre megnyerjük őket, abban azért segít a nagyon sokszínű évadunk, a temérdek találkozási pont a nemzetközi zenei élet vezető művészeivel. Victoria Wong hegedűművész az egyik legfelkapottabb ifjú tehetség, ő érkezik például ősszel hozzánk a berlini művészeti egyetem hallgatóival. Annak idején a pénzühiány szülte kényszmegoldásként léptünk együttműködésre a bécsi és a berlini zeneakadémiával, de az, hogy ezeknek a kooperációknak köszönhetően az ifjú tehetségeik, a professzoraik rendszeresen muzsikálnak velünk, az a zenészeinknek rengeteget számít. Épp ezért folytatjuk mindezt a jövőben is. A szezontervezésnél is törekszünk a különleges darabokra, izgalmas előadásokra. Persze arról sem feledkezhetünk el, hogy a bevételek szintén nagyon fontosak, ezért hiába tervezünk mást, az ügynökségi meghívásoknak ugyancsak meg kell felelnünk, még akkor is, hogyha olyan programról szól, amit már sokszor játszottunk.

I. K.: Minden lehetőséget igyekszünk megragadni, hiszen ez is kell ahhoz, hogy az együttes továbbra is tudjon működni. A szabadság közepén érkezett például egy felkérés a kismartoni Haydn Terembe, ahol Beethoven-programmal kellett fellépünk. Összetrombitáltuk a muzsikuskokat, és telt ház előtt szép sikert arattunk. Az előadásunknak hála, felkérőnk 2027-re is ajánlott koncertlehetőséget egy nagyon rangos, európai hangversenyterembe. Nagy

Patkós Imre

öröm, de hát még az idei évet sem látom biztosnak, nem-hogy 2027-et... Mindenesetre azt tapasztaljuk, sokan szeretnék, hogy ez a hatvanéves sikertörténet folytatódjon, így nagyon sokat dolgoznak/dolgozunk azért, hogy anyagi téren is rendben legyünk, és majd ezt a 2027-es felkérést is sikerrel teljesíthessük.

Ilyen körülmények között hogyan tudják megünnepelni a hatvan esztendő születésnapját az együttesnek?

I. K.: Az elmúlt hónapok fényében nagyon örülünk, hogy évadot egyáltalán hirdethettünk. Már az is siker, hogy megéljük és megünnepeljük a hatvanadik születésnapot! Kicsit úgy vagyunk vele, hogy ugrunk, s bízunk benne, hogy elkapnak. Imrével tartalmas szezont állítottunk össze, amelyben jócskán akadnak rendhagyó koncertek, rangos meghívások.

P. I.: A partnerekkel való együttműködésnek köszönhetően a következő szezonban kétszer játszhatunk a bécsi Musikvereinben. A jubileumi koncertünk egy amerikai est lesz, amelyet decemberben adunk elő Izaki Masahiro vezényletével, először Szolnokon, majd december 13-án a Pesti Vigadóban, s ennek a koncertnek, amelyen Gershwin és Bernstein művei hangzanak fel, egy szolnoki származású, világjáró előadó, Fejes Krisztina zongoraművész lesz a szólistája. A költséghatékonyság kényszerítette ki, de mára már jó gyakorlatunkká vált, hogy egy-egy nagyobb programot lehetőleg kétszer, vagy ha van rá mód, akkor háromszor is előadjunk, így Szolnok mellett gyakorta Budapesten vagy Bécsben ismétlünk. Így kezdjük a szezont is, a Mesteri hangok című koncertet, amelyen Manuel Tevar vezényli Schumann, Beethoven és Brahms darabjait, szeptember 8-án Szolnokon, 11-én a Zeneakadémián hallgathatják meg az érdeklődők. Így lesz ez a Mozart Requiemmel is, amelyet október 5-én Szolnokon,

6-án pedig a bécsi Musikvereinben adunk elő. Jön hozzánk a berlini egyetem professzora, Harry Curtis a tanítványaival, akik szintén szerepelnek Szolnokon és a Pesti Vigadóban is. Egy sikeres pályázatnak köszönhetően lesz egy részben szcenírozott Mascagni Paraszttbecsület produkciónk, amelyet Bolyky Zoltán vezényel, Németh Judit az előadás művészeti vezetője, az ő operastúdiójának énekesei szerepelnek a darabban, ezt az előadást is duplázzuk. Együttműködést kötöttünk az Operettszínházzal is, ennek keretében elviszünk Szolnokra egy Szenes Iván-estet. Az újévi koncerten most pedig musical válogatást hallhat majd a közönség.

I. K.: Nagyon fontosak számunkra a kereskedelmi koncertjeink is, ilyen volt például áprilisban a Kökény 50 koncert, ahogy most nyáron nagy sorozatunk volt a Queen Symp-honic-kal, amelyet több helyszínen előadtunk. Szolnokon hétezeren hallgatták meg, ültetett, térítésmentes előadáson, s egy hétre rá a nyíregyházi Vidor Fesztivált nyitottuk meg ugyancsak ezzel a produkcióval, nagy tetszést aratva. El is döntöttük, hogy készítünk belőle lemezfelvételt, s bízunk benne, hogy ebben az évadban is lesznek még ilyen izgalmas feladataink.

P. I.: Fennállásunk óta sok nehéz helyzetet éltünk már meg, ezek a hullámok és hullámvölgyek megvoltak korábban is, de nagyon mást jelentettek akkor, amikor még egyesületi formában működünk. Ha most úgy ugrunk, hogy még nincsen védőháló alattunk, akkor hetven embert rántunk magunkkal, szóval tisztában vagyunk a felelősségünkkel. Az átlátható és kiszámítható fenntartói és központi támogatási rendszer lenne erre a hosszú távú megoldás. De ahogy eddig, továbbra is megteszünk mindent, hogy legyen 70., s reméljük, majd 100. születésnapja is a Szolnoki Szimfonikus Zenekarnak! ■

20 éve írtuk

ZENEKAR 2005/4

„Most a kulturális prostitúciót támogatják” –

Kocsis Zoltán nagyon tragikusnak tartja a jövőt, s nem lát igazi megoldást

„Ennek a lapnak a hasábjain már több ízben kijelentettem, hogy nagyon károsnak tartanám, ha zenekarok szűnnének meg. Pontosan így gondolom ezt ma is. A Szimfonikus Zenekarok Szövetségének tagjaként, erőnk és befolyásunk szerint igyekszünk támogatni a többi együttest, az illetékes fórumokon azonban abszolút süket fülekre találunk... Pedig Magyarországon, ahol annyi a tehetséges ember, felmérhetetlen károkat okozna, ha csökkenne az együttesek száma. Akkor ugyanis rengetegen külföldön keresnének munkát, itthon pedig sok megkeseredett, helyét kereső zenész maradna, akinek már arra sincs lehetősége, hogy tanítani menjen, mert az utánpótlás is csökken. Éppen amiatt a romboló munka miatt, ami már tulajdonképpen Kodály Zoltán halálakor elkezdődött. Az iskolai ének-zene oktatás kötelező voltának megszűnéséhez nem férhetett kétség, de nem lépett a helyébe semmi, ami garantálhatná annak a kontinuitását, hogy a komoly, értékes kultúrára lesz befogadó réteg ötven vagy száz esztendő múlva. Ez máris megbosszulja magát, mert bár a koncertek látogatottsága nem csökken, a közönség öregszik, s ma már azt is nagyon meg kell válogatni, mikor ad koncertet az ember, és mit tűz műsorra. A marketing ilyen mértékű fontossá válása egyértelműen jelzi, sok az eszkimó, kevés a foka.”

A gagyi kora?

Kocsis Zoltán kifakadása intő jel. Kocsis olyan művész, aki sokat megélt, sok harcot megharcolt, s nem kezd károggni egykönnyen, megalapozatlanul. Temérdek keserűségnek kellett összegyűlnie benne, hogy úgy nyilatkozzék, mint ahogy nyilatkozott.

...Igaza volna Kocsis Zoltánnak: tényleg a gagyi kora jön? Netán már javában benne is élünk?

A gagyi mellett Kocsis másik emlegetett kulcsszava a Megasztár. Ez a csúfondáros szóalkotás, amely önmagában is merénylet a jó ízlés, a tárgyilagosság, a polgári mértéktartás ellen. Államilag engedélyezett, olykor támogatott bulvártévék szokás szerint nagyobbban és jelentősebbnek hazudják magukat a valóságosnál, mert így vonzóbbnak tudják feltüntetni tájékozatlan közönségük szemében a zenei szupergagyit. A legnagyobb lépték pedig a globális lépték, melynek tiszavirág életű mértékegysége a „megasztár”. Ezek a „megasztárok” azonban reménytelenül lokálisak. Nyelvhez, pihekönnyű sláger-tradíciókhoz, egy szivárványos nemzeti kultúra tajtékos felszínéhez kötöttek. ...

... Kocsis Zoltán felháborodása, hogy a jelenkori (gagyi) állam a Megasztárt támogatja vagy részesíti előnyben a ko-

moly, megrendítő, teljesítményelvű művészettel szemben, annak a ténynek az elképedt konstatálása: a szép színésznőcskék a hivatalos értékrendben immár az operai koloratúrsopránok elé vágtak. Minden korban volt hajlandóság e tetszetős helycserére, ha a politikai elit sekélyes ízlésű és műveletlen volt – de legalább szégyellték magukat emiatt. Az újdonság most az, hogy nem takargatják a gagyi megdicsőülését – sőt, megdicsérik magukat érte: mennyire mentesek mindennemű képmutatástól. ...

... Nincs más út: a kultúra elkötelezettjeinek ki kell állniuk a pástra, s közölni a döntéshozókkal, mi a kultúra. Ugyanis a döntéshozók a jelek szerint vagy nem tudják, vagy rosszul tudják, mi a kultúra. Piacgazdasági törvényszerűségekre hivatkoznak, ugyanakkor más kultúrországokban, ahol az értelmiségiék kiálltak arra a bizonyos pástra, nehezen hihető, hogy más piacgazdasági törvényszerűségek érvényesülnének.

(Csontos János jegyzetéből)

10 éve írtuk

ZENEKAR 2015/5

Jó államban a művészeti nevelés kiemelt fontosságú feladat

Hoppál Péter bízik abban, hogy bővíteni is lehet majd a Tao-jogosultak körét...

– A zenekarok költségvetésének egy fontos oszlopáról, a Tao-ról az utóbbi időben különféle híreket lehetett hallani. Mi most a helyzet, mi lesz ennek a támogatási formának a további sorsa?

„Előkészítettük azt a szakmai indítványt, amellyel megindokoljuk az Európai Bizottságnak, hogy ezt a magyar állam által adható, s a kormány által kidolgozott adókedvezményi-támogatási struktúrát a december 31-i határidő letelte után is miért szeretnénk tovább alkalmazni. Az EB szakértői már eljöttek, meg is vizsgálták a terepen, hogy mindennek mik az előnyei, s milyen módon tud az európai szabályozástól eltérni.” ...” Arra tettünk indítványt, hogy változatlan formában menjen tovább, de jó volna, ha a közgyűteményi és közművelődési intézmények is igénybe vehetnék. Szeretnénk a források igénybevételének, felhasználásának, közvetítésének egy ellenőrzött, átláthatóbb rendszerét is idővel bevezetni. A cégektől egyenesen a kulturális intézményekhez kell, hogy jusson a pénz, minden egyes forint. Nagyon komoly összegről van szó, ma már 27 milliárd forintról, amit az állam átenged a kulturális szervezeteknek.”

ZENEKAR 2015/6

Tiszteletjeggyel

Trükkök és kényszerek

Viszonylag friss hír, hogy egy népszerű, de a fáma szerint olykor playbackről játszó művész próbajátékot hirdetett: saját szimfonikus zenekarral a háta mögött sze-

retné kidomborítani páratlan tehetségét. Nincs is ezzel semmi probléma: a saját jövedelmét mindenki arra költi, amire akarja. Nem lehet kárhozottatni azt sem, ha csábos szíréneként valaki ráigér a nyomott muzsikusi jövedelmekre. Az viszont már elgondolkodtató, hogy miként ígérheti meg azt: az újdonsült zenekar finanszírozását pár év múlva átveszi az állam; miközben az állam illetékesei nem tudnak ilyesmiről. A próbajátékok lezajlanak, a zenekar feláll, az induló tőke elfogy, a vállalkozó pedig tartja a markát „állam bácsinak”, hogy ha már egyszer engedte megalakulni, most mentse is meg szépen. Ha pedig ez sikerrel jár, a korántsem gumikeret miatt esetleg más, érdekérvényesítésben gyengébb zenekarok szűnnek meg.

S mi történik akkor, ha egy hasonló gründolási lázzal összehozott zenekar nem is igazi zenekar, hanem amolyan papíron létező alkalmi társulat, amely a Tao-pénzek csalafinta megkaparintására jött létre? A krónikus Tao-lenyúlók után nem kutakodik az adóhivatal, noha papíron olykor csak úgy jöhet össze a dokumentált nézőszám, ha nem regisztrált együtteseknek rendeznek – esetleg ellenőrizhetetlen külhoni – stadionkoncerteket. Az adófizetők pénzének fele ráadásul a rendszeren hereként élősködő közvetítők zsebébe kerül (ezt remekül ellesték a harácsoló könyvterjesztőktől), a „terméket” előállító zenész pedig mindeközben sok esetben – a statisztikából fehéren-feketén kiderülő módon – kényszervállalkozóként nélkülöz... A kényszereket ki lehet trükközzel játszani, de a trükközésre nem lehet egy egész hivatásrendet rákényszeríteni. Most még csak a züllés próbajátéka folyik – nem kellene megvárni az előadást.

(Csontos János jegyzetéből)

Készül a művész életpályamodell?

Ez év elején döntött az Ágazati Kulturális Érdekegyeztető Tanács a kulturális életpálya-modell kidolgozásáról, s május elejétől dolgozik az előkészítést végző munkacsoport is. Dr. Hoppál Péter, az EMMI kultúráért felelős államtitkára több nyilatkozatában hangsúlyozta, sürgető szükség van a területen a gondok orvoslására, amelyet a bérfinanszírozás elmaradása okoz. Az államtitkár már tavasszal elmondta: a Nemzetgazdasági Minisztérium bevonásával megvizsgálják annak lehetőségét, hogy akár a jövő évtől a kulturális terület dolgozói bérkompenzációban részesülhessenek. Azóta is folytatódik mindennek az előkészítése, az eddigi munka során Dr. Gyimesi László nemcsak a művész életpálya-modell átfogó koncepcióját dolgozta ki, hanem az előadó-művészeti törvény aprólékos módosításait is. Ha tehát szükség lesz változtatásokra, a pontos paragrafusok már rendelkezésre állnak. ...

Kis magyar zenei helyzetkép

Lapunkban már sokszor használtuk az „állami hendikep” kifejezést, mindannyiszor remélve, hogy azok, akiknek az ország sikerének biztosítása a feladata, megértik, az eredményes művészi fejlődéshez kiszámítható folyamatok, hosszú távú tervezhetőség és folyamatos egyensúlyi helyzet szükségeltetik, különösen azokon a területeken, amelyek már bizonyítottak, brand-értékűek az országimázs számára. Immár negyedszázada rendre úgy alakulnak az események, hogy „zenén túli” területek ilyen-olyan kapcsolati tőkével rendelkező sűgóemberei találják ki, melyik a legjobb zenekar, melyiknek kellene sokkal több állami támogatást juttatni, melyik éppen a „trendi” együttes. Azok a jogalkotók pedig, akikkel hangversenyeken ritkán lehet találkozni,

előszeretettel teremtenek gyakran olyan helyzetet, amely azáltal hozza hátrányos helyzetbe a zenekarok többségét, hogy egyeseknek jobb, míg a többieknek rosszabb feltételek közötti működést biztosít. Így volt ez akkor, amikor a Fesztiválzenekart, majd – a kialakult áldatlan helyzeten javítandó – nem sokkal később az ÁHZ-t, újabb néhány év

elteltével pedig a Rádiózenekart hozták „nyerő pozícióba”. (Ez utóbbinál aztán sikerült is korrigálni a „hibát” a Such György féle elvonásokkal, leépítésekkel.) De így volt ez később is, amikor az ÁHZ-ből született Nemzeti Filharmonikusokat, a Postás Szimfonikusokból lett Matáv zenekart, napjainkban pedig a Matáv zenekar maradványaiból kinövő Concerto Budapestet, legutóbb pedig az Operát látták el olyan apanázzsal, amely minimálisan elvárható az európai szinteket nézve, de ugyanakkor az a folyamat egyidejűleg egy olyan vákuumot hoz létre, amelynek kialakulása több magyar zenekart is működésképtelenné tehet, de legalábbis elszívhatja azok vezető muzsikusait. Most pedig – mint hírlík – újabb együttes tűnt fel a hivatásosok (nyilvántartott és központi költségvetésből támogatottak) láthatárán, amennyiben igaz, hogy megtették az első lépéseket a nyilvántartásba vétel irányába, no persze nem is akárhonnan jövő biztatással. Ez pedig az ún. Primarius Szimfonikus Zenekar, amelynek honlapján hirdetik a próbajátékokat, szájhagyomány útján pedig a csábító anyagi kondíciókat. Ilyenkor indul el szinte minden esetben a „zenész népvándorlás”, amely megtépazza a már működő együttesek összetételét, a kialakult hangzást, amelyet egy szimfonikus zenekarnál csak évek-évtizedek hosszú munkájával lehet létrehozni. Mindközben évek óta hiába várja a szakma, hogy megnyugtató és kiszámítható életpálya kínálatával itthon tudjuk tartani legtehetségesebb zenészeinket. (Popa Péter jegyzetéből) ■

„Zenét tanítani csak szenvedéllyel lehet”

Interjú Kokas Katalinnal

Amióta az eszemet tudom, azóta látenszen a pedagógiával foglalkozom – mondta lapunknak a pedagógus-családból származó Liszt-díjas Kokas Katalin hegedűművész, akivel a magyar zeneoktatás problémáiról, lehetőségeiről, kérdéseiről beszélgettünk.

 Kiss Eszter Veronika

Számtalan fesztivált, tehetségkutatót, versenyt hívtál életre, ahelyett, hogy csak a koncertezésre koncentráltál volna. Mi volt ebben a legfontosabb motivációd?

– Talán a gyökereim. Amióta az eszemet tudom, azóta látenszen a pedagógiával foglalkozom és ennek az az oka, hogy szüleim zeneiskolai tanárok, édesapám országos hírű zeneiskola igazgató volt Kaposváron, majd Budapesten is, sok újítása, reformja segítette a teljesítményeik alapján a tehetséges gyerekek fejlődését és az elhivatott pedagógusok munkáját, és az ötleteit a zeneiskolák többen át is vették tőle. Nemcsak a szüleim pedagógusok, hanem nagyszüleim és dédszüleim is azok voltak. A zenész

vonallal mellett a sport területén is oktatnak. Nagymamám 91 évesen a mai napig asszonytornát és teniszt oktat Pécsen. A Fesztivál Akadémia Budapestet nem egyedül, hanem Kelemen Barnabással a férjemmel együtt álmotdtuk meg. Ezért egyes szám első személyben nem beszélhetek, mert a feladatokhoz és ilyen mértékű kihívásokhoz ketten kellünk. Barnabás családjában is sok pedagógus volt, híres szolfézs tanár-kórus karnagy, zeneszerző, világhírű csembalista, zongoratanár, csellóművész... Családunk gyökereivel így mindketten ugyanazt hoztuk. Kaposvári gyerekként a bőrmön éreztem, milyen nehéz egy pedagógus családban. A tanítás maga a szenvedély. Anyukám sokszor hétvégén is tanított, családja mellett a legfontosabbak a növendékei voltak, a versenyre készülések mindig extra csellóórákat is jelentettek. Jelenleg (nyugdíjas tanárként is) 3 tanítványa jár a Zeneakadémiára, és nemzetközi versenyeken nyernek díjat fiatal diákjai. Ennek megvan a hátulütője is: egy zenepedagógus családban a gyerek mindig azt tapasztalja, hogy az anyukája soha sincs otthon. Hiszen amikor hazaér az iskolából délután, a zenetanár szülője akkor kezdi igazán az óráit a zeneiskolában estig, a növendék koncertekről nem is beszélve. Az igazgató édesapám pedig éjjel-nappal igazgató, otthon is az iskolai ügyek foglalkoztatják. Mi, a gyerekek pedig nővünk, nevelkedünk mellettük. Egy dolgot tudunk tenni: felvenni ezt a ritmust. Figyelni, tanulni és beilleszteni, továbbvinni a tudásukat. Én ezt hoztam magammal és kötelez a jövőmben. Ez a kiindulópont, a folytatás pedig az, hogy csodálatos tanárainknak örökké tartozom azzal, hogy a színpadon, vagy tanításkor mit adok ki a kezemből.

A sok fesztivál, tehetségkutató, verseny közül melyik a legfontosabb jelenleg az életedben?

– A Fesztivál Akadémia Budapest, mint egy művészetoktatási, koncertszervezői intézmény, amely a 6 éves korosztálytól az egyetemi szintig, kiemelten a magyar tehetségkutató-terehséggonozásra fókuszálva, de mégis 35 országból hívja hazánkba a legkiemelkedőbb diákokat mesterkurzusokra és nemzetközi versenyekre. Nem titkoltan a célja, hogy a gyerekeken keresztül a pedagógusokat segítse, inspirálja. Ugyanakkor a téli-tavaszi-nyári fesztiváljaival a világ legrangosabb szólistáit foglalkoztatja fo-

Kokas Katalin

Fotó: Emmer László

lyamatosan. Ez csak látszólag sokféle történet, valójában pedig egy teljes egész. És csak így lehet egészként segíteni a pedagógiát, a magyar tehetségeket, a zeneiskola-konzi-egyetemi szintet a maga teljességében, a magyar és külföldi szólistákat mindebbe a képletbe bevonva. A Zeneakadémián végzett oktatói munkám pedig mindig is különleges fontossággal bírt. Hosszú évek kihagyása után – szülési szabadságon voltam – idén kezdem újra a tanítást három előkészítő, tehetséges, tüneményes hegedűssel. A saját gyerekeim mellett a növendékeim bizonyos értelemben a kiterjesztett családom. Ugyanúgy érdekel, hogy mit olvasnak, milyen tanulók, milyen a személyiségük, hogy belőlük az válhasson, ami kódolva van, és kihozassák magukból azt, amire képesek, hogy boldog, „egész” és egészséges emberek legyenek komplex tudással, ez nagyban az én felelősségem. A Zeneakadémia a zeneoktatás csúcsintézménye, hatalmas a felelősség, hogy kik kerülnek oda, hogy milyen a merítés. A Fesztivál Akadémia Budapesttel pedig sokat tudunk és sokat teszünk a jövőben is az ügyért. Az elmúlt két tanévben 280 mesterkurzust tartottunk, 1800 gyereknek adtunk önálló mesterkurzust, mindig a zenetanára jelenlétében, közös műhelymunkában.

Mi a zeneiskola felelőssége?

– A legcsodálatosabb lehetőség a kezükben van! A képlekeny gyermeki lelkeket motiválni a művészetekre legfogékonyabb életkorban, amikor számukra az éneklés, a mozgás a legfontosabb táplálék. Nyitottak a harmóniára, szépségre, a mesterművek lenyűgözik őket, s a hangszerek számukra játék, ölelgethető társ. A zeneiskolák egész embert nevelnek, ráadásul Magyarországon ez „jár”, szinte ingyenesen. Egyéni órákat kapnak, így gyermekünkkel a zenepedagógus minden egyéb iskolai vagy külön óráknál személyesebben és fókuszáltabban foglalkozik. Azonban, ha a gyerek kimagasló képességű, akkor kiemelten kell vele foglalkozni. Mert hatalmas a verseny a világban! Vajon mi az, ami motiválja a zeneiskolai igazgatókat arra, hogy kiemelten segítse a különlegesen tehetséges gyerekeket és azokat a pedagógusokat, akik a pályájukon folyamatosan bizonyítanak? Hiszen elsőként az igazgatóknak kell segíteniük a zenetanárokat. „Megéri” ma egy zeneiskolának, ha egy tanára a pályára viszi, tehát hazai és nemzetközi versenyekre, külön koncertekre, fesztiválokra és felvételikre készíti extra munkával a diákjait? Kap-e egyértelmű elismerést az a zeneiskola, amely remélhetően a jövő Kocsis Zoltánjának, Perényi Miklósának, Kovács

Dénesének ad szárnyakat? Ezek a kérdések folyamatosan foglalkoztatnak minket. A legfontosabb, hogy kimondjuk: nemcsak az a zeneiskola felelőssége, hogy a különleges tehetségekkel foglalkozzon! Egész ember az lehet, aki meg tud nyilvánulni valamilyen hangszeren. Magyarországon elég jó ezen a téren az arány. A zeneiskola elsődleges feladata, hogy zeneszerető embereket, zeneszerető közönséget, egész embereket neveljen. Nem a könnyebb úton, popzenével, mely akaratlanul is folyamatosan elér minden generációt! Nem a könnyebb utat választva, abból a félelemből, hogy „elvesztjük a diákjainkat”, hanem Kodály országában a klasszikus értelemben vett klasszikus műveket kell megszerettetni, ezt az értéket továbbadni. A FAB országjáró mesterkurzusainak során az igazgatókkal és zenepedagógusokkal való kerekasztal-beszélgetésekből tanulva leszűrtük többek között azt a tanulságot, hogy sokak szerint helytelen elsőként szolfézs órákkal kezdeni a tanulmányokat! A zeneiskolák zömében ugyanis kötelező két évig csak szolfézásra járni és csak ezután, a harmadik évben választhatnak a gyerekek hangszert. Mi ezzel nem értünk egyet! A gyerekek először a kezébe kell adni a hangszert, szeressen bele. Zenéljen! A szolfézs, a kottaolvasás jön utána. Persze segítene, ha az általános iskolákban az énekórán nem „minor szakos” általános tanítók, hanem zenei egyetemen végzett szaktanárok tanítanának. Zenét tanítani csak szenvedéllyel lehet, arra pedig csak az képes, aki ennek él gyerekkora óta. A hangszertanulás pont olyan, mint a gyermeknek a versek a szüleitől. A verseket sem úgy tanítjuk kisgyermekünknek, hogy először a nyelvtant magyarázzuk, hanem érzelmileg hatunk vele, örömforrás számukra hallgatni a vers dallamát, ritmusát. S mire észbe kapunk, velünk mondják ők is, örömmel és büszkén.

Az anyanyelvet is így tanuljuk meg.

– Pontosan. A zeneiskolában az első két évben a szolfézs lehetne választható tantárgy. A közös éneklés nagy lehetőség, hiszen csodálatos közösségi örömforrás. A definíciók és egyéb elméleti tudnivalók ráérnek. A főtárgytanárok nem iskolás, hanem már nagycsoportos óvodás korban kellene megkapják a növendékeket. Négy gyerekem van, az általános iskola első osztályában szinte minden osztályfőnök elmondta, hogy ha lehet, idén még ne kezdjék el a különórákat! Ez abszurd! Miért nem tudunk példát venni a többezer éves múltú kínai művészetoktatási rendszerről? A gyerek ösztönösen táncol, énekel, rajzol. Ezek az elsődlegesek, mert így lehet kinyitni a gyermek lelkét, szellemét, értelmét. A hangszertanulás az iskolához szükséges koncentrációt mindennél jobban készíti elő, hiszen egy hangszerral való zenélés közben rengeteg dologra kell egyszerre figyelni, miközben megmarad játéknak! „Milyen hangszerezen játszol?” A dallamban a honnan jövőnk, hova megyünk pedig éneklő matek, a hangszeres technikai megoldása a finommotorika legmagasabb szintű fejlesztése. Amelyik gyerek óvodában hangszert tanulhat, teljesen más módon

lesz „használható” az iskolában. Félreértés ne essék, nagyon fontosnak tartom a szolfézst és az összhangzattant, ezért amint látszik, hogy a pálya felmerül, elkerülhetetlen azzal is komolyan foglalkozni, nagyjából a harmadik évben. Csakhogy az már a gyerek érdeklődése és akarata lesz! Jelenleg a zeneiskolákban kétszer harminc perc hangszeres óra és kétszer 45 perc szolfézs óra jár az „A” tagozatos diáknak. Ez logisztikailag a családoknak is megterhelő, a szülők, akik viszik a gyerekeket a délutáni különórákra és még azt sem tudják, mit jelenet számukra a zeneiskola, de már túlzásnak tartják a terhet, amely ezzel jár. Megfordítanám és az első években kizárólag a hangszerre tenném a hangsúlyt. Kiemelten tehetséges kisgyereknél a rendszer kell megfelelő támogatást biztosítson, hiszen a versenyre való felkészítés, majd a versenyzéssel járó költségek, mint pl. a nevezési díj, a zongorakísérő díja, a szállás és utazás díjai és a tanításból addig kiesett idő – mind a szülőket és sokszor a zenetanárt magát is terhelik! Az extra zeneórák is jellemzően a pedagógus szabadidejéből veszik el az órákat. Ennek az elismerése ma leginkább abban tud megnyilvánulni, ha egyáltalán a saját intézményében a tanár és tanítványa nevét kiírják a faliújságra. A bevezetett TÉR-értékelés sem működik reálsan sajnos. A zeneiskolák igazgatóit kell elsőként érdekeltté tenni abban, hogy a tanárai-diákjai eredményeket érjenek el! Hiszen ezen múlik hazánk jövő művészeinek léte!

Ha egy tanár nem érzi a megbecsülést, ő sem lesz motivált.

– Itt jön képbe a Fesztivál Akadémia. Elindítottuk a Fehér Ilona nemzetközi versenyt, amire akár 8 éves kortól már lehet jelentkezni. Alig volt egy-két magyar versenyző az elmúlt 9 évben, cserébe még Ausztráliából, Amerikából, Törökországból, Japánból is jöttek. Itthon egy ünneptel nemzetközi verseny, 22 év alatti korosztály számára, nem is kell messzire utazni érte, hogy a nemzetközi szinttel szembesülhessen a tanítvány. A 3 fordulós anyag itthon talán túl nehéznek számít. Könnyítettünk, és elindítottuk a Hubay Jenő nemzetközi hegedűversenyt, mely a Fehér Ilona megmérettetés előszobája. A repertoár megegyezik, de lényegesen kevesebb, pont a felével kell csak felkészülni, így aki arra most novemberben Miskolcra megtanulja az anyagot, a júliusi budapesti nemzetközi versenyre csak a másik felét kell hozzátennie. Ezzel párhuzamosan pedig 3 éve elindítottuk a Halász Ferenc országjáró tehetségkutatót, 6-tól 16 éves korig Magyarországon, határainkon túl is. Hét régióba utazik a zsűri, 120 gyerek szokott jelentkezni minden évben. Nagyon barátságos légkörű találkozó, mindenki kap valamilyen érmet, a legjobbakat pedig próbáljuk a mesterkurzusok felé terelgetni. Fesztivál Akadémia Budapest Summerfestje is csak látszólag szól arról, hogy tíz nap alatt húsz koncertet adtunk, a legfontosabb az, hogy 120 nemzetközileg elismert szólista vett részt a mesterkurzusokon, és minden művész tanított is.

Illetve együtt kamaráztak a diákokkal. A Zeneakadémia és a Budapest Music Center a fő helyszínünk. Idén Maxim Vengerov és Kurtág György is tartott teltházas mesterkurzusokat, melyet a Violin Chanel közvetítésével több mint 30.000 ember látott világszerte. A magyar tanárok ingyenesen vehettek részt a kurzusokon.

Hogyan lehet inspirálni a tanárokat, hogy plusz energiát fordítsanak a kiemelkedő tehetségekre?

– Önkormányzati, városi szinten érdemelne különleges figyelmet az a zeneiskola, amely kiemelt eredményeket mutat fel! Mind a felkészítő tanár, mind a tehetséges gyermekek családja extra anyagi hozzájárulás, támogatás nélkül idő előtt kell feladja ezt az utat, mert nem tudják megteremteni az ehhez szükséges anyagiakat. A kiemelkedő tehetséggel ahhoz, hogy kiemelten tudjon a tanára foglalkozni, a versenyek és fellépési lehetőségek pedig elengedhetetlenek. A tehetséges gyerekek ráadá-

sul pályájukon magányosak is, főleg akkor, ha kisvárosból jönnek. A mi esetünkben a munka nagy része 4 fal között és egyedül történik! A napi időbeosztásuk szigorú és eltér az átlagtól. Emlékszem, mennyire zavart kislányként, hogy amíg a barátaim bicikliztek, addig nekem gyakorolni kellett. De egy tehetséges gyereket rendkívül inspirál, ha rendszeresen összeköttetésben lehet a többi tehetséges gyerekkel, ha látja, hogy a pályatársa hogyan halad, mit játszik, hol indul versenyen és néha hallgathatja, hogy a másik hogyan gyakorol. Vagyis egy olyan hálózat kell, ahol egymásra ismernek ezek a gyerekek, és erre törekszünk a FAB-bal! Férjemmel, Kelemen Barnabással 11 évesen kerültünk a Zeneakadémiára. Csodálatos közösség volt, Lendvay Józsi, Baráti Kristóf, Zsoldos Dávid, Józsa Péter, Fenyő László, Bogányi Gergely és még sokan mások, mindenkiből a zenei élet ismert alakja lett, és a mai napig egymást inspiráljuk.

Veszélyes játszma

Kiss Eszter
Veronika

Egy estén a 24 Paganini Caprice –
Interjú Bodor János hegedűművésszel

Paganini születésnapjának évfordulóját ünnepli meg Bodor János, amikor a rendkívül virtuóz hegedűművész és zeneszerző 24 Caprice-át adja elő október 27-én a BMC-ben. A Nemzeti Filharmonikus Zenekar megbízott koncertmesterével, a Danubia Zenekar állandó koncertmesterével erről a különleges és embert próbáló vállalkozásról beszélgettünk, amelyet eddig Magyarországon csak tanára, a Kossuth-díjas Szenthelyi Miklós és iskolatársa, a Liszt-díjas Lendvay József valósított meg.

A kihívást kerested, amikor kitűzted a célt?

– Valóban, a kihívás, mint cél jelen van. Ugyanakkor a hangszerjátéknak van egy speciális technikai alapkövetelménye, ami az utóbbi időben újra foglalkoztat engem. Általában a fiatalabb hangszeres generációkat szokta jobban érdekelni, és ahogy technikailag fejlődnek, egyre inkább a mélyebb gondolatok kerülnek előtérbe. Én most valahogy mégis visszakanyarodtam, ezzel együtt fontos megjegyezni, hogy bár Paganinit a virtuozitásáról ismerjük, de ezek remekművek, és Paganini zeneszerzőként is kiváló. A technikai része pedig olyan dolgokra irányítja a fókusz, amelyekkel a zenekari munka során nem feltétlenül találkozunk az ember.

Közel kétéves felkészülési idővel számoltál.

– Valóban, általában a húszas éveikben szoktak ilyen vállalkozásba fogni a zenészek, én pedig jövőre ötvenéves leszek, úgyhogy nevezhetjük akár extrém sportnak is. Ezzel tisztában vagyok, ezért sokkal több időt kellett hagynom a felkészülésre, mint ami húszévesen elég lett volna. Ilyen szempontból abszolút speciális a felkészülés, egyrészt tagadhatatlan az extrém sport jellege, és azt nem érdemes alábecsülni.

Feltételezem, hogy ha már két évet foglalkoztál vele, akkor tervezel a műsorral hosszabb távon is.

– Természetes igény, hogy ha valamivel foglalkozunk, és úgy érezzük, hogy jó és működik, azt minél szélesebb körben próbáljuk megismertetni. Nem feltétlen az anyagi megtérülés miatt. Szeretnék tavasszal egy három alkalmas hangversenysorozatot, hogy többször is megszólaljon, és a felkészülés részeként vidéken több helyszínen lesz bejátszó koncert. Debrecenben szeptember 28-án, Békéscsabán október 9-én, és Gödöllőn október 19-én.

Folytatása lesz ennek a projektnek?

– Nyilván nagyon korai ebben a szakaszban konkrétumokról beszélni, de ha sikeres lesz a koncert, akkor remélem, hogy lehetőséget kapok további sorozatokra is. Sok érdekes zeneszerző van, akiknek az életművéből szívesen kiragadnék egy-egy hasonló szöveget, akár

a szóló hegedűirodalomból, akár a zenekari kíséretes művekből. Szokták mondani, hogy évés közben jön meg az étvágy...

Felvenni is tervezed a koncert anyagát?

– Egyelőre nincsen erre való szándék a stúdiók részéről, de természetesen egy sikeres koncert után akár ez is felmerülhet. Nyilván egy stúdiófelvétel keretein belül rögzíteni még a koncertnél is nagyobb feladat, de nagy lehetőség is. A koncerten a zene mellett Eckhardt Gábor fog a sorozatról beszélni, én nagyon fontosnak tartom, hogy egy kicsit közelebb hozzuk a közönséghez a darabot azzal, hogy megismertetjük a történetét, hátterét.

Ilyenkor az ember egész másképp gyakorol, és sok összefüggést megérez a játéktechnika terén is. Kihat ez a fajta munkafolyamat a későbbiekre?

– Igen, nagy felismerések történetek, és itt szeretném hangsúlyozni, hogy a zenei felsőoktatásban sajnos nem nagyon készítik föl az embereket arra, hogy az izomzat, az ízületek, az egész mozgásrendszer nem ugyanúgy működik húszévesen, mint évtizedekkel később. Ezekre egyedül kell rájönni. Amíg az ügyvédeknek és az orvosoknak egy megszervezett állandó tanulási folyamat van a praktizálás mellett, addig ez a zenészeknél kicsit másképp működik, ha egyáltalán működik. Azt hiszem, hogy ezen a területen azért a magyar zeneoktatásnak is van még feladata. Igyekszem a felkészülés során arra is figyelni, hogy melyik a leghatékonyabb módszer, amivel egy-egy feladatot meg tudok oldani. Vissza tudok emlékezni, melyik volt az első darab ebből a sorozatból, amit annak idején megtanultam, akkor az miben volt igazán kihívás, és most miben, van az egész folyamatnak egy egyéni fejlődéstörténete is.

Mennyire tudod megosztani a tapasztalataidat a kollégákkal?

– Nagyon sok az érdeklődő kolléga, és hála istennek támogatólag is állnak hozzá. Ezzel együtt mégis ez az egész folyamat egy magányos állapot, nemcsak a ké-

szülés, de egy szólóhegedűre írt mű előadása is, az ember egyedül, egy szál hegedűvel magában áll a színpadon. Azért, hogy a felkészülés magányán oldjak, és hogy még hatékonyabbá tegyem a munkát, igyekszem egy kisebb csapatot kialakítani magam köré, akik segítenek. Ebbe tartozik gyógymasszőr, olyan kolléga, aki hangszerrel támogat, olyan, aki átveszi más feladataimat a koncert előtt, hogy most tényleg erre fókuszálhassak, olyan barát, aki a szervezési feladatokkal foglalkozik, aki fotós, és még sorolhatnám. Ez egy igazi csapatmunka. A mi szakmánkból az ember nagyon könnyen ki tudja magát írni egy-egy rosszul sikerült előadással, vagy legalábbis a perifériára küldi, ezért ez a vállalkozás veszélyes játszma. Pontosan ezért érdemes az egót a legnagyobb mértékben kikapcsolni, és nagy alázattal közelíteni. A magashegyi alpinisták teljesítményéhez tudnám hasonlítani, akiknek szintén maximális alázattal kell a környezethez és a küldetéshez viszonyulni, különben nagyon hamar az életükbe kerülhet egy elhamarkodott döntés. Ezért is építettem magam köré egy olyan csapatot, akikben megbízom. Ezt a sorozatot először a tanárom, Szenthelyi Miklós játszotta el egyben a hetvenes években, majd az iskolatársam és jó barátom, Lendvay József, tőlük nem szégyen, sőt, inkább büszkeség tanácsot kérni.

Egy számozott négyszer négyes Rubik-kocka az egyik eszközöd a felkészülésben. Mire való?

– Ennek van egy előzmény története, egy gyerekkori élményünk. Amikor ugyanennek a sorozatnak az előadására készült Lendvay József, mi a Bartók konziba jártunk közismeretre. Bementünk a fiúmosdóba többen, mindenki hegedűvel, és egymás után adogattuk a Józsi kezébe a hegedűket, és mondtuk véletlenszerűen a számokat egytől huszonnégyig, hogy ne csak sorban gyakorolja. Erre a célra találtam ki a kockát, megforgatom, és amelyik szám felém néz, azt a tételt játszom el.

A Paganini-koncerten túl milyen egyéb zenei terveid vannak?

– Az időm legjavát a Nemzeti Filharmonikus Zenekar koncertmester helyettesi pozícióval járó feladataim teszik ki, és a Danubia koncertmesteri székében is van bőven tennivalóm. Mindkét együttessel éppen szezonnyitás előtt állunk, és számos jó feladat vár mindkettővel, úgyhogy egyáltalán nem unatkozom. Szabadidőmben az egyéb saját projektjeimre is készülök, itt a finisben, jelen pillanatban nyilvánvalóan semmi más nem fér bele, de azért vidéki vagy akár budapesti együttesek szólista vendégeként is gyakran szerepelek és a saját együtteseim kamaraprodukcióiban is szívesen veszek részt. Elég színes a paletta, nem panaszkodom. ■

Bodor János

Fotó: Dancsó Diána

Mesezene a legkisebbeknek a Trüffel Quartet előadásában

„A gyereket az fogja érdekelni, amit megmutatsz neki”

A Budafoki Dohnányi Zenekar zenészeiből álló Trüffel Quartet a szó szoros értelmében mesés zenei programmal állt elő, amellyel a legfiatalabb korosztályt szeretné becsalogatni a klasszikus zene csodálatos világába. Kószás Ágnessel beszélgettünk közönség-utánpótlásról, ismeretátadásról, a zenepedagógusok, zenészek és szülők közös felelősségéről a gyerekek érdeklődésének szélesítése terén.

✍ Forgács Ildikó

A kulturális menedzsment egy közismert, egyetemi szinten oktatott szakterület. A közönség-szervezés egy szakma. Dolga-e a zenésznek az, hogy hányan és kik ülnek a nézőtéren, kell-e ezzel is foglalkoznia amellest, hogy igyekszik a lehető legjobb teljesítményt nyújtani a színpadon?

– Bizonyára létezik az a hozzáállás is zenészkörökben, hogy bemegyek, lejátszom, hazamegyek, a közönség nem az én dolgom, ha vannak, jó, ha nem, úgy is jó. Szerencsére azonban azt mondhatjuk, hogy nagyon sokan vagyunk az idősebb és a fiatalabb korosztályban egyaránt, akik tudatosítottuk, hogy nekünk is sokkal jobb, ha telt ház van, ha nagyobb a taps, ha mosolygós arcokat látunk a nézőtéren. Aki pedig csak egy kicsit is elkötelezettebb a szakmája iránt, az továbbgondolja ezt, és hamar eljut

odáig, hogy más-más összetételű hallgatóság más-más típusú programot igényel. A fiatalokat például nem feltétlenül a klasszikus, bevált dolgokkal lehet megfogni, újításokra van szükség.

Én a Budafoki Dohnányi Zenekarban játszom már harminc éve és ott sok példát látok erre. Hollerung Gábor és a Dohnányi Zenekar műhelyéből nagyon sok új-fajta megközelítés és kezdeményezés került ki az elmúlt húsz évben, amelyek mind arra irányulnak, hogyan lehetne a fiatalokat bevonni, meggyőzni őket, hogy a komolyzene nem ördögtől való dolog, hogy mindenki élve fog távozni, miután meghallgat egy klasszikus koncertet. Természetesen sok más zenekar is komolyan foglalkozik ezzel, semmiképp sem szeretném azt állítani, hogy mi vagyunk az egyedüliek.

Nekem az a tapasztalatom, hogy a klasszikus hangszeren előadott filmzene, mesezene, könnyedebb műfaj jó bevezetés a fiatalok számára. Meg lehet mutatni nekik, mi az, ami szól, hogyan áll össze a hangzás, hiszen nagyon sokszor látjuk, hogy még a legközismertebb hangszerekről sem tudják, hogy mi fán teremnek és hogyan szólalnak meg.

Meg talán azt sem tudják elképzelni, hány ember dolgozik azon a bizonyos hangzáson...

– És hogy ez mi munka! Persze ez nem is feltétlenül csak a fiatalokra igaz. Épp most volt két koncertünk a zempléni fesztiválon, kamaraformációban, az elsőt egy református

templomban játszottuk. Ott jött oda egy néni azzal, hogy hát ezt ő eddig ilyen közről sosem látta, el sem tudta képzelni, végig azt figyelte, mekkora munka lehet abban, hogy ezt így együtt elő tudjuk adni, és hogy ők mennyire hálásak, mennyire köszönik.

Kikből áll a Trüffel Quartet?

– Kvartettünk – a Trüffel Quartet – 2015-ben, tíz éve alakult meg hivatalosan. Mindannyian a Dohnányiban zenélünk. A csapat tagjai: Bánhegyi Tünde első hegedű, Lajhó Barbara második hegedű, Kusz Viktória brácsa, Kószás Ágnes cselló.

Korábban is volt már több olyan felkérésünk, hogy akár egy esküvőre álljunk össze, akár egy kis koncertre, aztán 10 évvel ezelőtt úgy gondoltuk, hogy akkor ennek nevet adunk. Azóta is rendszeresen lépünk fel rendezvényeken, esküvőkön, születésnapokon – volt, hogy egy lakásban játszottunk egy apuka születésnapján, de nagyobb koncerteken is részt vettünk már. Ha kell, könnyűzenei formációkat egészítünk ki, hazai pop-előadókkal is felléptünk már, nagyon széles a paletta.

A Zempléni Fesztivál keretében a vonósnégyessel Tolcsván, a Helia-D Herba-Kastélyában léptünk fel a minap – ez most először szerepel a fesztivál helyszínei között – és kifejezetten a szépséggel, szerelemmel, megújulással kapcsolatos témájú zenét kellett keresnünk, ami azért feladta a leckét. Ilyenkor aztán kutatjuk a kottákat meg az internetet, keressük, mi van átírva vonósnégyesre. Végül ez is egy nagyon jól sikerült koncert lett, jó volt a hangulat, és sok fiatal volt a közönség soraiban.

Honnan jött a gondolat, hogy gyerekeknek is összeállítsatok egy külön műsort?

– Nagyon sokfajta műsorunk van már készen, van olyan, amelyben a barokktól eljutunk a filmzenéig, van tisztán filmzenei összeállításunk, vagy épp csak magyar darabokból álló. Tavasszal egy kedves barátunktól érkezett egy megkeresés, hogy a badacsonytomaji Folly Arborétum, Borászat és Étterem részére kellene két koncertet adnunk egy nap alatt. Az estit étkezés mellé kínálják, a délutáni pedig egy gyerekeknek szóló matinékoncert.

Elkezdtem gondolkodni rajta, hogy mi lenne az, ami a gyerekeket lekötné, ne az legyen, hogy beülnek, és csak várják a végét, mert unalmas. Írtam egy mesét két kisgyerekről, akik mindenféle kalandokon és varázslatokon mennek keresztül – egy próbatétel sorozatot kell teljesíteniük –, és ennek az állomásaihoz, amikor bizonyos mesékbe csöppennek bele, válogattunk zenéket. Volt, ami megvolt nekünk, volt, amit úgy kellett kikutatnom, volt olyan is, amit megtaláltunk, de nem szólt jól vonósnégyesre, másikat kellett keresnünk helyette, tehát egy közös műhelymunka zajlott. Én pedig vállaltam, hogy a mesével keretbe foglalom – pedig soha életemben nem írtam még mesét, most mégis úgy éreztem, hogy ez nekem talán menne. A lányoknak egyből megtetszett az ötletem, és nagyon jól összejött a dolog. Eleinte annyira nevettek, amikor összepróbáltuk és megismerték a szöveget. Van egy varázspálcám és mindenféle módon próbáljuk interaktívan bevonni a gyerekeket is a folyamatba. A badacsonytomaji helyszínen ez nagyon jól sikerült, nagyon jók voltak a visszajelzések. Minden korosztálynak tetszett, a felnőttek is élvezték, sőt, a kamasz fiú is, aki csak a kistesó miatt volt ott és eleinte látszott rajta, hogy morcos, amiért el kellett jönnie a programra. Az előadás végén odajönnek hozzánk az emberek és mi is szeretünk a közönség közé menni, mert ilyenkor kapunk visszajelzéseket, amiből megtudjuk,

KÖZÖNSÉG-UTÁNPÓTLÁS

mi az, ami érdekesebb a számukra, mi az, ami esetleg kevésbé működik.

Ebbe a műsorba belecsempésztem a klasszikus zenét is – a Diótörőből van benne részlet –, meg egy kis vonóshangszer-bemutatót is az elejére. Strauss Pizzicato Polkájából is játsunk, hogy hallják, pengetve hogy szólnak a vonós hangszerek – ez is egy érdekesség.

Tény, hogy mindez sok munkával jár, de azt látom, hogy nagyon sok kollégám foglalkozik ilyesmivel. Számos ilyen kezdeményezés van – vonós- és fúvóshangszer-bemutatók, iskolai, óvodai kiskoncertek – mindezeket nagyon jó ötletnek tartom, és főleg azért jó ilyenkor a kisebb apparátus, mert már egy kisebb intézmény tornatermébe is be lehet vinni a műsort.

Kaptál valakitől útmutatást azzal kapcsolatban, hogyan kell a gyerekek felé nyitni, számukra érdekessé, érthetővé tenni valamit? Hogy milyen korban mi az, amit már be tudnak fogadni?

– Ezt nekem még a nagyapám tanította, dr. Mercz Árpád. Amikor már felnőttem és megszületett az első kislányom, Anna, a nagyapám mondta nekem, hogy a gyereket az fogja érdekelni, afelé fog menni, amit én megmutatok neki. Nem úgy születik, hogy írni, olvasni tud és tanulni akar, mindent meg kell mutatni neki – a nyelvet, a sportot, a vallást, a zenét... Ez bennem nagyon megragadt és elgondolkodtatott. Valóban, ha otthon ül egy gyerek, mondjuk, egy ingerszegény környezetben, magától, segítség nélkül merre fog elindulni?

És hozzáteszem, hogy egyre nehezebb dolgunk van, mert az óriási és iszonyatosan felgyorsult technikai fejlődéssel, ami a mai gyerekeket eléri, ma már egy magyar népmesével, ami a mi gyerekeinknél még bevált, nem lehet lekötni a kicsik figyelmét. A mi gyerekkorunkban volt hétvégén a tévében egy darab kétórás matiné, mi meg alig vártuk, megnéztünk bármit – most már minimum még mellette a telefont kell nyomkodni, meg szóljon valami zene is, szóval a figyelmük szóródik, nagyon nehéz rávezetni őket, hogy egy dologra összpontosítsanak. Az olvasásra is egyre nehezebb rávenni a gyerekeket – a sajátjaimon is észreveszem, pedig ők látják, hogy mi is olvasunk, nem csak mondjuk.

Ezek miatt aztán föl van adva a lecke, hogy hogyan lehet például a komolyzenét kicsit visszahozni a gyerekek világába is. Az biztos, hogy a szülőkön keresztül vezet az út. Azt gondolom, hogy ez, amit a nagyapámtól is láttam, a szülői ráhatás, nagyon nagy felelősséget jelent.

Gondolod, hogy abban, ahogy a komolyzenével is megtaláltad az utat a legfiatalabb hallgatóság szívéhez, közrejátszott az, hogy zenész családban nőttél fel? Hogy már gyerekként részese voltál a zene, a zenélés csodájának? Feltételezem, hogy végighallgattad anyukád gyakorlását, ott voltál a koncertjein.

– A kettő szorosan összefügg. Én ebben nőttem fel, én ezt láttam. Sőt, akkor még ilyen típusú gyerekkoncertek nem is voltak, tehát én a Rádiózenekar felnőtt koncertjein vettem részt, egyedül. Anyu elvitt, mert nem volt kire hagynia, beültetett a közönségbe, aztán jött a szünetben megnézni, hogy megvagyok-e, hogy tetszett-e, csöndben ülök-e.

Ahogy a gyerekkoromra visszanézek, számomra az egész egy csodavilág volt. Hogy a zenekarok mennyit mentek külföldre, hogy egyszer itt koncerteztek, máskor amott, hogy mindig teltház volt, a zenészek a gyönyörű ruháikban ültek a színpadon és mindenki ámulva tapsolt...

Úgy gondolom, hogy új ötletekkel a mai gyerekek számára is vissza lehet hozni ennek a világnak az eredeti fényét, pompáját. Ez a mi felelősségünk, hogy kitaláljuk, mivel tudjuk a közönséget tényleg bevonítani, hogy még húsz év múlva is legyen kinek játszani.

Ez az egy mesés műsor készen van. Gondolom, ezt máshol is előadjátok majd – vagy talán már elő is adták tavasz óta?

– Most fogjuk előadni a Zempléni Fesztiválon, és ha minden igaz, akkor a BDZ napon, szeptemberben, amikor a Dohnányi zenekar és a tagjaiból alakult együttesek adnak egész nap koncerteket a Zeneakadémián. A délelőtti és az esti nagykoncert között van egy családi műsor és egy kamarakoncert. Ez utóbbit általában az egyik „dohnányisokból” álló formáció adja elő – a Budapest Saxophone Quartet, a Corpus Harsona Kvartett, a BDZ A la cARTe együttes, a MYNK Quartet, a BDZ Big Band, a BDZ Kamarazenei Műhely, vagy a BDZ Fúvósötös. Most úgy néz ki, hogy ezen a szeptemberi vasárnapon a mi vonósnégyesünk fogja adni a családi koncertet.

Tervünk az, hogy megpróbáljuk ezt a műsorunkat minél szélesebb körben népszerűsíteni. Most készül egy kis promóciós videó, amivel ki lehetne ajánlani például művelődési házaknak hétvégi gyerekprogramként, vagy akár iskoláknak, óvodáknak, ha van rá igény és lehetőség.

Készül-e az új műsor, most, hogy a prototípus már megvan?

– Vannak ötleteim, nagyon remélem, hogy miután ezt a mostanit több helyen eljátszottuk, azokat is meg tudjuk majd valósítani. Rengeteg munka van benne, most hadd élvezzük ki egy kicsit és hadd jöjjünk bele. Mert azért én nagyon izgulok, amikor közönség előtt kell beszélnem. Hiába van leírva a szöveg, azt kell jól eltalálni, mikor nézzek föl, mikor rakjam le a hangszert, fogjam a varázspálcát, intsek nekik. Van, hogy a zenésztársaim a beszéd alatt is játszanak amolyan „sétazenét”, ha mondjuk kicsit hosszabbra sikerül a szöveg. Számomra nem is az a nehéz az egészben, hogy mit kell játszani, hanem az, hogy összeálljon a kép.

Így ez már egy egész más műfaj...

– Hát persze, bár az is igaz, hogy mi mindig úgy adunk koncertet, hogy háromnegyed órát tesz ki maga a zene, a maradék negyedórát pedig arra használjuk, hogy egy-két számonként elmondjuk, mi az, amit játszunk. Általában Bánhegyi Tünde, az elsőhegedűsünk szokott beszélni. Volt már, hogy az adott rendezvény szervezői azt mondták, nem kell ez a kommentár, de nem jól sült el a dolog. Az emberek szeretik, ha emlékeztetjük őket, honnan lehet ismerős nekik egy-egy darab, hogyan keletkezett, melyik film betétdala vagy éppen melyik komolyzenei kompozíció. Felolvassunk például a zeneszerző levelezéséből, vagy elmondjuk, hogy az eljátszott dallamot szerelmének írta öt perc alatt.

És a jelek szerint ezzel a módszerrel a gyerekek érdeklődését is fel lehet kelteni.

– Nagyon... Úgyhogy tervezzük is, hogy mindenképp továbbmegyünk ebben az irányban, tovább ötletelünk.

Hogy fér bele az időtökbbe, hogy egyéb teendőitek mellett még ezzel is foglalkozzatok?

– Ha az ember fontosnak tart valamit, akkor megtalálja rá az időt. Meg hát nagyon szeretünk játszani. Most még egyszer elpróbáljuk, és a Zempléni Fesztiválon kétszer is előadjuk a mesénket, mert a mi délelőtti fellépésünkön túl beugrunk egy délutáni időpontban is egy betegség miatt kiesett csapat helyett.

Magyarországon nemzetközi összehasonlításban is sok gyerek tanul zenét. Járnak a zeneiskolások komolyzenei hangversenyekre?

– A zenetanároknak összeállított követelményrendszerben talán szerepel, hogy tanítványaik számára koncertlátogatást szervezzenek. De a szülőkön is nagyon sok múlik. Akik ezt a dolgot komolyan gondolják – és nem csak azért íratják be a gyereket, hogy fél ötig még valahol ellegyen –, azok erre is odafigyelnek.

Biztos vagyok benne, hogy vannak olyan gyerekek, akik a szokásos zeneiskolai környezetben nem igazán tudnak közel kerülni a zenéhez, nem tanulják meg, milyen az, amikor a saját örömeinkre muzsikálunk, hogy hogyan lehet élvezni a zenét... az efféle programokat, mint a tí mese-zenétek, nem lenne-e érdemes zeneiskolákban is előadni, azoknak a kicsiknek is felkínálni, akik már elkezdtek ismerkedni a komolyzenével?

– Nagyon fontos lenne, hogy meglegyen az egyensúly a munka – a gyakorlás – és a motiváció, a zene élvezete, a sikerélmények között... Nem csak a mi felelősségünk az utánpótlás bevonása, hanem a zenetanároké is – és nyilván sokan tudatosan odafigyelnek erre –, mert ha a gyerekeknek jó a kapcsolata a tanárával, akkor szívesen csinálja azt, amit az mond. Ha a tanár bácsi azt mondja, hogy lesz egy jó koncert, elviszlek titeket, azzal nagyot lendíthet a növendékei lelkesedésén. Persze ez plusz munkát, plusz energiárfordítást jelent, a szabadideje feláldozását.

Mi a tapasztalatod, nyugton bírnak maradni a legkisebbek? Végighallgatják a műsort?

– Nehéz lekötni a figyelmüket, az biztos. Ez a mesés programunk úgy van összeállítva, hogy szünet nélkül megy, de egy órába belefér. Azt hiszem, ez a maximum. Vannak néha bekiabálások, ezeket ott spontán kezelni kell. Én már az elején megkérdezem tőlük, volt-e már közülük valaki koncerten, tudják-e, hogy ott hogyan kell viselkedni, hogy mire való a tapsolás. Megbeszéljük, hogy a tapssal fejezik ki a tetszésüket, tapsolni nyugodtan lehet a számok közt, azt mi nagyon szeretjük. Mindenki érezze jól magát, de ne felejtse el, hogy azért jött oda, hogy végighallgassa a mesét. Kérdezni persze lehet, és szoktak is, ez így általában jól működik.

Ha jobban meggondoljuk, gyerek és felnőtt ugyanazt várja a muzsikánktól – a csodát. Csak a gyerek magától nem tudja, hol keresse. Őt nekünk kell „odavinnünk”.

Meczner Vera

ügynökségről, edukációról
és közelgő kihívásokról

„Minden zenekari zenészt beültetnék egy hétre a menedzsment mellé”

✍ Réfi Zsuzsanna

Hogyan formálhatjuk eladható árucikké a saját művészetünket? Mi az ügynök feladata, miként érdemes művészügynökséget választani? Kiből lehet sztár? Meczner Vera Művészmenedzsment című könyve nemcsak ezekre a kérdésekre kínál választ, hanem áttekinti a történelmi előzményeket és a hazai piac sajátosságait is. Kötetében emellett akad karriertervezésről, pénzügyi tudatosságról szóló rész, konkrét tanácsok az önmenedzseléshez, a saját márka építéséhez, s még arról is olvashatunk gyakorlati tudnivalókat, miként kell egy számlát kitölteni vagy felépíteni a saját weboldat. Az olvasmányos, szórakoztató kötet – ahogy alcíme is tükrözi – művészeknek és menedzsereknek készült, művész-típusokat mutat be, részletesen leírja az előadó és az ügynök kapcsolatát, ráadásul megállapításait a való életből vett történetekkel színesíti, hiszen szerzője több mint húsz éve dolgozik a hazai és nemzetközi művészeti menedzsment területén, s 2012-ben hívta életre Gradus Művészügynökségét. Meczner Verával a kötet kapcsán arról is beszélgettünk, milyen tapasztalatokat szerzett a komolyzenei téren, milyenek találja a zenekarok, muzsikuskok önmenedzsmentjét.

Fotók: Németh Kata

Elveszi a saját kenyerét? Hiszen a kötetben olyan részletekkel oszt meg műhelytitkokat arról, miként kell például összeállítani egy saját weboldalt, vagy kitölteni egy szerződést, hogy a fiatal művészek azt gondolhatják – sorvezetőként használva a kötetet –, hogy maguk is elboldogulnak...

– Többen feltették már ezt a kérdést, de én egészen más-ként látom. Szerintem nemhogy ártana, inkább jól tesz, ha a művészek több tudást kapnak. A szakmára még bőven ráfér az edukáció – ez ugyanis magasabb szinten működő piacot hozna létre. Ha jobb a piac, több a felkészült menedzser, és a művészek, valamint a megrendelők szemlélete is fejlődik, akkor nekem is több és minőségibb munkám lesz. Azt is látom, hogy a legtöbb művésznek igenis szüksége van segítségre: az oktatásban nem készítik fel őket kellően az önmenedzselésre.

Pedig sok éve már például a zeneakadémiai képzésben is helyet kaptak az ezzel kapcsolatos tudnivalók.

– Tanulnak erről valamennyit, de messze nem olyan súllyal, mint kellene, vagy ahogyan azt a nyugati zeneoktatásban látjuk. Azt tapasztalom, hogy a fiatal művészek sokszor még egy számlát sem tudnak kitölteni, nemhogy professzionális portfólióval rendelkezzenek. Nem nevelhetünk nagyszerű, ám életképtelen muzsikusokat! Egyébként magam is sok éve, több intézményben tanítok, így amikor nekikezdek a könyvnek, szinte minden a fejemben volt. Írni azonban nem írtam még soha... Az óráimhoz születek különböző anyagok, mindezt azonban egységbe kellett rendezni, ráadásul átfogó képet szerettem volna adni, olyan összeállítást, amely a művészek mellett a menedzsmenttel foglalkozók, valamint a nagyközönség számára is érdekes. Ezért is kértem fel László Ferencet szakmai lektornak, fogadtam meg a tanácsait, valamint a próbaolvasóim észrevételeit. Ahogy születtek ugyanis az egyes fejezetek, folytonosan olvastattam művészekkel és civilekkel is. A Covid alatt kezdtem el írni, de akadt olyan, majd egy éves időszak, amikor hozzá sem nyúltam. Volt ugyanis néhány rész, amit magamnak is alaposan át kellett gondolnom. Biztosan maradtak ki belőle lényeges gondolatok, de majd a második kiadásban... Az, hogy a Művészmenedzs-

ment könyv megszületett, abban számomra a fő motivációt az jelentette, hogy ma, a XXI. században még mindig arról kell beszélgetnünk, hogy egy művésznek nincs jól megírt önéletrajza, jogtisztázó fotója... Nagy probléma, hogy sokan azt sem tudják, hogyan álljanak ki magukért. Természetesen nem könnyű beárazni önmagunkat és a tudásunkat – úgy, ahogy például egy vízszerelő teszi. Egy zenekari muzsikus – részben a szakszervezetnek köszönhetően – sokkal jobban tisztában van a jogaival és kötelességeivel, mint egy szólista, akinek jóhiszeműségét a megrendelők sajnos gyakran ki is használják. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy tudja, miként képviselheti hatékonyan az érdekeit, és mire kell figyelnie, mielőtt aláír egy szerződést. Ugyanilyen fontos, hogy magabiztosan adjon interjút, és képes legyen kezelni a bulvársajtót is...

Sok éve működteti az ügynökségét, de nem specializálódott egyetlen területre, a képviselt művészei között akad színész, zenész, költő is. Gondolom ez a műfaji sokszínűség jóval több munkával is jár.

– Sok a hátránya, de épp annyi az előnye is. Abban mindenképp nagy hasznát látom, hogy kevésbé fenyeget a kiégés... Igaz, sosem lesz olyan mély és kiterjedt kapcsolati hálóm, mint annak, aki kizárólag a klasszikus zenére specializálódik, viszont a munkám sokkal változatosabb és izgalmasabb. Ráadásul rengeteget tanulhatunk egymástól: amit az egyik területen elsajátítok, beépítem a másikba. Például, amit egy nagyjátékfilm kapcsán megtanultam egy ügyfelemmel, annak hasznát látom akkor is, amikor egy szimfonikus zenekar vezetőjével tárgyalok. Meggyőződésem, hogy a műfajok is sokat tanulhatnak egymástól menedzsment terén: a klasszikus zenei világ a könnyűzenétől, és fordítva. Sajnos azonban ma nincs valódi átjárás köztük, ami nagy kár.

A tapasztalatai alapján milyennek találja a zenekarok menedzsmentjét?

– A színházihoz képest a szimfonikus zenekarok előrébb járnak a menedzserekkel való együttműködésben. Nyitottabbak, és megszokták, hogy külföldi szólisták esetében mindig az impresszárióval tárgyalnak, így a magyar menedzserekkel is gördülékeny a munka. Majdnem minden hazai szimfonikus zenekarral dolgoztam már, és soha nem volt megoldhatatlan probléma. Egyébként épp ez a menedzser dolga, hogy ne nehezítse, hanem könnyítse a problémás helyzeteket.

Azért a könyvében olvastam olyan esetről, amikor arról szeretett volna a szimfonikus zenekari igazgató megállapodni, hogy a másnapi ismételőkoncert esetében 50 %-kal csökkentenék a honoráriumot...

– Ilyenkor – ahogy a könyvben is írom – meg szoktam kérdezni: akkor a műsor felét kell eljátszani? Vagy feleannyiba kerülnek a jegyek? Természetesen ismerem a ha-

zai viszonyokat, tudom, hogy sokszor valóban szűkösek a rendelkezésre álló források. Inkább azt látom problémának, hogy a zenekari menedzsmentekben gyakran volt vagy jelenlegi muzikusok dolgoznak. Ők kiválóan értenek a zenéhez, viszont a menedzsmentről többnyire csak autodidakta módon tanultak, és még egy néhány hónapos képzésre sem mennek el – tisztelet a kivételnek. Így a szakmai alapok hiányoznak, és olykor előfordulnak kifejezetten amatőr megoldások.

Ha egyszer szimfonikus zenekar igazgatója lennék, nemcsak a menedzsmentben dolgozó kollégák továbbképzésére fordítanék figyelmet, hanem minden zenekari muzikust is egy hétre beültetnék a menedzsment mellé, hogy testközelből lássa a sajtós, a marketinges vagy a művészeti titkár napi munkáját. Biztos vagyok benne, hogy ezután más szemmel tekintenének a megjelenő cikkekre, a beérkező felkérésekre, a turnéakra.

A muzikusok gyakran elégedetlenek, mert nem látják, mennyire szűkösek olykor a lehetőségek, és milyen elképesztő mennyiségű munka áll egy-egy eredmény mögött. Sokszor azt érzem, nem értjük igazán egymás munkáját. Én nem vagyok zenész: nem tudom, milyen érzés 18 óra 58 perckor a takarásban állni, vagy megtanulni egy szimfóniát és fejben tartani több partitúrát. Éppen ezért kell bízunk egymásban, és értékelni mindazt, amit a másik tesz.

Akadnak azért olyan előadók, akik úgy vélik, nekik mindegyik segítség alanyi jogon jár...

– Azokkal a művészekkel, akik így gondolkoznak, nem dolgozom, csak olyanokkal, akik maguk is tisztában vannak a munkánk értékével. Persze e téren is akadnak eltérések, van, aki jobban megbecsüli, más kevésbé... Min-

denkinek másra kellek, de aki az ügynökségemet választja, azért dönt így, mert azt értékeli, hogy nem kell időt áldoznia olyan ügyekre, amelyekkel valamiért nem szívesen foglalkozna.

Mi önnek a legörömtelibb, s mi a legnehezebb rész a menedzseri munkában?

– A legjobban a karrierépítést szeretem, azt, hogy a pályáivet együtt találjuk ki. Hiszen, ha az ember megismer egy művészt, akkor külső szemmel látja a motivációit, a szorongásait, azt, hogy miért tart ott, ahol. Nagy kérdés, hogy mikor mit válasszunk, milyen irányba haladjunk tovább. Amit kevésbé szeretek, azok a méltatlan helyzetek – például amikor még közvetlenül a fellépés előtt sem érkezik meg a szerződés –, hiszen ez fölösleges feszültséget teremt. Rengeteg munkaórát visz el az is, hogy jelezzük a kifizetetlen számlákat, vagy hogy többszöri kérésre sem érkeznek meg a szükséges információk, például a próbarendről...

Említette a pályatervezést. Nem jelent nagy terhet, hogy jelentős szerepet vállal a karrier irányainak a meghatározásában? Hiszen az is döntő lehet, hogy mikor, melyik zenei versenyt javasolja, s ehhez alaposan ismerni kell a különböző megmérettetéseket, azt, hogy ügyfelének melyiken van esélye győzelmet aratni.

– Igyeksem pontosan átlátni, hogy a különböző versenyek milyen előnyöket kínálnak. Úgy gondolom, nem feltétlenül arra a megmérettetésre érdemes elmenni, ahol a legnagyobb eséllyel lehet nyerni. Előfordul, hogy sokkal nagyobb a hozadéka egy olyan seregszemlének, ahol nem az én ügyfelem lesz a fődíjas, de lehetősége nyílik megmutatni magát és kapcsolatokat építeni.

Természetesen mindez felelősség, de mivel a családom fele orvos, az ő munkájukhoz képest az én felelősségem elenyésző. Ráadásul soha nem döntök az ügyfelem helyett: tanácsokat adok, mindent alaposan átbeszélünk, és közösen hozzuk meg a döntést – a következményeket is együtt vállaljuk, legyen az siker vagy kudarc. Fontos számomra, hogy már a kezdetekkor lássam: azonos értékrendet vallunk. Ha egy adott ügyben a művész mást szeretne, mint amit én javasolnék, de szakmailag meggyőző érveket hoz, akkor meggyőzhető vagyok.

Ha például egy muzsikussal úgy dönt, hogy a zenekari feladatai mellett szólópályára is lép, érdemes ügynökséget választania?

– Adott esetben igen, de fontos tisztában lenni azzal, hogy nagy különbség van a között, ha csupán a beérkező felkéréseket kell letárgyalni és jobb körülményeket biztosítani a művész számára, vagy ha proaktívan kell beajánlani őt különböző együttesekhez. Kis ország vagyunk, ahol mindenki ismer mindenkit, ezért egy új szólista esetében ez különösen nehéz feladat.

Ügynökségünkhöz sokan konzultációra is érkeznek. Előfordul, hogy időhiány miatt nem tudjuk ügyfélként vállalni az illetőt, de szeretnénk segíteni, ezért óradíjas formában rendszeresen visszatér. Már egyetlen óra alatt is rengeteg mindent át lehet beszélni. Mostanában sokan a könyvem elolvasása után keresnek meg.

Gyakran felmerül a kérdés: miért az ügynököt hívja a felkérő, és miért nem közvetlenül a művészt? Azért, mert a művész rohan, próbál, tanul, gyakorol. Ha útközben kap egy hívást egy jövő évi dátummal kapcsolatban, nem biz-

tos, hogy pontos és megbízható választ tud adni. Ha ügyökként jól végzem a munkám, azzal nemcsak a művész, hanem a megrendelő dolgát is megkönnyítem.

Olyan témakörökről is szó esik a kötetben, amelyről művészeti területen még ritkábban beszélünk. Nagyon előremutatónak tartom a záró fejezeteket, amelyek a fenntarthatóságról, valamint a mesterséges intelligenciáról szólnak.

– Ezek ma már megkerülhetetlen témák. Tudom, hogy a mesterséges intelligenciáról szóló rész avul el a leggyorsabban, de fontos, hogy a művészek erről is gondolkodjanak. A fenntarthatóság kapcsán pedig az előadónak is meg kell tenniük mindent, amit tudnak, hiszen mindannyian érintettek vagyunk. Igyekszem minél többet tájékozódni a témában, és számos alkalommal találkoztam azzal, hogy az északi zenekarok ebben valóban példamutatóak: optimalizálják az utazásaikat, környezetbarát anyagokat használnak, és tudatosan terveznek a hosszú távú fenntarthatóság érdekében. E tapasztalatok is hozzájárultak ahhoz, hogy dr. Egri Gáborral, Móricz Mátyással és Papp Endrével megalapítsuk a ReStageGroupot. Célunk, hogy segítsük az előadó-művészeti szektor átalakulását egy fenntarthatóbb, innovatívabb és tudatosabb működés irányába. Elkészült egy országos alapozó kutatásunk is, amely feltárja a magyarországi kulturális intézmények fenntarthatósághoz való viszonyát, a legnagyobb kihívásokat és a meglévő jó gyakorlatokat. Számos tervünk van, és külön öröm számomra, hogy már van olyan hazai szimfonikus zenekar, amely felvette velünk a kapcsolatot, mert ezen a téren szeretne velünk együtt dolgozni – ez reményt ad arra, hogy a változás valóban elindulhat.

Gombos László

Huber Károly kvartettje a 19. század 3. negyedében

Huber Károly a 19. századi magyar zene kiváló mindenes munkásai közé tartozott: hegedűművész, zenekari muzsikus, karmester, kórusvezető, szervező, tanár és zeneszerző, aki több területen idősebb kollégájától, Ridley-Kohne Dávidtól vette át a stafétabotot. Kvartettjével azt az utat egyengette, amely éppen fiának, Hubay Jenőnek köszönhetően vezetett el az első világhírű hazai vonósnegyes megalapításához.

Huber Károlyt (1827–1885) lényegesen gyakrabban említik a zenei irodalomban, mint legtöbb kortársát, mivel működése a nagy nyilvánosság előtt zajlott, számos területen ért el jelentős eredményeket, majd fia is sokat tett emléke megőrzéséért. Mégis, az információk többsége megegyezik azzal a néhány tucatnyi adattal és megállapítással, amelyek Huber 1885. decemberi nekrológjaiban jelentek meg, és amelyeket az újságcikkek, tanulmányok, könyvfejezetek és lexikoncikkek ellenőrizetlenül másoltak tovább az elmúlt másfél században.¹ Már életének első évszáma jellemző példaként szolgál a helyzetre vonatkozóan. Máig szinte mindenütt az olvasható, hogy 1828. július 1-én született a Temes megyei Varjason Huber Mihály tanító fiaként, olykor azonban a helyes 1827-tel és a még merészebb 1829-cel is találkozhatunk. A téves dátumok nyilvánvalóan magától Hubertől származnak, hiszen pályájának indulásakor – szokás szerint – fiatalabbnak mondta magát, mint valójában.

Hegedűtanulmányait 1844 tavaszán, röviddel 17. születésnapja előtt fejezte be az aradi konzervatóriumban Hendl János irányításával, és Erkel Ferenc még abban az évben a fővárosba szerződtette. A Budapesti Hírlap 1845. januári aradi tudósítása szerint „*Conservatoriumunk egyik végzett, tehetségdús növendéke jelenleg a pesti nemzeti színház zenekaránál van, neve Huber Károly; ez ifjú országos conservatorium számára képeztetett, s mivel igen szép tehetségekkel van felruházva, ohajtandó, miszerint nagybefolyású párt-*

fogók őt jobblétről biztosítsák, mert alig 16 éves korában lépett ki a világba, a honnak egykor díszére válhatandó.”²

A művész fiatalítása tehát már ilyen korai időpontban megjelent, és állandósult az idők során. Hubay Jenő is ehhez ragaszkodott írásaiban (a család Telcs Ede által készített közös síremlékére is 1828-at vésett), csupán az 1930-as évek közepén javította ki 1827-re az évszámot egyik lexikoncikkének fogalmazványában.

Pedig az utóbbi dátum nemcsak Haraszti Emil 1913-ban megjelent Hubay-életrajzában szerepel, hanem már 1889-től ez volt látható a varjasi szülőház falán elhelyezett Huber-emléktáblán (Hubay is jelen volt a táblaavatáson). Talán ebből az időből származik az alábbi feljegyzés egy családi levél borítékján: „*Carolus Huber 1827. Jul. 1. A keresztlevelt Varjason Szent Mihály havának 8ik napján*”. És ami a legfőbb érv 1827 mellett: ez olvasható az eredeti varjasi anyakönyv 2. kötetének 131. lapján is.

**Huber Károly
1860 körül**

Huber tehát 17 éves korától a pesti Nemzeti Színház zenekarának tagja volt, olykor pedig különféle hangversenyeken működött közre. Legkorábbi ismert kamarapartnerre Szuk Lipót volt, akivel legtöbbször zongoratriókban szerepelt (1852. augusztus 31-én például Székely Imre trióját játszották a Nemzeti Múzeum dísztermében, következő hónap 25-én pedig Mendelssohn d-moll darabját, szintén Székellyel a zongoránál). A szabadságharc idején ő is csatlakozott a színházi muzsikusok Cinkotán szolgáló nemzetőr-csapatához.

¹ Budapesti Hírlap, Fővárosi Lapok, Nemzet, Pesti Hírlap, Pesti Napló 1885. dec. 21., Vasárnapi Újság 1885. dec. 27., Zenelap 1886. jan. 20. stb. Az ezekben közölt adatok, sőt mondatok egy része már 1878 januárjában, Huber 25. tanári és 30. karnagyi jubileumi ünnepségeinek kapcsán megjelent a sajtóban.

² Újságcikk „Arad, jan. 25.” datálással. Budapesti Hírlap, 1845. febr. 6. Az 1867 előtti újságcikkeket a kéziratokhoz hasonlóan betűhűen közöljük.

Az 1851–52-es évad egy részében Huber a bécsi udvari opera zenekarában szerepelt „magánjátésként” (koncertmesterként biztosan nem), de az alkalmazást megelőző és elősegítő kamarazenei vagy szolista fellépésekről nem rendelkezünk információkkal. Decemberben a Musikvereinsaalban „Wolfúr” az ő magyar dalát (*A boldogított*) énekelte olyan nagy sikerrel, hogy a viharos ünneplésnek köszönhetően az utolsó versszakot meg is kellett ismételni.³ Februárban pedig Hummel zongoraötösében lépett fel „*Wartel asszony*” koncertjén, kvartettjének további tagjai az első hegedős mellett „*Kral, Kupfer és Prof. Slama urak*” voltak.⁴

Már 1852 áprilisában, az évad vége előtt visszatért Pestre, közreműködött az ifjú La Cinna Oszkár zongorahangversenyén, és újra elfoglalta helyét a Nemzeti Színház zenekarában. Ezzel párhuzamosan pedig hegedűtanítást is vállalt: ősszel a Nemzeti Zenede kötelékébe lépett, és állását 33 éven át, élete utolsó napjáig megtartotta. 1853-ban ő is részt vett a Filharmóniai Társaság megalapításában, aláírása – „*Karl Huber Orchester Director*”, azaz Huber Károly zenekari igazgató – ott látható a jól ismert októberi nyilatkozaton. 1856. február közepén két zenekari kollégájával, Doppler Ferencel és Károlyval három hónapos nyugat-európai turnéra indultak, a korabeli beszámolók szerint a főbb állomások Bécs, Drezda, Hamburg, Brüsszel és London voltak. Brüsszelben többször szerepeltek első miniszterelnökünk, Batthyány Lajos özvegyének szalonjában, ahol többek között Teleki Lászlóval, Horváth Mihállyal és Jósika Miklósnéval ismerkedek meg. Huber a londoni magyar emigránsok körében a legnagyobb sikert *Souvenir d' Arad* című hegedűdarabjával aratta. A „triótársaság” egyik közös száma a két furolára és hegedűre írt *Pesti emlék* volt, és a művészek minden bizonnyal egymást kísérték zongorán a kétfurolás vagy hegedűs számokban. Május végén érkeztek haza, és hiába kaptak azonnal újabb meghívásokat, a zenekar nem tudta többé hosszabb időre nélkülözni oszlopos tagjait.

Kamarazene Huber Károly otthonában

Amint Hubay visszaemlékezéseiből tudjuk, édesapja egész életét végigkísérte a kamarazene, a középpontban a vonós-nyegyes-játékkal. A berlini tanulmányait megelőző évek-

ről írta: „*a quartett irodalmat különben megismertem még Budapesten, ahol atyámmal játszottam azokat*”. Huber a század közepén a Nemzeti Színház szomszédságában, a Kerepesi (ma Rákóczi) út 13. alatt lakott, és otthonában szinte szünet nélkül szólt a muzsika. Huber széleskörű tevékenységének köszönhetően a kulturális élet legkülönbözőbb képviselői fordultak meg nála, gyakran a lakásán korrepetálta a Nemzeti Színház énekeseit, és próbált vonósnyegyesével. Ugyanitt laktak kedves

barátai, a Doppler-fivérek, valamint a Lechner-család, amelynek legismertebb tagja, az építész Ödön itt született 1845-ben. A ház on elhelyezett emléktábla szerint vendégeik között volt Liszt Ferenc, Richard Wagner, Giacomo Meyerbeer, Goldmark Károly, Anton Rubinstein, Ignaz Moscheles, Erkel Ferenc és Sándor, Anne de La Grange, Hollósy Kornélia, Szigligeti Ede és Ábrányi Kornél.

A nyári szünet is zenével telt a budai hegyekben. Egy a Hubay-hagyatékban fennmaradt gépiratban olvashatjuk: „*A nyarat rendszeren egy svábhegyi villában töltöttük. Persze hangos volt nyaralónk a muzsikától. A Nemzeti Színház énekművészei sűrűn látogatták atyámat, és délelőttönként átvették vele szerepeiket. Este felé aztán kamarazene-előadások voltak, melyeken később én is részt vettem. Minden vasárnap nagy baráti ebéd volt nálunk. Legtöbbször az akkori renészkorifeusok voltak hivatalosak. Nem ritkán láttuk vendégül Erkel Ferencet Gyula fiával, Volkmann Róbertet, id. Ábrányit, Zimayt, Ridleyt és másokat.*”

Huber Károly a Ridley-Kohne-kvartettben

Huber 1852 őszén csatlakozott Ridley-Kohne Dávid együtteséhez, amely az évadban kétszer hat koncertet adott a Lloyd teremben. A fellépők úgy követték egymást az eseményeken, mintha két vonósnyegyes szerepelt volna felváltva, egyik héten Ridley-Kohne, a másikon Huber vezetésével. A további tagok nagyjából azonosak voltak: Kirchlehner Ferenc hegedült, Pfeiffer Antal brácsázott és Szuk Lipót csellózott. Többször Strohmayr Adolf csatlakozott hozzájuk brácsásként, máskor pedig a szekundot játszotta Kirchlehner helyett. A koncerteket így harangozta be a rendező Zenede nevében az egyesületi titkár, Ritter Sándor:

Huber Károly
az 1870-es években

³ Wiener Theaterzeitung, 1851. dec. 24. Az említett dal 1853-ban jelent meg Rózsavölgyinél.

⁴ Wiener Theaterzeitung, 1852. febr. 28.

„Előadatoknak pedig azokban: egy négyes, egy énekdarab zongora-kisérettel, és egy zongorás hármassal vagy négyes. – Hogy pedig minden zeneműkedvelő ezen szellemi zenéjében, melyek Bécs, Lipcse, Berlin és más külföldi városokban nagy tetszéssel fogadtatnak, annál könnyebben részt vehessen, mind a 6 zenélyre olcsó bérlet [...] nyitvatatni rendeltetett [...]. Fölkérjük tehát minden zenebarát és műkedvelő, kik ezen remek és műélményt nyújtó zenéjében, melyeknél a helybeli művilág legjelesebb zene-művészei működendnek, résztvenni kívánnak, hogy neveiket, lakásaikat, és az általuk váltandó belépvények számát, Treichlinger, Wágner és Rózsavölgyi urak műtárában, valamint a Lloydtársulatnál e célra letett aláírási ívekre minél előbb beírni sziveskedjenek.”⁵

1853-ban a „két vonósnegyes” egyesült, és újabb sorozatok indultak Ridley-Kohne, Huber, Pfeiffer és Szuk felállításban. Majd a játékosok nyilván annak megfelelően cserélődtek, hogy ki tudott időt szakítani a kvartettjátékra a zenekari munka mellett (Huber helyett Kirchlehner szerepelt, Pfeiffert pedig 1856-tól az újabb generáció képviselője, az 1854 áprilisában szerződötten Möldner Károly helyettesítette).

A Huber-vonósnegyes indulása

1857 elején Ridley-Kohne, Kirchlehner, Möldner és Szuk nem folytatta kvartettsorozatát, feltehetően olyan problémák miatt, amelyek megoldásához lényegesen több próbára és energiáfordításra lett volna szükségük, főként amikor Beethoven op. 131-es kései cisz-moll vonósnegyesét tűzték műsorra december 26-án (az együttes játékát Brassai Sámuel részletesen elemezte és bírálta a *Budapesti Hírlap* 1856. december 30-i tárcájában). Huber Károly ekkor vette át Ridley-Kohnétól a stafétabotot, és saját együttest alapított Pfeiffer Antallal, Schlechta Józseffel és Huber Józseffel. Utóbbi már évtizedek óta a Német Színház szólócsellistája és hosszú ideig a Ridley-Kohne-kvartett tagja volt, és nem tudjuk, hogy testvére, unokatestvére vagy csupán névrokona volt-e Huber Károlynak (a lapokban számos alkalommal nevezték őket testvéreknek, de ismereteink szerint Huber Mihály 14 gyermeke között nem volt József nevű). Az idő rövidsége miatt csak három koncertet hirdettek a Pacht-féle zongoraterembe (Üri utca 6. Pesten, ma V. ker. Petőfi Sándor u.), 1857. március 15-i, 29-i és április 4-i dátumokkal.

A Pesti Napló így kommentálta a történeteket: „Éljen a verseny s győzzön a mi jobb! A R. Kohne-féle quartett-sorozat a múlt őszi zeneszakban bevégezödvén, most örömmel értesülünk, hogy egy új társaság vállalkozott versenyezni a szépnek szépen való előadására. Hegedű-virtuoz Huber s hasonló nevű s műfokozatu barátja [Huber József] állanak e kíváncsatos vállalat élén. Nem elfogultságon, hanem

műértők tapasztalásán épül azon biztos reményünk, hogy a nyomban hirdetendő új quartettsorozattal a legelragadóbb műélvezet várakozik az illető, finom izlésű közönségre. De bizunk abban is, hogy a lelkes vállalkozókat komoly és fáradalmas törekvésükben biztatni és gyámolítani fogják a műkedvelők...”⁶

1857. március 15-én Haydn D-dúr kvartettjét, Beethoven Esz-dúr trióját (op. 70 no. 2, km. Theindl János – zongora) és Mendelssohn op. 12-es Esz-dúr vonósnegyesét játszották, közben utolsó előtti számként Hollósy Kornélia egy-egy Mendelssohn- és Beethoven-dalt énekelt. A *Budapesti Hírlap* örömmel üdvözölte az új együttest, ugyanakkor finoman visszautalt a Ridley-Kohne társasággal kapcsolatban említett problémára: „...Huber Károly zenedeti tanár próbált műizléséről a classica zene terén a legjobbat vártuk, s így az eredményezett kitűnő siker nem is lepett meg annyira, mint másrésztől a közönség teljes részvéte, melyet a tisztán classica izléssel összeszerkesztett hangverseny iránt tanúsított. A tágas terem a kedvezőtlen idő dacára egészen zsúfolásig megtelt; fővárosi művészeinken kívül díszes társaságban láttuk itt együtt előkelő s egyéb köreink képviselőit is, kik a ritka műélményt kitartó figyelemmel s őszinte meleg lelkesedéssel kísérték. [...] már ez első hangverseny után is méltó elismerés illeti derék hegedűművészünk Huber urat, hogy a jobb izlés javára e ritka műélveket életbe léptette, és a közreműködőkkel együtt se a fáradságtól, se a nehéz tanulmánytól és összegyakorlástól nem riad vissza, hogy e hangversenyek egy kamarai zene magas művészeti igényeihez méltók legyenek.”⁷

Huberék március 29-én Mozart F-dúr kvartettjét, Mendelssohn B-dúr zongora–gordonka szonátáját (Gustav Bing és Huber J.) és Beethoven op. 18-as D-dúr vonósnegyesét játszották, április 4-én pedig Schumann a-moll és Haydn op. 77-es F-dúr négyese, közöttük pedig Mendelssohn c-moll triója hangzott el Theindl József közreműködésével. Valamennyi hangverseny négy számból állt, a hangszeres művek mellett harmadikként ezúttal is dalok tették változatosabbá a műsort: a második koncerten Kaiser Ernő Jozefa Schuberttől, az utolsón pedig Jekelfalussy Albert Meyerbeertől énekelt.

A következő, 1857 őszi szezonra Ridley-Kohne ismét 6-os sorozatot hirdetett, így Huberék – nem akarván konkurrálni kollégáikkal – saját koncertjeiket 1858 nagybőjtjére, február 21-ére, március 7-re és 21-re halasztották. A nagy érdeklődés miatt átköltöztek a városi dalárda tágasabb termébe. A műsorok felépítése azonos maradt: első és utolsó számként mindig kvartettet játszottak (Haydn G-dúr és Volkmann egyik moll darabját, Mozart d-moll és Beethoven op. 18 no. 5-ös A-dúr, majd Beethoven op. 95-ös f-moll és Mendelssohn D-dúr négyesét). A második mű zongorás kamarazene volt Theindl János közreműkö-

⁵ Pesti Napló, 1852. nov. 5.

⁶ Pesti Napló, 1857. febr. 25.

⁷ Budapesti Hírlap, 1857. márc. 17.

désével (Beethoven op. 70-es D-dúr és Volkmann b-moll trió, a harmadik koncerten Schumann Esz-dúr zongoraötös), a vége előtt pedig Ellingerné Engst Teréz, Jekelfalussy Albert, illetve Ellinger József énekelt Schumann, Schubert, Beethoven, Rubinstein, Liszt és Volkmann dalaiból.

Ezúttal is igazán pompás kínálat szerepelt az együttes étlapján! A választék ugyan nem volt túlságosan széles, de hazánk zeneéletében ez volt az az időszak, amikor a legfontosabb feladat egy stabil, a legmagasabb művelzet számára elkötelezett közönségréteg kialakítása volt. Ennek egyik eszköze volt a viszonylag szűk körből válogatott, értékes alaprepertoár megszilárdítása. A „hazai” kortárs szerzőket a német származású, de magyarként kezelt muzsikusként, Volkmann Róbert képviselte, akivel Huberék évtizedeken át szoros kapcsolatban voltak, és kamaraműveit legelsőként vagy az első között tűzték műsorra.

Huber-kvartett, Huber-zongoranégyes és -trió

Úgy tűnik, hogy Huber és kvartettje visszavonult az 1858–1859-es évadban, legalábbis bérletes sorozatukról nem találtam információt. Huber ugyanakkor alkalmilag számos kamaramű előadásában működött közre, például 1858. december 2-án Clara Schumann koncertjén Schumann d-moll zongoratriójában (harmadikként Huber József is csatlakozott hozzájuk). Az április 13-i Goldmark-hangversenyen a B-dúr zongoratrióban és a c-moll zongoranégyesben szerepelt (Huberék partnere Deutsch Vilmos – külföldön Willy Deutsch volt). Május 26-án pedig a Meiningenből hazalátogató csellista, Kletzer Fery műsorában lépett fel Zellner A-dúr triójában (ismét Deutsch Vilmostal a zongoránál).

A hegedűst ekkoriban több jelentős elfoglaltság is hátráltatta a kvartettezésben: 1858. november 27-én (nem 1859-ben!) mutatták be első színpadi művét, *A székel leány* című vígoperát a Nemzeti Színházban, és ugyanitt októberben kezdett rendszeresen vezényelni, amikor a távol lévő Doppler Károlyt, majd a beteg Erkel Ferencet helyettesítette. Azonnal a mély vízbe lókték: Donizetti *Lindájával* kezdett, amit néhány héten belül a *Rigoletto* és a *Norma* követett. 1862-ben hivatalosan is a színház másodkarmestere lett, és az elkövetkező évtizedben operák tucatjait dirigálta (többek között Adalburg: *Zrínyi*; Bellini: *Alvajáró*; Donizetti: *Lucretia Borgia*, *Lammermoori Lucia*; Doppler: *Ilka*; Rossini: *A sevillai borbély*; Meyerbeer: *Dinorah*, *Ördög Róbert*; Mosonyi: *Szép Ilonka*; Verdi: *Az álarcosbál*, *A trubadúr*, *Macbeth*, *Don Carlos*; Weber: *A bűvös vadász*). Nevéhez fűződik a Nemzeti Színház első Wagner-bemutatója: Erkel ellenállását legyőzve ő tanította be és dirigálta Wagner *Lohengrinjét* 1866-ban.

Huberék – Károly és József, a középszólamokban Kirchlehnerrel és Möldnerrel – 1859 novemberében ismét bér-

letet hirdettek. 20-án Haydn d-moll kvartettjét, César Franck fisz-moll trióját (km. Deutsch Vilmos) és Mendelssohn e-moll négyesét játszották. A következő három alkalommal, december 4-én, 11-én és 18-án Beethoven G-dúr, Schumann A-dúr, valamint Volkmann e-moll és f-moll kvartettjét, Schumann zongoraötösét, Woldemar Borgiel és Zellner zongoratrióját, Beethoven A-dúr csellószonátáját és Schumann d-moll hegedűszonátáját adták elő. Zongorapartnerük továbbra is Deutsch Vilmos volt.

1860 decemberében három alkalommal, 2-án, 9-én és 16-án játszottak bérletben, ezúttal az Európa szálló termében, változatlan felállásban. A műsoron Haydn, Mendelssohn, Schumann és Volkmann kamarazenéje szerepelt Huber Károlynak a *Szózat* dallamára írott vonósnégyes-variációi mellett.⁸ 1861 elején további három koncertet terveztek a Pachl-féle zongorateremben, de ezek megvalósulásáról nincs információnk.

Huber Károly következő – és ismereteink szerint utolsó – bérletes sorozatára 1861–62 fordulóján került sor vasárnap délutánonként Pachl zongorakészítő Úri utcai műtermében, „concerts spirituelles” elnevezéssel. A kvartett tagjai Huber Károly, Kirchlehner Ferenc, Spiller Adolf és Huber József voltak, közreműködött Theindl József és Stocker Ede zongorán, Proksch Ferenc brácsán. A triókban és a szonátákban értelem szerint Huber Károly hegedült és József csellózott. Alább a teljes, kizárólag hangszeres kamaraművekből összeállított műsorokat látjuk a szokásos rövidítésekkel:

- 1861.11.24. Haydn D-dúr vonósnégyes, Hummel E-dúr zongoratrió (km. Stocker), Volkmann g-moll v4
- 1861.12.01. Schumann a-moll v4, Beethoven Esz-dúr zg3 op. 70 (km. Theindl János), Cherubini Esz-dúr v4
- 1861.12.08. Moritz Kässmayer C-dúr v4, Schumann d-moll szonáta (Huber K., Theindl), Beethoven F-dúr v4
- 1861.12.29. Haydn v4 op. 20, Huber K. V4 változatok a Szózatra, Volkmann F-dúr zg3 (km. Stocker), Mendelssohn B-dúr v5 (km. Proksch brácsa)
- 1862.01.05. Beethoven F-dúr csellószonáta (Huber J. és Theindl), Volkmann Esz-dúr v4, Schumann d-moll zg3 (km. Theindl)
- 1862.01.12. Mendelssohn D-dúr v4, Schumann Esz-dúr zg4 (Theindl), Mozart g-moll v5 (km. Proksch)

Amint említettük, Huber Károly elfoglaltsága 1862-ben tovább nőtt, amikor a Nemzeti Színház másodkarmestere lett, és ősszel teljesen átvette a Stuttgartba távozott Doppler Károly feladatkörét. Hamarosan pedig második színpadi műve, a *Víg cimborák* – az első magyar operett! – bemutatója is újabb feladatokat jelentett a számára. A kvartettsoro-

⁸ A művet annak idején számos alkalommal előadták (Hubay Nyugat-Európában kvartettjével, majd a Zeneakadémia vonósenekarával is műsorra tűzte), később feledésbe merült. 2025. február 3-án a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának tagjai újkori bemutatóként színlattatták meg ismét. A következő lapon látható kottarészleteket Fahidi Patrícia hegedűművésznék köszönöm.

zat lezárulása után is számos esetben vett részt kamaraművek előadásában, általában jótékony célú hangversenyek és ifjabb vagy még ismeretlen művészek bemutatkozó koncertjein, jellemzően a program első számában. Utóbbi esetre például Smalkovits Laura 1862. március 22-i fellépése, amelynek során Huber Károly és József Beethoven c-moll zongoratrióját játszotta a művésznővel. A műsorban szokás szerint könnyebb és a nagyközönség számára vonzóbb művek (dal, duett, operafantázia, rapszódia) következtek.

Huberék az év novemberében a fiatal Ketten Henrik trióját mutatták be a szerzővel a zongoránál, majd 1863. január 6-án, Volkmann szerzői estjén a b-moll triót játszották Josef Dachs bécsi zongoristával, áprilisban pedig Huber Schumann zongoranegyesének előadásához csatlakozott egy operaénekes hangversenyén Deutsch Vilmossal, Kirchlehnerrel, Möldnerrel és Lackenbacher bécsi csellistával együtt. A következő évtizedből több tucatnyi hasonló eseményről számolhatnánk be.

Külön említést érdemel Ferdinand Laub 1865. februári pesti vendégszereplése: Huber először három zenekari estet vezényelt a Nemzeti Színházban (17-én, 20-án és 22-én, elhangzott t. k. Mendelssohn és Beethoven hegedűversenye), majd 25-én és 26-án két kamaradélután működött közre Laub partnereként. Az elsőn Haydn op. 17-es G-dúr és Beethoven F-dúr *Razumovszkij*-kvartettjében, a másodikon Volkmann a-moll és Schubert d-moll vonósnégyesében szerepelt a prímet játszó Laub, illetve Saphir Károly és Huber József mellett. A korabeli lapok szerint ezek voltak az első kamaraművek, amelyek a Feszl Frigyes által épített és néhány hete átadott Pesti Vigadóban elhangzottak!

A közvetlen utódok: a Spiller- és a Grün-kvartett

Közben 1862 novemberében Spiller Adolf alakított vonósnégyest a Huber-kvartett tagjaiból (Kirchlehnerrel, Möldnerrel és Szukkal). Bérletet hirdetett november 23., december 14., 28. és 1863. január 6. napokra Beregszászy Lajos zongoratermébe, és ezt megismételte egy évvel később november 8., 22., december 6. és 20. dátumokkal. Spiller 1864 végén az evangélikus gimnázium épületébe helyezte át a sorozatot november 20., december 4., 11. és 26. napokon, miközben a középszólamokat Saphir Károly és Zöllner Rudolf

vette át. 1865 elején Huber is koncertsorozatot tervezett, de ennek megvalósulásáról jelenleg nincsenek adataink.

1865 végén (november 1., 4. és 11.), majd 1866–1867 fordulóján (december 9., 23., január 6., 20. és február 3.) a külföldről hazalátogató kiváló hegedűs, Grün Jakab hirdetett kvartettssorozatot helyi művészek közreműködésével (az első évben Krausz E., Saphir Károly és Huber József, majd Sabathiel, Möldner és Kauders E. voltak a társai).

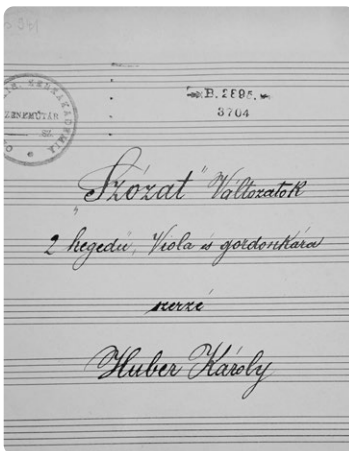
Huber Károly, a vonósnégyes-képzés úttörője

Minden bizonnyal a *Lohengrin* tervezett előadásának köszönhető, hogy Huber Károlyt 1865 februárjában megpróbálták eltávolítani a Nemzeti Színházból – míg mások szerint az volt a háttérben, hogy Erkel Gyula előléptetését szerették volna lehetővé tenni.⁹ Ez ekkor még nem sikerült, 1872 áprilisában azonban Hubernek – a zenevilág felháborodása mellett – mennie kellett. Feláldozták, mint egy gyalogot a sakkjátszmában, mindössze két évvel azelőtt, hogy a 30 évi szolgálatot elérve teljes nyugdíjra lett volna jogosult.¹⁰ Az ereje teljében lévő művész így más területeken kamatoztatta felszabadult energiáit. Még áprilisban ő lett a Pesti Nemzeti Dalkör vezetője, és ettől kezdve aktív szerepet vállalt a dalármozgalomban. Tekintélyét mutatta, hogy 1880-ban az Országos Daláregyesület karnagyának választották a lemondott Erkel Ferenc helyére.

A Nemzeti Zenedében már előző évben, 1871-ben átvette a felsőbb, 3. és 4. hegedűosztályok tanítását a Debrecenbe távozott Ridley-Kohne Dávidtól, ezáltal a magyar hegedűoktatás élére került.

1881-re odáig emelték a színvonalat, hogy már 7. és 8. „kiművelési” osztályok indulhattak Huber vezetésével, a legkiválóbb növendékek esetén szinte felsőfokú képzést biztosítva. 1884 őszén pedig Liszt Ferenc Huber Károlyt bízta meg a Zeneakadémia hegedűtanszakának megalapításával.

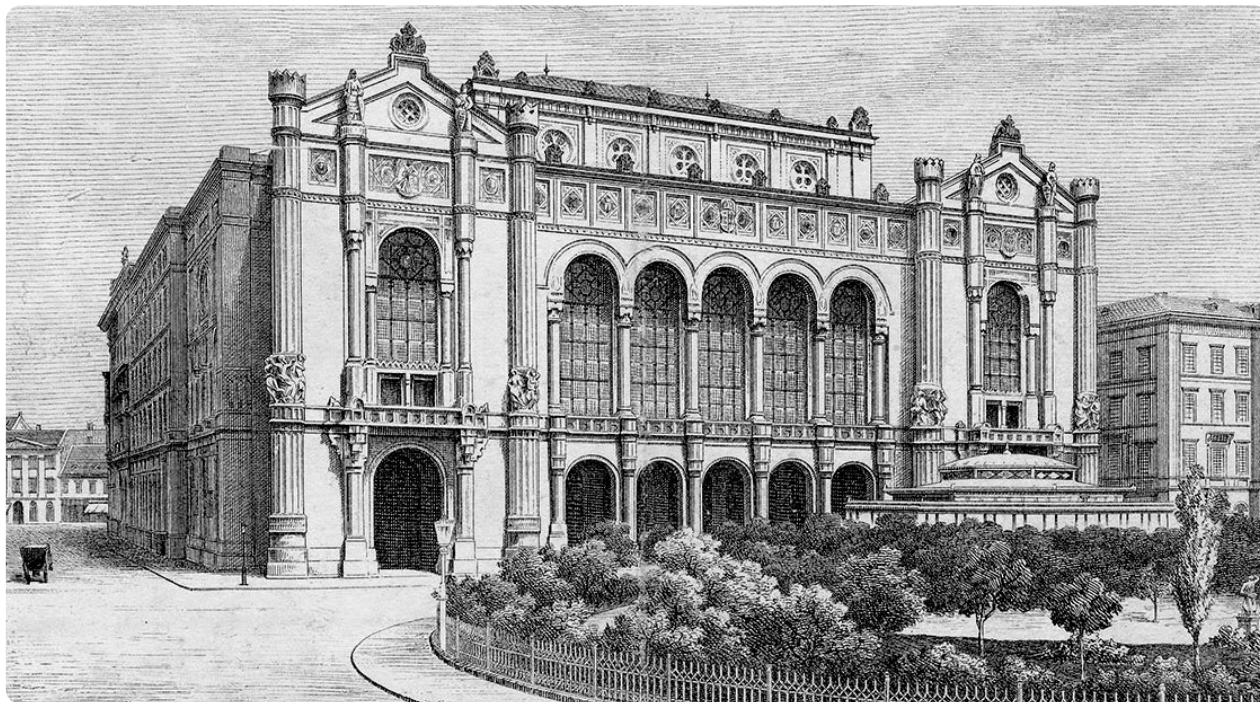
Szintén Hubernek köszönhető az az áttörés, amely a Zenede oktatási rendszerében bekövetkezett: 1872. április 16-án az ő irányításával kezdődött meg a kamarazene és a zenekari játék tanítása! Ez eleinte kísérleti jelleggel működött, és a már végzett növendékek és a zenei képességgel rendelkező idegenek is részt vehettek benne. Huber sikereinek köszönhetően 1877-ben jött létre az önálló vonósné-

Huber Károly: Váltakozatok a „Szózat” témája felett, vonósnégyes (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Könyvtára, Ms. mus. 941)

⁹ Nefelejts, *Bolond Miska és Pesti Hírnök*, 1865. febr. 5., *Zenészeti Lapok*, 1865. febr. 9.

¹⁰ Részletesebben lásd Gombos László: Erkelék és Huberék. A zenei élet erőviszonyai a 19. században. In: *Részletek az egészhez. Tanulmányok a 19. és 20. század magyar zenéjéről*. Szerk. Ittész Mihály (Bp.: Argumentum – Kodály Zoltán Archivum, 2012), 137–153.

A Pesti Vigadó épülete

gyes- és zenekari osztály. A tanév végén a Vigadóban tartott vizsgálhangversenyéről így számolt be az *Egyetértés*:

„A terem a nyári hőség daczára zsúfolásig megtelt hallgatókkal. Együtt láttuk az irodalom és művészet számos képviselőit. A hangverseny műsora érdekes számokat foglalt magában s ezek közül a »Vonós négyes«-ek állottak első helyen. Eddig a »Nemzeti zenede« növendékei négyesek előadásában nem gyakorolhatták magukat, mert erre se külön óra, sem külön tanár nem volt; csak a lefolyt tanév nyújtott erre alkalmat. [...] A mai vizsgálat első száma ilyen vonós négyes volt Volkmann Robert »Serenade« (F-dúr) előadásában. Az egész kis zenekart Huber Károly tanár vezette oly tapintatosan, hogy a szép összhang s szabatosá-gért nagy tapsot nyertek a tanulók.»¹¹

A Nemzeti Zenede Huber-kvartettje

A zenedei kamarajáték-képzéshez 1878 végétől olyan nyilvános hangversenyek rendezése is kapcsolódott, amelyeken a tanárok közvetlen példát mutatva a diákokkal felváltva szerepeltek, és ezáltal a Nemzeti Zenede a kamarazene-előadások egyik meghatározó hazai központja lett. Huber Károly Pischinger Alajossal, Gobbi Alajossal és Szuk Lipóttal több éven át működő társaságot alapított. December 29-én az iskola saját termében Mendelssohn Esz-dúr kvartettjét játszották, majd a növendékek közül Bloch József Tartini *Ördögtrilla*-szonátáját, Szendy Árpád, Bloch József, Frankhauser Károly és Adler Mihály pedig Beethoven ifjúkori Esz-dúr zongoranégyesét adta elő. Ettől kezdve

több-kevesebb rendszerességgel találkozhatunk a lapokban a Huber-kvartettel, amely a Zenedén kívül és belül is vállalt közreműködést, többnyire egyetlen szám erejéig (Mendelssohn B-dúr kvintett, Hummel zongoraötös, Haydn B-dúr, Mozart C-dúr, Schubert a-moll és Volkmann e-moll vonós-négyes, Beethoven c-moll trió etc.). 1880. október 20-tól az iskolában már rendszeresen, szerda esténként zajló kamarazenei koncerteket hirdettek, és ehhez kapcsolódóan felhívást intéztek a hazai zeneszerzőkhöz, hogy küldjenek a számukra bemutatásra váró zeneműveket.¹²

Huber Károly életének utolsó fellépése, amikor hangszerét megszólaltatta, szintén egy vonósnégyes-előadáshoz kapcsolódik. 1885. december 19-én, amint szombatonként gyakran megtette, Jelinek Zsigmond főorvos lakásán muzsikált, és az első hegedűt játszotta. Másnap, 20-án reggel váratlanul rosszul lett, és elhunyt. Eszmei-szakmai örököseként mindenki azonnal fiát, Hubay Jenőt nevezte meg, aki a 70-es években zárt körben már gyakran átvette a prímet apjától, majd miután nyugaton hírnevet szerzett magának, 1882 februárjában a brüsszei Conservatoire tanszékvezető tanára lett. Liszt Ferenc, Zichy Géza és Trefort Ágoston hívásának engedve Hubay hazatért, és – a dalárszövetség országos karnagyi megbízatása mellett – átvette a Nemzeti Zenede és a Zeneakadémia hegedűtanszakának irányítását. Ugyanakkor 1886 nyarán első budapesti tevékenységei közé tartozott, hogy Popper Dáviddal megalapította vonósnégyesét...

¹¹ *Egyetértés*, 1878. jún. 25.

¹² *A Hon és Ellenőr*, 1880. okt. 18.; *Pesti Napló*, 1880. okt. 19. stb.

✍ Malina János

Savaria Szimfonikus Zenekar

Szombathely – Bartók Terem – 2025.május 23.

A Savaria Szimfonikus Zenekar május 23-án „Idill és pasztorál” címmel adott bérleti hangversenyt a helyi Bartók Teremben. A karmesteri pódiumon az idei évad vezető karmestere, Vajda Gergely állt. A cím annyiban találó volt, hogy a program valóban Wagner Siegfried-idilljével kezdődött és Beethoven 6., F-dúr, „Pastorale” szimfóniájával zárult; semmi sem utalt azonban a műsor középpontjában álló ősbemutatóra, Tornyai Péter Piano Concerto no. 2 „Second Hand” című, nemrégiben elkészült zongoraversenyére.

A cím, amely a szerző Buster Keaton-i humorának jellegzetes megnyilvánulása, meglepően sokértelmű. Először is nem világos, hogy valóban a szerző második zongoraversenyéről van-e szó. Az első, címe szerint: *Monochrome. Concerto (be)for(e) piano* – „Zongoristára” és szimfonikus zenekarra, ugyanis szintén bizonytalanságban hagy a műfajt illetően. („Zongoristaverseny”, ráadásul színpadi produkcióként.) Tehát lehet, hogy az új mű csak másfeledik? És a „Second Hand” alcímet vajon hogyan értsük? Utalás ez az egykezes (balkezes) zongoraművekre, jelesül Ravel balkezes versenyművére, arra, hogy ez a mű az elhanyagolt jobb kéznek szól igazán? Vagy használt, kéz alatt vett, másodkézből származó – Bulgakov szavával: másodrendű frissességű – árura utal? Vagy mindkettőre?

De ne vágjunk a dolgok elébe, hiszen a hangverseny, ahogy illik, egy nyitány funkciójú, egytétéles zenekari művel kezdődött. A Siegfried-idill Vajda Gergely vezényletével eleget tett a jó előadás két wagneri sarokkövének: a zenészek el tudták énekelni szólamukat, a karmester pedig megtalálta az ezt legjobban szolgáló, helyes *tempót*. Általában véve, Vajda karmesteri egyéniségének egyik meghatározó vonása a (látszólagos) egyszerűség, amely azt sugallja, hogy éppen csak hagyja, hogy megmutatkozzon a zene karaktere. Pedig ahhoz, hogy így érezzük, valójában nagyon is sokrétű kontrollra és koncentrációra van szükség. hiszen a hangzás áradó melegségére, a széles legatók érzékletes megformálására, a tagolás, a frazeálás világosságára, a teljes darab ívének pasztikus érzékeltetése kellett ahhoz a harmonikus összbenyomáshoz, ahhoz a wagneri idillhez, amely kibontakozott előttünk.

Ezzel azután el is érkeztünk a Tornyai-zongoraversenyhez, amelyben a darab dedikációjának címzettje, *Fejérvári Zoltán* játszotta a szólót; ugyanaz a Fejérvári Zoltán, aki másfél évvel ezelőtt – más zenekar és más karmester partnereként – Csapó Gyula nagyszabású zongoraversenyének bemutatását is magára vállalta. A fentebb feltett kérdések közül az egyiket tulajdonképpen már korábban megválaszolta a – különös megoldással csak a kivetítőn, és csak előzetesen megjelenő – ismertetőszöveg, amelyről sejthető, hogy a szerzőtől származik. Eszerint „a zongoraverseny ... álomhoz hasonlít. Minden pillanata ismerős ... lehet, de megérteni csak annyira kell és lehet, mint egy álmot”. Alapvető fontosságú segítség ez a kompozíció megközelítéséhez. A mű másik kulcsát azután a meghall-

gatás során kaptuk a kezünkbe: a darab megannyi pillanata nem véletlenül ismerős, hanem azért, mert rengeteg konkrét zenei idézetet tartalmaz, amelyek hol csak egy pillanatra villannak föl, hol meg ütemeken át követik az eredetit. Nyilvánvaló: erre a referencialitásra utal az ominózus alcím.

Persze, ahogyan Esterházy szövegei vagy Ligeti operája sem az alkalmazott idézettechnika miatt fontosak, Tornyai versenyműve sem pusztán idézetgyűjtemény. Többek közt azért sem, mert az álom, mint alapszituáció mellett a címben tetten ért humor szerves alkotórésze a darab egészének is; de még az a rejtvényfejtői szerep is, amelybe Tornyai a hallgatót kényszeríti. Az idézetek – szinte kizárólag sokat játszott művek jellemző pillanatai, nem egyszer „álöltözetben” – sokszor olyan gyorsan tűnnek tova, hogy már a harmadikat halljuk, mire az elsőt azonosítjuk. A zongoraverseny tehát egy álomszerű-referenciális-enigmatikus és humorral átszőtt, s hadd tegyem hozzá: mindezeket túl alapvetően derűs kompozíció – nem rémálom tehát. Az álomszerűség abban is megnyilvánul, hogy a zenei folyamat egészen spontán módon alakul vagy inkább hömpölyög előre: előfordulnak ugyan éles váltások, máskor azonban a tételhatárok is elmosódnak. Az idézetek hol egymás sarkába lépnek, hol tartósan bontakoznak ki, vagy éppen mimikri leple alatt maradnak, s a karakterisztikus témák átmeneti hiánya különös, időtlen lebegést eredményez. Az utolsó tétel azután – melynek ezúttal „hivatalosan” is „Álom” a címe – álom az álomban: itt megint feltorlódnak a felidézett zenei emlékek, amelyek a mű elején, a „Schu & Co.” elnevezésű tételben, romantikus túlsúllyal, egyszer már összesűrűsödtek. Mellesleg: a tételcímek egyike – „Maurice’s Second Hand” – a „másodkéz” fentebb firtatott többértelműségét is konkretizálja.

A hallgató primér benyomása azonban mindenképpen az, hogy Tornyai megőrzi teljes szuverenitását az anyag fölött. Ez nem egyszerűen abban nyilvánul meg, hogy az átvett anyagokat átszínezi vagy csavarint egyet rajtuk, hanem főképpen abban, hogy valamiképpen megvan a saját lüktetése, és szeszélyes fordulataival együtt van benne valami vérbő, magával ragadó karakter; hiányzik belőle minden hűvösség és távolságtartás.

Nem meglepő tehát, hogy a darab zongoraszólama is vérbő és hangszerszerű; egyébként a zongora ritkán hallgat a kompozícióban, viszont igen sokoldalúan mutatkozik

be, a zenekari kíséret nélkül előadott nyitótétel szellemes Bach-persziflázásától a virtuóz romantikus idézetek sziporkázásáig. Fejérvári Zoltán elsőprő intenzitással és nyilvánvaló élvezettel játszotta végig a művet; minden percben azt éreztük, hogy ideális előadót hallunk. Szintén ideális és intenzív volt a kapcsolat a szólista és a karmester között, sőt, a zenekar is teljes azonosulással játszott, a legkevésbé sem az „új magyar mű” bemutatásához gyakran társuló kötelességszerű attitűddel.

A koncert második félidejét adó Pastorale szimfónia azután lehetővé tette, hogy elsősorban ismét az előadókra koncentráljunk. A derű szimfóniájának számtalan színe és árnyalata kivételes plaszticitással, színes és sztereó változatban öltött testet. Habár világos, hogy a zenének nem az imitációra való alkalmasság a leg-

magasabbrendű oldala, azért a vihar Beethovenhez méltó megjelenítése döbbenetes erővel hatott. A többi tételben viszont a természetet megidéző végtelen nyugalom, illetve a táncos tételekben a felhőtlen öröm határozta meg az előadást. Amit az imént írtam arról, hogy Vajda Gergely vezénylese a magától értetődő egyszerűség erejével hat, miközben emögött sokoldalú átgon-doltság rejlik, azt a szimfónia esetében is érvényesnek látom. A Savaria Szimfonikus Zenekar pedig, amelyet hosszú évek óta nem volt alkalmam hallani, időközben nem csupán láthatólag megfiatalodott, de még inkább össze is csiszolódt; tömör vonózenekari hangzás jellemzi, s a kifejezetten briliáns fafúvós gárdával együtt nem csupán regionális szinten tartozik a legjobb zenekarok közé.

✍ Kovács Ilona

Pannon Filharmonikusok

Kodály Központ, Pécs – 2025. június 5.

A koncertszerű operaelőadások különleges helyet foglalnak el a zenés színpad világában: bár mellőzik a hagyományos színházi eszközöket, mégis képesek egyedülálló atmoszférát teremteni – elsősorban a zene és az előadók erejére építve. Igaz ez Giacomo Puccini *Turandot* című operájára is, mely három felvonásban, Kesselyák Gergely vezényletével, Aczél András rendezésében, a Pannon Filharmonikusok előadásában került színre 2025. június 5-én.

A zenekar ezúttal a zenekari árokan foglalt helyet, míg az énekesek a színpadon énekeltek, a látványt pedig kizárólag a világítás teremtette meg – érzékenyen illeszkedve a zene drámai fordulataihoz. A *Turandot* nagyívű zenei szerkezete, valamint az általa megidézett egzotikus Kína képi világa egyaránt komoly kihívás elé állítja az előadókat. A mostani koncertszerű változat azonban bebizonyította: a történet és a karakterek plasztikussága – ha jó kezekbe kerül – a díszletek és jelmezek nélkül is teljes élményt tud nyújtani.

Az est főszereplője kétségtelenül Ivan Magri volt, aki Kalaf szólamát énekelte olyan technikai biztonsággal, zenei érzékenységgel és drámai erővel, amely a legnagyobb elődöket idézte. A második felvonásban felcsendülő „Nessun dorma” – az opera legismertebb áriája – után a közönség percekig tartó tapsal ünnepelte az olasz tenor teljesítményét. Magri nem csupán hangilag uralta a színpadot, hanem szenvedélyes jelenlétével és hiteles színészi megformálással tette átláthatóvá Kalaf alakját. *Turandot* hercegnő szerepében Natalia Muradymova lépett színpadra. Bár érezhető volt, hogy a művésznő már pályája csúcsán túl jár, mind vokálisan, mind karakterformálásban meggyőző alakítást nyújtott. A jéghideg, férfiakat pusztulásba kergető hercegnő szerepe nem pusztán hangterjedelmet és erőt, de különös belső fegyelmet is követel – Muradymova mindkét szempontból helytállt. Hangjában megmaradt az a szikárság és csillogás, amely elengedhetetlen a szerep hitelességéhez. A harmadik főszereplő, Elena Mosuc megrendítően szép alakítást nyújtott Liü szerepében. Tö-

rékeny, de rendíthetetlen szerelme Kalaf iránt, a szolgálatkészség és az áldozathozatal a karakter legfőbb vonásai, és Mosuc mindezt nagyfokú líraisággal, ugyanakkor drámai sűrűséggel közvetítette. Búcsújelenetében torokszorító volt fájdalmasan szép, kristálytisza éneklése, amely méltán vált az este egyik csúcspontjává.

A három miniszter – Ping, Pong és Pang – alakítói nem csupán komikusan groteszk, de mélységeket is sejtető szerepformálásukkal járultak hozzá az előadás sikeréhez. Közülük is kiemelkedett Varga Donát Pong szerepében, aki különleges művészi pályájának köszönhetően egyedülálló módon ötvözte a vokális és hangszeres zenei érzékenységet. Felsőfokú hegedűtanulmányait a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen végezte, majd Svájcban folytatta ösztöndíjasként. 2007-ig a Szegedi Nemzeti Színház zenekarának koncertmestereként működött. Itt ismerkedett meg közelebbről a zenés színházi műfajokkal, és magánéneket kezdett tanulni. Énekesi pályája rendkívül széles repertoárt ölel fel, a barokktól a kortárs zenéig. José Cura *Montezuma és a rőt pap* című operájának ősbemutatóján például Antonio Vivaldit alakította – ott is, és itt is különleges hangszeres múltja árnyalta szerepformálásait. Nem túlzás azt állítani, hogy valós hegedűs közreműködéssel ilyen szinten játszani és énekelni *Turandot* miniszterszerepét alighanem egyedülálló az opera előadástörténetében. Timur szerepében Gábor Géza hozta a méltóságteljes, megindító apai figurát. Jelenléte biztos alapot adott a drámai jelenetekhez. A kisebb szerepekben is megbízható, színvonalas produkciókat hallhattunk: Fü-

HANGVERSENY

lep Máté, Horváth István, Kálmán László és Gáspár István is hűen formálták meg karaktereiket.

A Nemzeti Énekkar Somos Csaba karigazgatásával rendkívül egységesen és nagy erővel szólalt meg, hozzájárulva a monumentális hangzásélményhez. Külön kiemelendő a Pannon Filharmonikusok (ha jól számoltam) huszonöttagú Gyermekkórusa, akik a teljes előadás során jelen voltak, fegyelmezetten, pontosan, maximális odaadással énekeltek – teljesítményükért minden elismerést megérdemelnek. A zenei összefogásért és az előadás lendületéért Kesselyák Gergely karmester dicsérhető. Energikusan és határozottan irányította a zenekart és az énekkarokat, érzékenyen követte az énekesek szándékait, és biztos kézzel építette fel a zenei dramaturgiát. A zenekar feszesen, stílusosan játszott – méltó partnere volt az énekeseknek és a grandiózus kórusjeleneteknek egyaránt. Aczél András rendezése a világitással játszva teremtett atmoszférát – hol hideg, rideg fényekben fürdött a színpad Turandot birodalmának könyörtelenségét érzékeltetve,

hol melegebb tónusokkal világították meg Liù tiszta érzelmeit vagy Kalaf reményteliségét. Remek és egyszerűen kivitelezhető ötletnek találtam azt is, hogy egy lámpa fénye szimbolizálta a holdat, a lámpa-hold mozgása pedig egyben az idő múlására is felhívta a figyelmünket. A rendezői koncepció épp azzal tűnt ki, amit elhagyott: a minimalizmusban rejlő erőt használta ki, hogy a közönség figyelmét a zene valódi drámájára irányítsa.

Ez az este minden szempontból bizonyította, hogy az opera varázsa akkor is működik, ha lecsupaszítjuk a külsőségektől – mert a lényeg, a zene, az emberi hang és a történet igazsága változatlan erővel képes hatni. A *Turandot* koncertszerű előadása méltó ünnepe volt Puccini örökségének – jégbe zárt szenvedélynek, amely végül mégis lángra lobban. Kifelé menet megütötte a füleket az egyik koncertlátogató mondata (aki – úgy tűnt – a zenekar összes bérleti koncertjén jelen lehetett), aki szerint a Pannon Filharmonikusok idei évadának legjobb előadása volt a *Turandot*.

A SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR

PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET NAGYBŐGŐ TUTTI ÁLLÁSRA

Időpontja: 2025. szeptember 30. kedd 14:00

Helyszíne: Szolnoki Szimfonikus Zenekar próbaterme
Agóra, I. emeleti Kamaraterem (5000 Szolnok, Hild János tér 1.)

A próbajáték anyaga:**1. forduló** (paraván mögött):

Dittersdorf: Nagybőgőverseny I. tétel szabadon választott kadenciával

2 zenekari szemelvény

2. forduló:

zenekari szemelvények

Zenekari szemelvények:

A zenekari szemelvények részletes listáját és kottaanyagát a meghívott jelentkezők a szolnokiszimfonikusok@gmail.com e-mail címen igényelhetik.

Jelentkezés:

2025. szeptember 26-ig. (péntek)

E-mailben: szolnokiszimfonikusok@gmail.com

A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajz, valamint a szakmai végzettséget igazoló okirat másolata szükséges.

Kérjük az elérhetőséget (telefon, e-mail cím) is megadni.

A jelentkezések elbírálása a szakmai bizottság jogkörébe tartozik. A próbajátékra csak a jelentkezésük alapján kiválasztottak kapnak meghívást.

Információ: Siket-Pataki Anna művészeti referensznél

20/250-1227-es telefonszámon,

vagy e-mailben a szolnokiszimfonikusok@gmail.com címen.

A versenyműveket kötelező zongorakísérettel előadni.

A zenekar zongorakísérőt NEM biztosít.

Az állást a próbajáték nyertese(i) számára a szakmai bizottság döntése alapján ajánljuk fel.

(Tájékoztató: A zenekari tagok számára Budapest-

Szolnok-Budapest viszonylatban

a buszos utazás szervezett módon történik)

A SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR

PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET HEGEDŰ TUTTI ÁLLÁSRA

Időpontja: 2025. október 2. csütörtök 14:00

Helyszíne: Szolnoki Szimfonikus Zenekar próbaterme
Agóra, I. emeleti Kamaraterem (5000 Szolnok, Hild János tér 1.)

A próbajáték anyaga:**1. forduló** (paraván mögött):

Szabadon választott versenymű saroktetele kadenciával
2 zenekari szemelvény

2. forduló:

zenekari szemelvények

Zenekari szemelvények:

A zenekari szemelvények részletes listáját és kottaanyagát a meghívott jelentkezők a szolnokiszimfonikusok@gmail.com e-mail címen igényelhetik.

Jelentkezés:

2025. szeptember 29. (hétfő)

E-mailben: szolnokiszimfonikusok@gmail.com

A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajz, valamint a szakmai végzettséget igazoló okirat másolata szükséges.

Erkölcsei bizonyítvány nyertes próbajáték esetén szükséges.

Kérjük az elérhetőséget (telefon, e-mail cím) is megadni.

A jelentkezések elbírálása a szakmai bizottság jogkörébe tartozik. A próbajátékra csak a jelentkezésük alapján kiválasztottak kapnak meghívást.

Információ: Siket-Pataki Anna művészeti referensznél

20/250-1227-es telefonszámon,

vagy e-mailben a szolnokiszimfonikusok@gmail.com címen.

A versenyműveket kötelező zongorakísérettel előadni.

A zenekar zongorakísérőt NEM biztosít.

Az állást a próbajáték nyertese(i) számára a szakmai bizottság döntése alapján ajánljuk fel.

(Tájékoztató: A zenekari tagok számára Budapest-

Szolnok-Budapest viszonylatban

a buszos utazás szervezett módon történik)

Kovács Ilona

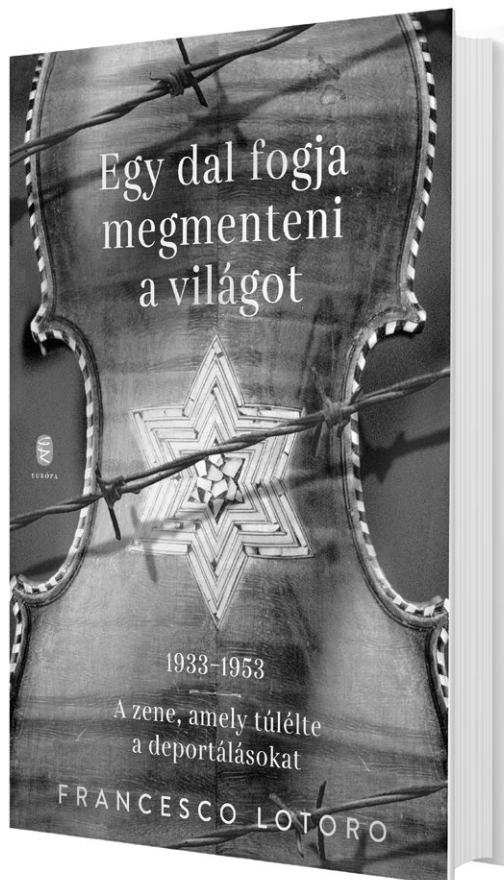
Egy dal fogja megmenteni a világot

Francesco Lotoro (*1964) zongoraművész, karmester és zeneszerző munkássága az elmúlt évtizedekben a koncentrációs-, internáló- és hadifogolytáborokban született zenék feltárásával és megőrzésével forrt egybe. Munkája nem csupán archívumi jellegű vállalkozás, hanem aktív rekonstrukció is: kották felkutatása, lejegyzések helyreállítása, művek megszólaltatása és rögzítése.

A kötet alcíme a két évszámmal – 1933–1953 – arra utal, hogy a szerző nem pusztán a második világháború éveire összpontosít, hanem szélesebb időkeretet jelöl ki. A vizsgált korszak a háború kitörése előtti hatodik évtől egészen Sztálin haláláig tart. 1933 szeptemberében, a Reichsmusikkammer által kijelölt és felügyelt irányelvek nyomán a Harmadik Birodalomban élő zsidó muzsikuskokat teljesen kizárták a nyilvános művészi és szakmai életből: eltiltották őket a dirigálástól és a színpadi rendezéstől, a közoktatásban való részvételtől, sőt még a zenekari játék lehetőségétől is. A háború előtti és a háború utáni évek között ugyanakkor szoros párhuzamok fedezhetők fel. A Szovjetunió táboraiiban értelmiségiek, művészek és zenészek egész nemzedékei szenvedtek, tapasztalataik pedig sok tekintetben rokoníthatók a nyugati koncentrációs táborok világával. Ott is jelen volt a deportálás és a száműzetés, a kényszerszállókba való összegyűjtés, valamint a foglyok testi és lelki megsemmisítésének gyakorlata.

A magyarul 2022-ben megjelent *Egy dal fogja megmenteni a világot* ennek a misszióknak a programadó, részben kutatói-önéletrajzi, részben történeti és zeneantropológiai összegzése. A cím kinyilatkoztatásszerű egyszerűsége – „egy dal fogja megmenteni a világot” – nem retorikai túlzás. A könyv a zenei cselekvést túlélési technikaként, identitásőrző gyakorlatként és közösségalkotó erőként vizsgálja. A kötet általam kiemelt két példája ékesszólóan bizonyítja ezt az állítást. A lengyel zsidó hegedűs, Jerzy Rajgrodzki, Treblinka túlélője így emlékezett: „A lágerben a dalok számunkra forradalmi-nak tűnő célt szolgáltak: arra bátorítottak minket, hogy folytassuk a harcot az életünkért, és találjuk meg a menekülés útját.” (7. o.) Hasonló gondolatokat fogalmazott meg Émile Goué francia zeneszerző és hadifogoly arról, miért volt fontos a koncentrációs táborok életében a zene: „A zene nem kellemes időtöltés vagy játék volt, hanem a belső életünk kifejezése. Nagyon komolyan zenéltünk, minden ironiát mellőzve. Lehetetlen volt nagy dolgokat véghez vinni meggyőződés nélkül, és a meggyőződés, amit a művésznek bele kell vinnie a munkájába, nem más, mint hinni abban, hogy szükség van arra, amit ír.” (18. o.).

A magyar olvasó számára szívet melengető mozzanat Lotoro életrajzában, hogy éppen Magyarországhoz kötődően kezdte meg holokauszt-kutatásait. 1988-ban huszonnégy évesen vették fel a budapesti Zeneakadémiára, ahol Zempléni Kornél volt a zongoratanára, mesterei között említi Almásy Lászlót és Vásáry Tamást is. Nálunk, Budapesten kezdett el először céltudatosan könyvtárakba és levéltárakba járni. Innét Prágába vezetett az útja, és voltaképpen a cseh fővárosban kezdődött a valós értelemben vett tudományos kutatómunkája. Immár több mint harminc éve kutatja a koncentrációs táborokban keletkezett zeneműveket. A fűlszöveg összegzése szerint eddig több mint 8000 partitúrát, a koncentrációs táborok zenei életével kapcsolatosan mintegy 12 500 dokumentumot, 3000 egyetemi kiadványt, a táborok zenéjéről írt értekezést és zenei tanulmányt

gyűjtött össze. Lotoro szerkesztette azt a 24 CD-lemezt tartalmazó sorozatot is, melyeken négyszázhat, fogásban komponált zeneművet hallhatunk. Munkájának hatalmas volumenét sejteti, hogy szülővárosában, a dél-olaszországi Barlettában egy nyolcezer négyzetméteres, jelenleg üresen álló egykori szeszlepárló épületben olyan – a világon is egyedülálló – intézményt szeretne létrehozni, amelyben a teljesség igényével lesz hozzáférhető a táborokban született művek és szerzőik adatlistája. A katalógus mellett a tervek szerint múzeum, könyvtár és színházterem is helyet kap majd ebben a hatalmas komplexumban.

A könyv legfőbb mondanivalója és célja kettős. Egyrészt amellet érvel, hogy a tábori zeneirodalom nem marginális lábjegyzet a 20. századi zenetörténethez, hanem annak integráns, saját törvényeivel jellemezhető szelete. Másrészt a szerző azt demonstrálja, hogy ez a zene – akár improvizatív, akár rekonstruált, akár emlékezetből újraírt formában – olyan kordokumentum, amely egykori művelőinek – ha csak halványan is, de – reményt adott a túlélésre. A tárgyalt repertoár rendkívül sokféle: a liturgikus énekektől a kabaré- és kuplédalokig, a kamarazenei tételektől nagyszabású terveken át egészen a gyermekjátékok dallamaiig, amelyekben az előadói apparátus is nagyon egyedi. Ennek magától értődő magyarázata az, hogy mindig az adott pillanatban rendelkezésre álló hangszerek és előadók határozták meg a hangszerösszeállítást és a műfajt.

A szerző nagy erénye, hogy a memoár jellegű epizódfüzéseket fegyelmezett forráskritikával és terepmunka-leírásokkal kapcsolta össze. A kötet nagyrészt a túlélőkkel vagy azok rokonaival folytatott interjúk, tanúvallomások gyűjteménye. Megrendítő arról olvasni, hogy a szerző sokszor versenyt futott az idővel: interjúalanyai legtöbbje idős volt, és számos esetben már nem valósulhatott meg a beszélgetés. Előfordult az is, hogy amikor sor kerülhetett volna rá, az író nem akarta a láthatóan fáradt vagy beteg alanyt „önző” kérdéseivel ostromolni, és legközelebbi találkozásra pedig az interjúalany halála miatt már nem kerülhetett sor. Lassan kihál az a nemzedék, amelynek még személyes élménye kötődik a táborokhoz. Torokszorító azt is olvasni, amikor Lotoro arról számol be, hogy az emlékező a feltoluló érzelmek miatt nem tudta folytatni a beszélgetést.

A könyv szerkezete huszonöt fejezetből épül fel, amelyek mozaikos felépítése jól illeszkedik a tárgy töredékes természetéhez. Nem feltétlenül szükséges elejétől a végéig olvasni: bárhol be lehet kapcsolódni. A narrátor hol archívumok krónikása, hol előadóművész, hol pedig „nyomozó” – ez a szerepváltás dinamizmust kölcsönöz

a kötetnek, bár néhol enyhe ismétlődésekhez vezet. Például a Gettók című (7.) fejezet alfejezetei között találjuk a Varsót, a Zene a varsói gettóban részt, a Polanski zongoristája (Roman Polanski Zongorista című filmjének főszereplőjéről) és a Krakkót, majd nem sokkal később, a 10. – Lengyelország című – fejezetben a szerző ismét visszatér ehhez a területhez. Nem világos, miért.

A tábori repertoár értékelése kényes feladat: miként lehet esztétikai mércével közelíteni olyan anyaghoz, amely extrém kényszerek és hiányok között jött létre? Lotoro válasza példásan árnyalt. Nem mond le az esztétikai ítéletről – a dallamvezetés invenciójáról, a formálás arányairól, a szöveg–zene viszony költői illeszkedéséről –, de mindezt a keletkezési kontextusba ágyazza. A „jó” itt nem stílusnorma, hanem etikai és esztétikai horizonthatár: a megformáltság és a tanúságtétel együttesen alkotják az érték kritériumát.

A magyar kiadás nyelvi megoldásai gördülékenyek; a fordítás igyekszik olvasóbarát megfogalmazásokkal élni. A terminológia egységesítésén még volna helye finomításnak (különösen a forrástípusok megkülönböztetésében: vázlat, másolat, átirat, rekonstrukció), de ez a sokrétű anyag természetes kockázata. Van néhány gyenge pontja is a kiadványnak. Nem teljesen világos például a Táborok és zenészek történetei című Függelék szerepe. ABC-sorrendben találunk informatív adatokat számos táborról és muzsikusról. Nem tisztázott azonban, miért kerültek egyes muzsikuskok a függelékbe, mások pedig a főszövegbe. Az itt megnevezett személyekről jó lett volna külön listát adni a tartalomjegyzékben, oldalszámokkal ellátva, hogy könnyen visszakereshetők legyenek, és áttekinthető képet kapjunk a Függelékben szereplőkről. Ugyanez vonatkozik a főszövegre is: a könyv végén hasznos lett volna egy név- és tárgymutató. A kiadvány színvonalát jelentősen emelné egy, a tudományos monográfiákban megszokott jegyzetapparátus és bibliográfia. Számomra azonban a könyv legnagyobb értéke abban rejlik, hogy megmutatja: a zene miként őrizheti meg az emberi méltóságot, tartást és önbecsülést, s miként adhat példát még a legembertelenebb időkben is. ■

Francesco Lotoro:

**Egy dal fogja megmenteni a világot. 1933–1953.
A zene, amely túlélte a deportálásokat.**

Fordította:

Lelik Krisztina

(Budapest, Európa Könyvkiadó, 2022).

373 oldal, ISBN 978 963 504 719 2.

MAGYARORSZÁGI HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

8000 Székesfehérvár
Szabadságarcos út 59.
+36 30 217-3411
Titkárság telefonszáma: +36 70 522 46 92
Email: ruff.tamas@arso.hu • www.arso.hu

Budafoki Dohnányi Ernő

Szimfonikus Zenekar

Közhasznú Nonprofit Kft.

1225 Budapest, Nagytétényi út 280.
Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság:
1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Tel.: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Budapesti Filharmoniai

Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
www.bpo.hu

Concerto Akadémia Nonprofit Kft.

Székhely: 1094 Budapest, Páva u. 10-12
Levelezési cím: 1450 Budapest, Pf. 75
Központi telefonszám:
(+36-1) 215-5770 • Fax: (+36-1) 215-5462
E-mail: info@concertobudapest.hu
www.concertobudapest.hu

Duna Szimfonikus Zenekar

Magyar Élőzene

Nonprofit Kft.

Levélcím: 1033 Budapest, Vörösvári út 101.
Próbaterem: 1105 Budapest, Halom u. 42.
Tel.: +36 70 652-5591
E-mail: dunaszimfonikusok@gmail.com
www.dunaszimfonikusok.hu

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfz.hu • www.gyfz.hu

Kodály Filharmonia Debrecen

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus

Zenekar, Énekkar és Kottatár

Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Rádió Művészeti Együttesei

Szimfonikus Zenekar- Énekkar-

Gyermekkkórus

Székhely: 1037 Budapest,
Kunigunda útja 64.
Levelezési cím: 1088 Budapest,
Bródy Sándor u. 5-7.
E-mail: info@radiomusic.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

1097 Budapest, Péceli utca 2.
Tel.: +36 20 487-1021
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábíán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1033 Budapest, Laktanya u. 35.
(I. em., 2-es kapucsengő).
Tel.: (+36-1) 373-0228 • (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hum • utazenehez.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu/hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu
www.symph-szeged.hu

Szent István Filharmonikusok

Non-profit Kft.

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail: rendezveny@zugloifilharmonia.hu
www.sztif.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér
Tel.: +36 20 926-0424
E-mail: szolnokisimfonikusok@gmail.com
www.szolnokisimfonikusok.hu

REGIONÁLIS/ FÉLHIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levélcím: Békés Megyei Szimfonikus
Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
Tel.: +36 20 4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
www.bekesszimf.hu

Dunakeszi Szimfonikus Zenekar

Egyesület Magyarország

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.
E-mail: dkszimfonikus@gmail.com
www.dszz.hu

Egri Szimfonikus Zenekar

Kulturális Egyesület

Eger 3300 Knézh K. u. 8.
Tel.: +36 20 964-1518
Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté
egriszimfonikusok.hu

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levélcím: Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
E-mail: titkarsag@gso.hu
Művészeti vezető: Rácz Márton
www.gso.hu

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar

Hírös Agóra Kulturális

és Ifjúsági Központ

6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Tel.: +36 20 3230-001
E-mail: kszztitkar@gmail.com jacintfol-
di@gmail.com
hirosagora.hu

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar

Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.

9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar

Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
Tel.: +36 30 9656-453
E-mail: szabolcsisimf@gmail.com

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara

Levélcím: TatabányaArt Művészeti Egyesület
Tatabánya Fő tér 34.
Tel.: +36 30 692-6489
E-mail: gezaroman@t-online.hu

A Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének lapja,
a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

A szerkesztőség levelezési címe: **Zenekar Művészeti Bt.**

1222 Budapest, Fenyőtoboz utca 6. | E-mail: info@zenekarujsg.hu | www.zene-kar.hu

Felelős kiadó és szerkesztő: **Popa Péter**

Tervezőszerkesztő: Komenda Krisztina

Nyomás: EPC nyomda ISSN: 1218-2702

Az interjúkban és a kritikákban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

Egy valódi hangszerbolt

Kiemelkedően széles
választékkal várjuk
vásárlóinkat 2025-ben is!

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

Telefon: +36 1 210-2790, +36 30 488-6622

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9⁰⁰ -17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S **Bach** Bags Berg Larsen BG Blackburn **Buffet Crampon** B&S
Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois **D'Addario** Denis Wick Dotzauer E. Schmid Edwards
Francois Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth
King König & Meyer **Kromat** Leblanc Lorée Ludwig Majestic **Manhasset** Marca Marigaux
Melton **Muramatsu** Musser Neotech P. Mauriat **Paiste** Pearl Powell Rigotti **Sankyo** Schagerl
Schneider Schreiber Seiko **Selmer Silverstein** Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne
Trevor J. James **Vandoren Wilde + Spieth** Wittner **Yamaha** Yanagisawa Zoom